

Elämää uusperheessä

Retrospektiivinen tutkimus uusperhe-elämästä ja perhesuhteista lapsuuden muistoina.

Pro gradu tutkielma

Jenni Laukkanen

0233783

Kasvatustieteiden tiedekunta

Luokanopettajakoulutus

Lapin yliopisto

Syksy 2013

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Elämää uusperheessä. Retrospektiivinen tutkimus uusperhe-elämästä ja perhesuhteista lapsuuden muistona.

Tekijä: Jenni Laukkanen

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede/ Luokanopettajakoulutus

Työn laji: Pro-gradu -työ

Sivumäärä: 86, liitteitä 7

Vuosi: 2013

Tiivistelmä:

Tarkastelen Pro gradu- tutkielmassani retrospektiivisesti uusperhe-elämää sekä sen perhesuhteita ja vaikutusta ihmisen elämänkaareen aikuisen muistelemana. Tutkimustehtävänäni on tutkia aikuisten muistoja lapsuuden uusperheestä ja heidän kokemuksiaan uusperheen muodostumisesta sekä perhesuhteista. Tutkimuskohteena on myös lapsuuden kokemusten antama merkitys henkilön elämänkaarella.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä olen määritellyt uusperheiksi ne perheet, joissa uuden parisuhteen osapuolten lisäksi on isän ja/tai äidin lapsia edellisestä liitosta sekä mahdollisesti pariskunnan yhteisiä lapsia. Uusperheiden määrä on tilastollisesti kasvanut viime vuosikymmenten aikana ja perinteisten ydinperheiden määrä vähentynyt. Teoreettisessa tarkastelussa on myös uusperheen perhesuhteet. Vanhempien rooli usein muuttuu eronneessa perheessä ja uuden vanhemman mukaantulo on suuri muutos ja haaste perheelle. Myös lasten keskinäiset sisarusuhteet saavat uuden muodon, kun mukaan tulee puolisisarukset. Tutkimusmenetelmänä ja aineiston analyysissä on käytetty fenomenografista lähestymistapaa. Aineisto on omaelämäkerrallista ja kerätty teemahaastatteluilla ja kirjoitelmilla. Tutkimushenkilöt ovat aikuisia, jotka ovat lapsuudessaan eläneet uusperheessä.

Tulokset koostuvat lapsuuden muistoista alkaen vanhempien erosta ja edeten henkilön aikuisuuteen. Vanhempien ero ei ollut useimmalle traumaattinen kokemus. He kertoivat uusperheen muodostumisen ja uuden vanhemman mukaantulon olleen heille pääosin positiivinen kokemus. Perhesuhteistaan läheisimmäksi he mainitsivat usein suhteensa äitiin ja/tai sisaruksiin. Osa tutkimushenkilöistä kertoi tulleen läheiseksi myös puolivanhempansa kanssa. Etävanhemman kerrottiin usein olleen etäisempi kasvattaja kuin lähivanhemman. Puolivanhemman kasvatusrooli uusperheessä koettiin pienemmäksi kuin biologisen vanhemman. Vakituksessa kodissa olemista he kuvailivat normaaliksi arjeksi ja etävanhemman luona viettämänsä aikaa lähinnä lomailuksi. Suurin osa tutkimushenkilöistä piti uusperhettä positiivisena kokemuksena ja koki lapsuutensa olleen onnellinen.

Avainsanat: uusperhe; lapset uusperheessä; perhesuhteet

Muita tietoja: Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	4
2. UUSPERHE	7
2.1 Uusperhe tilastoissa.....	8
2.2 Uusperhe perheenä	9
2.3 Uusperheen kehitysvaiheet.....	11
3. PERHESUHTEET UUSPERHEESSÄ.....	14
3.1 Vanhempien roolit.....	16
3.2 Uuteen perheeseen sulautuminen	17
3.3 Perhesuhteiden muodot	18
4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ	26
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
5.1 Fenomenografia.....	28
5.2 Teemahaastattelu.....	29
5.3 Tutkimuksen aineisto	31
5.4 Aineiston analyysi.....	35
5.5 Tutkimuksen eettisyys.....	37
6. TULOKSET	40
6.1 Tästä kaikki alkoi	40
6.2 Uusperheen muodostuminen	43
6.3 Perhesuhteet uudessa tilanteessa	45
6.4 Perheen kanssa vietetty aika.....	55
6.5 Lapsen asema uusperheessä	58
6.6 Uusperhe ihmisen elämänskaarella.....	61
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	70
8. POHDINTA	79
LÄHTEET	83
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Perinteisen käsityksen mukaan perheeseen kuuluvat vanhemmat ja heidän biologiset lapsensa. Suomessa on nykyään varsin tavallista, että ydinperheet hajoavat ja muodostetaan uusia perheitä. Perheen rikkoutumisen jälkeen muodostunut uusperhe on yhä luonnollisempaa mieltää ydinperheen vertaiseksi perhemuodoksi. Uusperheitä oli 2012 vuoden lopussa 53 000, joka on 9,2% kaikista lapsiperheistä. Perinteisen perhemuodon yleisyys on vähentynyt vaikkakin se on edelleen perhemuodoista tyypillisin. Erään tutkimuksen mukaan vuonna 1999 kaikista lapsiperheistä uusperheitä oli 7,6% ja yksinhuoltajaperheitä 19,1%, eli yhteensä reilu neljännes koko Suomen lapsiperheistä. Uusperheiden määrä oli vähentynyt 343:lla perheellä vuosien 2011 ja 2012 välillä. Avioerot ja perheiden rikkoutumiset ovat osa suomalaista perhekulttuurin arkea eivätkä poikkeuksia. (Ritala-Koskinen 2001, 16; Tilastokeskus.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen uusperheiden perhesuhteita retrospektiivisesti: tutkimukseni kohteena ovat aikuiset, jotka ovat lapsuudessaan eläneet uusperheessä uuden äiti- tai isäpuolen kanssa. Tarkastelen perhesuhteiden muodostumista ja niiden laatua uusperheessä aikuisten oman lapsuuden muistelmanä. Yhteiskunta muuttuu, arvot muuttuvat, ihmissuhteilla on erilaisia merkityksiä ja perheet muuttuvat ihmissuhteiden myötä. Tutkimisen arvoista on se, kuinka perhesuhteiden muuttuminen näkyy lapsissa ja millaisia kokemuksia lapsilla on muuttuneista elämäntilanteista aikuisen muistelemana.

Lapsuuden kokemukset, perhesiteet ja kasvuympäristö muodostavat lapselle kasvualustan varttumiseen. Tutkielmassani pohdin millaiset uusperheeseen liittyvät seikat ovat olennaisia tekijöitä lapsuuden perhekokemusten ja kasvun suhteen. Olen löytänyt aiheesta aiempaa tutkimusta kvantitatiivisessa muodossa väestöntutkimuslaitokselta, jossa tarkastellaan tilastollisesti

perheiden eri tyyppjä, sekä kvalitatiivista tutkimusta lasten hyvinvoinnista perheissä (esim. Ritala-Koskinen, 2001; Broberg, 2010).

Aikaisempien tutkimusten mukaan on todettu, että uusperheessä kasvavilla lapsilla olisi enemmän ongelmia verrattuna muihin perhetyyppien lapsiin. Uuden isä- tai äitipuolen hyväksyminen saattaa olla lapselle hankalaa sen lisäksi, että lapsi käsittelee mahdollisesti samaan aikaan biologisten vanhempiensa eroa. (Broberg 2010, 35, 39.) Uusperhe-elämää on tutkittu myös lasten ja asiantuntijoiden sekä nuorten näkökulmasta haastatellen uusperheessä eläviä lapsia heidän kokemuksistaan perheydestä ja perhesuhteista (Ritala-Koskinen 2001, Ihninger-Tallman & Pasley 1987). Lisäksi uusperheitä on tutkittu mm. perhetutkimuksen valossa huomioiden lapsen hoidon järjestyminen käytännössä (Kinnunen ym. 1990) sekä sukupuoliroolit tarkastellen äidin ja isän suhdetta poika- ja tyttölapsiin sekä isän ja äidin roolien eroa perheessä (Schalin 1991). Tutkimusten tarkastelun kohteena on ollut myös aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde (Sevón & Notko 2008), ihmisten käsitykset perheestä sekä perheen yhteisestä ajankäytöstä (Paajanen 2007), perhe lapsen kasvuympäristönä sekä perheen rikkoutuminen ja uusperheen mahdollisuudet. (Huttunen 1998; Jallinoja 2000 ja 2009.)

Uusperheen muodostamiseen liittyy paljon uusia suhteita, sopeutumista, hyväksymistä ja ymmärtämistä. Eri ikäisille lapsille näiden asioiden kohtaaminen on enemmän tai vähemmän haaste. Aikaisemmissa tutkimuksissa on käsitelty verrattain vähän lapsen näkökulmaa uuden ihmissuhteen muodostamiseen isä-, äiti, tai sisarpuolten kanssa. Uusperhetutkimuksissa ja Internetin foorumeilla on käyty keskustelua liittyen aikuisten suhtautumiseen ja sopeutumiseen uusperheeseen, siihen miltä äitipuolesta tai isäpuolesta tuntuu ja kuinka he suhtautuvat lapsipuoliin. Keskustelua käydään uuden puolison lapsista ja suhteista heihin, mutta kommentit jäävät vähäiseksi siitä millaista on olla lapsi uusperheessä. Väestöliiton Internet-sivuilla on käsitelty aihetta uusperheneuvojan toimesta. Tutkimukseni tavoitteena on lisätä tietämystä uusperheen muodostumisesta sekä sen tuomista uusista perhesuhteista lasten kokemana. Tutkimuksessani tarkastellaan uusperhe-elämää aikuisen

kertomana lapsuudenmuistona, mikä mahdollistaa myös uusperheen vaikutuksen ja merkityksen tutkimisen henkilön elämänkaaressa.

Pidän aiheen tutkimista tärkeänä, sillä perheellä on merkittävä vaikutus lapsuuteen ja lapsen tasapainoiseen kasvuun. Jokaisella lapsella oletetaan olevan tietynlainen suhde vanhempiinsa ja aikuisiin. (Pulkkinen 2002, 16-17.) Vanhempien suhtautuminen omiin tai puolison lapsiin on vaikuttava osa lapsen kasvuympäristöä ja luo perheessä tietynlaisen aseman lapselle (Castrén 2009, 61). Näin tulevan luokanopettajan silmin uusperheen ja siinä elävän lapsen aseman tarkasteleminen on ajankohtaista ja tärkeää, sillä opettaja on säännöllisesti tekemisessä lapsen kodin kanssa ja kohtaa väistämättä useita uusperheitä. Luokanopettaja on merkittävä osa oppilaan lapsuutta ja perheen ihmissuhteita kodin ja koulun yhteistyön muodossa. Oppilaantuntemus auttaa opettajaa rakentamaan oppilaaseen luottavaisen ja sujuvan suhteen. Oppilaantuntemuksen kehittämiseksi opettajan täytyy tietää lapsesta erilaisia asioita, joista yksi on lapsen perhetausta ja kasvuympäristö.

2. UUSPERHE

Uusperhe määritellään perheeksi, jossa on uuden parisuhteen osapuolten lisäksi isän ja/ tai äidin biologisia lapsia edellisestä liitosta. On mahdollista, että perheessä on myös pariskunnan yhteisiä lapsia. Uusperheen elämäntilanne on usein järjestetty niin, että jomman kumman vanhemman lapset asuvat toisen vanhemman luona ja vierailevat säännöllisesti etävanhemman luona. Se vanhempi jonka kanssa lapsi virallisesti asuu, jonka luona hänen kotiosoitteensa on, on lapsen lähivanhempi. Uusperheen käsitteeseen kuuluu, että perheessä on vähintään yksi alle 18-vuotias jommankumman puolison lapsi. (Väestöliitto.) Uusperhettä on yhä enemmän normalisoitu kuvaten sitä tavalliseksi ja vakiintuneeksi osaksi normaalia Suomalaista elämää. Yleisyyttä ja normalisoitumista tehostetaan viitaten siihen, kuinka monta uusperhettä kullakin on tuttavapiirissä, ellei elä itse sellaisessa perheessä. (Ritala-Koskinen 1993, 68.)

Etävanhempi muodostaa etäperheen, johon kuuluvat etävanhempi ja hänen päättäneestä avioliitosta olevat lapset. Riippumatta lastensa tapaamisen määrästä etävanhempia ei lasketa perheväestöön, jos heidän lastensa vakinainen asuinpaikka on toisen vanhemman luona. Lapset voidaan laskea kuuluvaksi vain yhteen perheeseen, jolloin etäperhe jää tilastojen ulkopuolelle ikään kuin näkymättömäksi. Jos etävanhempi avioituu, hänet luokitellaan yhdessä uuden aviopuolison kanssa lapsettomaksi aviopariksi. Mikäli heille syntyy lapsi, he ovat ydinperheen kaltainen vanhempien ja heidän biologisten lastensa muodostama perhe. Tällaisissa perheissä, joissa toisella puolisoilla on aikaisemmasta liitosta lapsia, ja jotka vierailevat säännöllisesti etävanhempansa luona, ei ole olemassa tarkkaa tilastotietoa. On hyvin todennäköistä, että ero- ja uusperhe- elämän erityiset piirteet koskettavat luultua laajempaa joukkoa. (Castrén 2009, 12.)

Tutkimuksellinen kiinnostus uudelleenavioitumiseen ja uusperheiden muodostamiseen on kasvanut viime vuosikymmenten aikana varsin mittavaksi. Alkuun uusperhettä vertailtiin paljon ydinperhemalliin, jota pidettiin silloin vielä enemmän standardina kuin nykyään. Tutkimuksissa kiinnitettiin enemmän huomiota uusperheen ongelmakohtiin ja vaikeuksiin, eikä niinkään positiivisiin puoliin. Uusperhetutkimuksen lyhyt historia on pääosin koostettu amerikkalaisesta tutkimuksesta, kun taas Eurooppalaisista tai pohjoismaisista tutkimuksista löytyy vain harvoja esimerkkejä kiinnostuksen määrästä uusperhetutkimusta kohtaan. Nykyään kiinnostus on alkanut viriämään. Tutkimuksen lähtökohtana on ollut auttaminen, jolla on haluttu tukea uusperheen muodostusta ja siitä seuraavia haasteita. (Ritala-Koskinen 2001, 24-26.)

2.1 Uusperheet tilastoissa

Uusperheistä on paljon tilastotietoa. Uusperheiden määrä kaikkiin lapsiperheisiin nähden on lisääntynyt vuodesta 1990 vuoteen 2012 lähes yhdeksällä tuhannella perheellä, joka tarkoittaa 2,3%:a. Uusperheitä on ollut 2012 vuoden lopussa reilu 53 000. Viimevuosina vuosittaiset muutokset ovat olleet melko pieniä. Keskimäärin noin puolet uusperheiden vanhemmista olivat avioliitossa ja puolet avoliitossa. Yleisin perhemuoto on yhä avioparin perhe, jossa heillä on vähintään yksi yhteinen alle 18-vuotias lapsi. Lapsiperheiden määrä on ollut laskussa koko 2000-luvun ajan. Lapsiperheiden osuus koko väestöstä oli vuonna 2000 44,7%, kun vuonna 2012 se oli 40,1%. Syynä lapsiperheiden määrän laskuun pidetään matalaa syntyvyyttä, synnytysiän nousua ja ikäluokkien kokojen vaihtelua. (Tilastokeskus 2013.)

Uusperhe määritellään niin, että siellä on niin kutsuttu ydinjoukko, joka koostuu aikuisista ja heidän kanssaan asuvista lapsista. Toinen perheen vanhemmista on niin kutsuttu puolivanhempi, eli isä- tai äitipuoli. Perheessä asuvat lapset, jotka eivät ole puolivanhemmalle biologisia lapsia, ovat lapsipuolia. (mm. Ritala-

Koskinen 2001.) Uusperheen hierarkiassa toisella tasolla on uusperhesysteemi, joka käsitetään laajempuna verkostona, johon kuuluvat ex- ja uudet sukulaiset (Ritala-Koskinen 1993, 67). Uusperheen ydinjoukko koostuu käytännössä kuudella eri tavalla niin, että alle 18-vuotiaat lapset ovat:

1. vain äidin
2. äidin ja yhteisiä
3. vain isän
4. isän ja yhteisiä
5. äidin ja isän
6. äidin ja isän ja yhteisiä

Pariskunta on joko avo- tai avioliitossa. Yleisimmin uusperhe koostuu vuoden 2012 tilaston mukaan niin, että lapset ovat ainoastaan äidin. Näitä perheitä oli 24 965. Harvinaisin rakenne uusperheessä on, että perhe koostuu äidin, isän ja yhteisistä lapsista. Näitä perheitä oli 768. (Tilastokeskus 2011.)

2.2 Uusperhe perheenä

Harisen (1998) tutkimusten mukaan perhe mielletään uskollisten, yhteen hiileen puhaltavien perheenjäsenten tiiviinä yhteisönä. Perhe-elämän sementtinä on perheenjäsenten välinen pyyteetön rakkaus sekä vastuuntunto, mitä he kantavat toisistaan. Oikean perheen katsotaan olevan olemassa kaikkia perheenjäseniään varten ja heidän parhaakseen. Perheellä on ikään kuin ulkopuoli ja sisäpuoli, ja koska sillä on tällaiset rajat, voidaan määrittää kuka on sen ulkopuolella ja kuka sisäpuolella. Perhe on myös sidonnainen tiettyyn paikkaan ja tilaan, kotiin, joka ansaitsee suojelua ja jonka eteen kannattaa hieman ponnistellakin. (Harinen 1998, 67-69.)

Ihmiset kokevat perheen läheiseksi ja tärkeäksi osaksi elämäänsä kaikkine ihmissuhdekiemuroineen ja perheen rikkoutumisineen. Perheen sisäiset vastoinkäymiset saattavat johtaa avioeroon ja perheen rikkoutumiseen, mutta kaikesta huolimatta monet haluavat jatkaa perhe-elämää uudessa parisuhteessa uusperheenä. (Ritala-Koskinen, 2001, 9; Castrén 2009, 117.) Vaikka avioeroja tapahtuu ja perheet rikkoutuvat, uudet perhemuodot, perhesuhteiden muodostuminen ja niiden esiintulo eivät kuitenkaan ole viesti siitä, etteivät ihmiset välittäisi hoivaa ja velvollisuuksia koskevista arvoista. Ajatus on päinvastainen: uusien perhemuotojen syntyminen nimenomaan takaa ihmisten yhdessä pysymisen. (Silva & Smart 1999, teoksessa Ritala-Koskinen 2001, 9.) Uusperheiden yleistymisen taustasyynä on eronneisuuden kasvu ja sen myötä perustetut uusliitot. Avioerolainsäädäntö muuttui vuonna 1987, jolloin avioeron ottaminen mahdollistettiin. Tämän myötä uusperheen muodostaminen on tullut helpommaksi. (Ritala-Koskinen 2001, 15; Finlex 2013.)

Tilastokeskuksen mukaan voidaan todeta, että yhä useamman lapsen ja nuoren perhemuoto on jokin muu kuin ydinperhe. Yleistymisestä riippumatta ei-ydinperheet määritellään yhä usein poikkeaviksi, hajonneiksi perheiksi. Erilaisiin perheisiin viittaavat ilmaukset ovat usein negatiivisesti sävyttyneitä, kuten: hajonnut, poikkeava, eroperhe, ulkopuolella. (Harinen 1998, 58.) Myös erään australialaisen tutkimuksen (2009) mukaan uusperhettä pidetään vähemmän mieluisena kuin ydinperhettä. Uusperheisiin suhtaudutaan usein stereotyyppisesti ja ne leimataan negatiivisilla asioilla, kuten: rikkoutuneet siteet, hellyyden ja kiintymyksen puute, epävarmat suhteet, tuen puute ja epänormaalius. Erilaiset konfliktit ja riitatilanteet oletetaan myös kuuluvan olennaisemmin uusperheisiin kuin ydinperheisiin ja uusperheen perhesuhteista puolivanhempia sekä -sisaruksia kuvailtiin vähemmän läheisiksi ja välittäviksi kuin biologisia vanhempia ja sisaruksia. (Planitz & Feeney 2009, 93-94.)

Mikään perhemuodoista ei kuitenkaan näkemysten mukaan ole ottamassa ylivaltaa, vaan perheiden moninaistuminen on yhä kasvussa. Ydinperheiden ulkopuolelle jäävä marginaali jatkaa kasvamistaan ja lakkaa mahdollisesti jossain vaiheessa olemasta marginaali. (Harinen 1998, 59.) Uusperheet eroavat

tavanomaisista ydinperheistä rakenteeltaan, biologisilta suhteiltaan, monimuotoisuudellaan ja monimutkaisuudellaan, sekä rooleillaan ja toiminnallaan. Uusperhe koostuu erityisistä haasteista, joista yksi on rakentaa uudesta parisuhteesta kehittynyt ja kestävä liitto. Toinen haaste on ylläpitää vahvaa suhdetta biologisten vanhempien ja lasten välillä. Niin ikään haasteena on myös kehittää rakentavaa, yhteneväistä ja hyväksyvää suhdetta puolivanhempaan. On tärkeää järjestää lapselle mahdollisuus ylläpitää suhdettaan biologiseen vanhempaan, sekä vaalia tilanteita, jotka auttavat luomaan suhdetta uuteen puolivanhempaan ja sisarpuoliin. (Hetherington, Henderson, O'Connor, Insabella, Taylor, & Anderson 1999, 6.)

2.3 Uusperheen kehitysvaiheet

Joidenkin perheiden elämänvaiheisiin kuuluu olennaisena muutoksena vanhempien ero. Vanhempien ero herättää lapsessa paljon erilaisia tunteita, joiden käsittely vaatii aikaa ja ymmärrystä. Lapsella tunteet ja reaktiot vanhempien eroon ovat usein erilaiset kuin vanhempien. Lapset ovat aikuisia taitavampia kätkemään tunteensa ja silloin niitä on monesti vaikea havaita. He eivät kuitenkaan osaa käsitellä vaikeita tunteita ja ajatuksia niin hyvin kuin aikuinen. Vanhemmat eroavat yleensä sen vuoksi, että eivät enää osaa ylläpitää parisuhdettaan. Lapsi ei kuitenkaan näe vanhempiensa välistä mies ja vaimo- suhdetta tärkeimpänä asiana perheen yhdessä pysymiseksi, vaan heidän mielestään vanhemmat ovat yhdessä siksi, että he ovat hänen äitinsä ja isänsä. Tämän vuoksi lapsi saattaa helposti syyttää itseään vanhempiensa erosta, sillä he luulevat, ettei isä enää jaksa olla isänä heille, tai äiti äitinä. (Hayman 1999, 163, 167.)

Perheen muodostaminen vaatii aikansa ja tilansa, ja jokainen perhe käy läpi erilaisia kehitysvaiheita olemassaolonsa aikana. Perheeseen tulee paljon uusia kokemuksia ja näkemyksiä, kun kaksi aikuista perustavat uusperheen. Uusperheen perustamisen alkuvaiheessa vieraat lapset ja uusi aikuinen voivat

olla varovaisia biologisten ja sisäisten perhesuhteiden vuoksi ja lapsen biologinen vanhempi saattaa suhtautua uuteen tilanteeseen varovaisesti ja suojelevasti. Perhesuhteet kuitenkin kehittyvät ja saavat varmuutta uusperheen kehityksen myötä. Väestöliitto on määritellyt uusperheelle kehitysvaiheet, jotka kaikkiaan kestävät 4-15 vuotta. Esittely kehitysvaiheista perustuu Papernowin vuonna 1984 kehittämään perhesykliin. Tämän syklin mukaan uusperheiden muodostuminen alkaa mielikuvavaiheesta ja päättyy perheen identiteetin varmuuteen, joka on syklin loppuratkaisu. (Papernow 1984, 356-362.)

Papernowin (1984) mukaan alkusykli kestää n. 2-3 vuotta. Tuona aikana aikuiset elävät ikään kuin haavemaailmassa, jossa toiveena on, että kaikki onnistuu ja jokainen perheen osapuoli olisi onnellinen. Aikuiset uskovat, että kaikki sopeutuvat uuteen tilanteeseen mutkattomasti ja rakastavat toisiaan. Lapsen biologinen vanhempi haluaa hyvittää tapahtunutta eroa ja siitä aiheutuvaa surua. Lapset elävät omassa haavemaailmassaan toivoen, että äiti- tai isäpuoli katoasi hänen elämästään ja omat vanhemmat palaisivat takaisin yhteen. Joillekin lapsille on kuitenkin helpompi niin, että omat vanhemmat eivät ole yhdessä, koska he riitelevät paljon ja aiheuttavat samalla lapselle pahaa oloa. Uuden aikuisen etäällä pitäminen kertoo myös pettymyksen pelosta ja vaikeudesta muodostaa luottamussuhdetta. (Papernow 1984, 357-358; Raittila & Sutinen 2008, 39; Väestöliitto.)

Aikuiset yrittävät saada lapsipuolilta hyväksyntää, mutta siitä huolimatta lapset saattavat torjua aikuisen. Tämä aiheuttaa äiti- tai isäpuolelle vaikeita tunteita, jotka taas kuormittavat perheen parisuhdetta. Lapsen vanhempi on ikään kuin ristitulella kahden suhteen välillä: hän haluaa omille lapsilleen parasta, mutta haluaa samalla myös, että nykyisellä avo- tai aviopuoliso voi hyvin perheessä. Lapset huomaavat myös tämän ja käyttävät helposti tilannetta hyväkseen lisäten tulta liekkeihin. Tässä vaiheessa on pelko uudesta epäonnistumisesta ja perhe tarvitsee paljon tukea ja apua selviytyäkseen. (Papernow 1984, 358; Raittila & Sutinen 2008, 40.)

Alkuvaiheen kamppailujen jälkeen alkaa ristiriitojen keskivaihe. Tunteita ilmaistaan reilusti, mikä johtaa usein riitoihin. Keskivaiheessa viimeistään on

pakollista vetää perheelle rajat. Perhe voi yhteisesti laatia konkreettisia sopimuksia, kuinka eri tilanteissa toimitaan. (Papernow 1984, 359.) Perheen pariskunnan on pidettävä oma suhteensa kunnossa, jotta uusperhe on toimiva. Jokaisella perheellä on omat roolit, säännöt, toimintatavat ja voimavarat. Uusperheen tasapaino riippuu pitkälti aikuisten parisuhteen laadusta. (Jensen & Shafer 2013, 128.) Keskivaiheen tärkeänä tavoitteena pidetään sitä, että vanhoista rituaaleista ja tavoista on päästävä pois, ja kehitettävä uudet perheen keskeiset rituaalit ja käytännöt. Perheessä täytyy käydä useita keskusteluja, joissa sovitaan erilaisista käytännön asioista, kuten yhteisistä lomista ja niiden vietosta. Uusperheen verkosto on aina hiukan laajempi, kuin ydinperheen, sillä isovanhempia sekä muita sukulaisia ja puolisukulaisia on väistämättä useampi. (Papernow 1984, 360; Raittila & Sutinen 2008, 41.)

Keskivaiheen aikana lasten ja uuden aikuisen keskinäinen välittäminen lisääntyy ja heidän on yhä helpompi selvittää asioita keskenään ilman toisen aikuisen apua. Myöhäisvaiheessa perhe alkaa vahvistua ja elämä tasoittua. Parisuhteella on vankka perusta, aikuiset ja lapset toimivat helpommin yhdessä ja välittävät toisistaan. Isä- tai äitipuolen rooli on vahvistunut, ja perheellä on nyt omat käytännöt ja toimintatavat. Uusperheen identiteetti on vakiintunut ja perheenjäsenillä on varmuutta kohdata uusia haasteita ja selvitä niistä yhdessä. (Papernow 1984, 360-361; Väestöliitto.)

3. PERHESUHTEET

Perhe on useimmalle itsestään selvä asia, käsite, joka tunnetaan ja jota käytetään luonnolliseen tapaan puheessa. Perheiden moninaisuuden myötä on kuitenkin aiheellista selventää perheen tarkoitusta ja sisältöä silloin, kun se ei hahmotu enää täysin yksiselitteisellä tavalla. Perheen käsitykseen ei nykyään aina välttämättä kuulu isää tai äitiä ja toisaalta myös lapsettoman pariskunnan katsotaan muodostavan perheen. Lemmikit lasketaan usein kuuluvan myös perheenjäseniksi. Kun perhe hajoaa puolisoiden eron myötä, täytyy perheen rakenne miettiä uudestaan. Yleensä perheen lapset jäävät asumaan äitinsä kanssa, jolloin lasten vakituinen koti on äidin luona, ja he muodostavat perheen kuuluu yksinhuoltajaperheisiin. Isä on kuitenkin eron jälkeen edelleen isä, mutta se, onko hän yhä osa perhettä, on problemaattista. Tutkimusten mukaan 75 % ihmisistä on sitä mieltä, että isä ja äiti, sekä heidän lapsensa, jotka ovat jo muuttaneet pois kotoa, ovat yhä perhe, vaikka asuvatkin erillään. Saman kaavan toimivuutta ei kuitenkaan ole tutkittu eroperheen tapauksessa, että onko perhe silti perhe, vaikkei isä asuisikaan siinä. (Jallinoja 2000, 187-191.)

Perhesuhteet ovat merkittävimpiä ihmissuhteita ihmisen elämässä. Perhesuhteet eroavat muista ihmissuhteista niiden velvoitteiden, vastuiden ja lojaaliuden kautta. Perhesuhteita sääntelevät lait ja lisäksi ne ovat kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilöllisyyden muovaamia. Perhesuhteita seurataan ja valvotaan sekä tuetaan yhä enemmän. Perheen tehtäviin kuuluu olennaisena osana kasvattaa lapsesta terve aikuinen kansalainen yhteiskuntaan. (Sevón & Notko 2008, 13; Pösö 2008, 93; Onnismaa 2010, 66.)

Kokonaisuudessaan perhe sisältää useita alasysteemejä ja perheverkostoja, jotka ovat muodostuneet perheenjäsenistä. Uusperheiden lähtökohdat elämään ovat erilaiset verrattuna ydinperheeseen. Ydinperhe muodostuu ensin parisuhteesta, jonka jälkeen lapsia syntyy perheeseen useimmiten yksi kerrallaan. Uusperheessä on jo heti sen muodostumisen alussa mukana useita

jäseniä ja näin ollen useita perhesuhteita. Uusperheen tavoitteena alkuvaiheessa on integroida uusi isä- tai äitipuoli perheeseen. (Broberg 2010, 24.)

Uusperheen synnyn myötä lapsi joutuu hyväksymään perheeseensä monesti useita uusia perheenjäseniä. Lapsesta onkin vaikea määrittellä, milloin uudet perheenjäsenet pitäisi mieltää omikseen: heti vanhemman ilmoitettua uudesta tilanteesta, vai yhteen muuton jälkeen? Jos lapsi ei pidä uusista perheenjäsenistä, hän ei todennäköisesti pitkänkään ajan jälkeen suostu hyväksymään heitä perheenjäseniksi. Yleensä henkilökohtaiset suhteet vaikuttavat merkittävästi lapsen elämäntilanteen muutoksen hyväksymiseen. Mikäli hän viettää paljon aikaa uusien sisarpuoltensa ja puolivanhemman kanssa sekä tulee heidän kanssaan hyvin toimeen, on heidän mieltäminen perheenjäseneksi helpompaa. Uusperheen kuviot osoittavat, että perhettä ei voida enää määrittää mitenkään yksiselitteisesti yleispätevillä kriteereillä. Äidin ja isän uudet parisuhteet tuovat lapselle pitkän sarjan lisää uusia perheenjäsen ehdokkaita ja lapset joutuvat pohtimaan kaikkien näiden henkilöiden kohdalla, mieltääkö heidät perheenjäsenikseen vai ei. Kuitenkin lasten sitoutuminen vanhempiin ohjaa jonkun verran sitä, ketkä kaikki ajautuvat saman katon alle ja näin ollen muodostavat perheen. (Jallinoja 2000, 193-194.)

Jallinoja (2000) on tarkastellut tutkimuksessaan poismuuttaneen vanhemman, yleensä isän, perheenjäsenyyttä. Hänen mukaansa kotoa poismuuton tavalla ja eron luonteella on todennäköisesti merkitystä isän perheenjäsenyyteen. Mikäli vanhempien ero on ollut jostain syystä katastrofaalinen, voidaan perheen ulkopuolelle jättämisen katsoa olevan jopa varsin sopiva rangaistus etävanhemmalle, joka erotapauksissa on usein perheen isä. Jos taas tällaiselta katastrofilta on välttytty ja isä jatkaa suhteitaan perheenjäseniinsä poismuutosta huolimatta, saattaa se lisätä myötämielisyyttä hänen perheeseen kuulumistaan kohtaan. Näissä tilanteissa on mahdollista, että äidillä ja lapsilla on eri näkemykset kyseisestä asiasta. Äiti on todennäköisemmin sitä mieltä, että isä ei enää kuulu perheeseen, koska on muuttanut pois. Lapset sen sijaan mieltävät isän edelleen isänä ja todennäköisesti kaipaavat aikaa, jolloin isä vielä asui

kotona. Läheiseksi muodostunut perhesuhde ennen vanhempien eroa vaikuttaa lapsen ajatteluun isän perheenjäsenyydestä eron jälkeen. (Jallinoja 2000, 191.)

3.1 Vanhempien roolit

Uusperheeseen kuuluu jompikumpi lapsen biologisista vanhemmista, sekä vanhemman uusi puoliso, joka on lapselle isä- tai äitipuoli. Uusperheisiin liittyvissä tutkimuksissa puhutaan puolivanhemmasta usein isä- tai äitihahmona (esim. Harinen 1998, Huttunen 1998). Harisen (1998) tutkimuksessa on tutkittu uusperheessä elävien nuorten perhepuheita, jossa nuoret arvioivat isä- ja äitipuolien isyyttä ja äitiyttä. Heille biologinen isä ja äiti ovat kuitenkin enemmän isiä ja äitejä kuin puolivanhemmat, vaikka asuvatkin pääosin toisen vanhempansa ja puolivanhemman luona ja tapaavat näin ollen etävanhempaansa harvemmin. Isä- ja äitipuolten hahmot jäävät niin ikään vain hahmoiksi ja korvikkeiksi. (Harinen 1998, 80.)

Äidin roolia ja paikkaa perheessä pidetään usein erityisessä arvossa. Myös etävanhemman paikkaa halutaan vaalia ja pitää se vartioituna, ettei puolivanhempi pääse siihen väliin. (Harinen 1998, 80-81.) Huttusen (1998) tutkimuksessa puhutaan isyydestä ja sen määrittelystä. Yksi tapa määrittellä isyys, on jakaa se biologiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen. Biologisella isyydellä viitataan biologisuuteen, eli puhutaan miehestä, joka on hedelmöittänyt munasolun. Sosiaalinen isä mielletään ympäristössä lapsen isäksi, hän esiintyy julkisesti lapsen isänä ja katsotaan juridisesti lapsen huoltajaksi. Psykologinen isyys taas viittaa isyyteen lapsen näkökulmasta: psykologinen isä on se, kenet lapsi mieltää isäkseen, kehen hänellä on tunnepohjainen ja kokonaisvaltainen suhde, sekä kenen kanssa hän elää arkea. Kaikki nämä isyyden muodot yleensä yhdistyvät yhdessä ja samassa henkilössä, mutta erilaiset perherakenteet jakavat isyyden tyyppejä erilleen. (Huttunen 1998, 37; Raittila & Sutinen 2008, 29-30.)

Uusperhetilanteessa isyys usein jakaantuu kahden eri miehen välille, joista toinen on biologinen ja sosiaalinen isä ja toinen taas psykologinen isä. Teoria ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä lapsi ei välttämättä aina koe puolivanhempaansa psykologisesti yhtä läheiseksi ja todelliseksi isäksi, kuin oikeaa isäänsä. 1990-luvun loppupuolella on tutkimustuloksissa havaittu, että isät osallistuvat lastensa hoitamiseen ja kasvattamiseen aiempaa enemmän, mutta silti voidaan havaita, että äitien rooli lasten kasvattamisessa on huomattavampi kuin isien. Isyyttä on alettu vaalia ja arvostaa enemmän ja isät osallistuvat lasten huoltajuuteen omasta tahdostaan, eivätkä puolisoitensa painostamana. (Huttunen 1998, 38, 57-59.)

Se kuinka lapsen suhde omaan biologiseen isään vaikuttaa suhteeseen uuden isäpuolen kanssa, on vielä toistaiseksi vähän tutkittu. Toisinaan lapset joilla on poissaoleva isä ja etäinen suhde häneen, voi turvautua isäpuoleen enemmän ja pitää häntä isällisempänä hahmona korvaten näin ollen puuttuvan isäsuhteen. Voi olla myös niin, että jos lapsella on epäluotettava suhde isäänsä, hänellä herää sama epäluottamus muitakin miespuolisia henkilöitä kohtaan, joita hän kohtaa elämässään. (Jensen & Shafer 2013, 128.)

3.2 Uuteen perheeseen sulautuminen

Ydinperheen muodostuessa vanhemmilla on ensin aikaa olla toistensa kanssa ja hankkia lapset yhteisestä päätöksestä silloin, kun on sen aika. Vanhemmat ovat osana lastensa elämää heti syntymästä saakka, jolloin vanhemman ja lapsen välillä syntyy automaattisesti side. Uusperheen aikuisilla ja lapsilla tätä luontaista sidettä ei kuitenkaan ole ennen kuin sellaista aletaan rakentamaan. Aikuisella ja lapsella on jo omat luonteenpiirteensä, jotka he joutuvat toisistaan opettelemaan uusperheen muodostuessa. (Hayman, 1999, 57.)

Papernowin (1984) syklimalli osoittaa, että pääongelma uusperheen muodostamisessa kohdistuu siihen, kuinka uusi aikuinen sulautuu perheeseen.

Integroitumisessa on usein enemmän tai vähemmän ongelmia, jotka aiheutuvat perheen välisistä suhteista. (Papernow 1984 teoksessa...) Kukaan ei tietoisesti halua aiheuttaa ongelmia, mutta olosuhteet ja tunteet pakottavat lapset ja aikuiset ristiriitaisiin tilanteisiin, jolloin syntyy hankaluuksia. Monesti uusperheen parisuhteen yhteisten lasten asemaa pidetään parempana kuin lapsipuolten asemaa. Jaakkola & Sääntti (2000) ovat tutkineet millaisia mielipiteitä aikuisilla on uusperheen perhesuhteista. Tulokset antavat viitteitä siihen, että uusperheen äideistä 20 prosenttia pitää perheen yhteisiä lapsia paremmassa asemassa kun ei-yhteisiä. Tutkimuksella on pyritty selvittämään millaisia suhteet ovat vanhempien, omien lasten ja lapsipuolten kesken. Jaakkola & Sääntin (2000) tutkimuksen mukaan myös parisuhteen laadulla on havaittu olevan vaikutusta uusperheen mielekkyyteen ja perhesuhteiden toimivuuteen. (Jaakkola & Sääntti 2000, 31.)

Uusi parisuhde on aina tiiviisti kietoutunut myös perheen lapsiin. Jotta uusperheen kokoaminen ja sen yhdessä pysyminen onnistuisi, täytyy parisuhteen olla kestävä. Vanhempien kahdenkeskinen aika jää vähemmälle, kun aina täytyy ensisijaisesti huolehtia lapsista. Parisuhde ei myöskään saa asettua perheen tärkeimmäksi suhteeksi niin että se menee lapsi-vanhempi suhteen edelle. Vanhemmuuden velvollisuudet ovat ensisijaisia eikä uuden parisuhteen ylläpitämisen pitäisi vaatia kaikkia vanhempien voimavaroja. (Ritala-Koskinen 1993, 87-88, 91.)

3.3 Perhesuhteiden muodot

Perheen sisällä on erilaisia perhesuhteita: vanhempien välillä oleva suhde, jossa on vain aikuisia, sekä vanhempi-lapsi suhde, joka kuvaa aikuisen suhdetta lapseensa ja toisin päin. Lisäksi käsittelen tässä tutkimuksessa myös sisarusuhteita, jotka muodostuvat perheessä olevien lasten välille. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät perhesuhteet isovanhempien ja sukulaisten välillä. Uusperheessä perhesuhteita on väistämättä useampia ja siinä eläminen

edellyttää lasta luomaan suhteita uuteen aikuiseen tai useampaan aikuiseen, kuten isovanhempiin ja sukulaisiin.

Parisuhde. Tilastojen mukaan vuonna 2012 noin puolet uusperheiden liitoista olivat avioliittoja ja puolet avoliittoja. Ennen vuotta 2010 avoliitot olivat uusperheissä huomattavasti yleisempiä kuin avioliitot. (Tilastokeskus 2013.) Jaakkola & Sántin (2000) mukaan parisuhteen virallinen muoto on emotionaalisesti ja aineellisesti tärkeää. Valinnan avo- ja avioliiton välillä kerrotaan kuvastavan suhtautumisesta uuteen parisuhteeseen ja perheeseen. Avioliittoa pidetään näin ollen merkinä voimakkaammasta sitoutumisesta uusperheeseen ja se myös kertoo ulkopuolisille henkilöille suhteen olemassaolosta ja merkittävyydestä. Avioliiton solmiminen uusperheessä on todennäköisempää silloin, kun pariskunnalla on myös yhteisiä lapsia. (Jaakkola & Sántti 2000, 23-24.)

Uusi parisuhde mielletään usein parisuhdetta koskevassa puheessa paremmaksi. Suhde on parempi siihen verrattuna, että eläisi yksin vailla parisuhdetta ja perhettä, ja se on parempi, kuin edellinen. Ritala-Koskisen (1993) tutkimuksessa käy ilmi, että uusi parisuhde näyttäytyy eräänlaisena itsestäänselvyytenä ja päivän selvänä asiana. Suhde on myös onni, yksinäisyyden poistaja ja elämän normalisoitumista. Eronneet ihmiset eivät usein halua olla yksin, eivätkä voi kuvitella elämäänsä ilman jotain tärkeää ihmistä. Avioeroista huolimatta uuden parisuhteen osapuolet uskovat parisuhteen kestämiseen ja ikuiseen rakkauteen, kunnes kuolema heidät erottaa. Halu tunnustaa ikuista liittoutumista toiseen on jopa voimakkaampi, kuin aikaisemmin ennen avioeroa. Uusi parisuhde on joillekin tietynlaista paluuta normaaliin, paluuta avioliittoon ja perhe-elämään. Naimisissa oloa ja parisuhteessa elämistä pidetään aikuisille normaalina elämän statuksena, jonka vuoksi useimmat pyrkivät eron jälkeen tavoittelemaan tuota statusta jälleen itselleen. (Ritala-Koskinen 1993, 76-79.)

Vanhempi-lapsi suhde. Lapsen ja vanhemman välinen suhde on lapselle merkittävä läpi hänen lapsuutensa. Vanhempi kasvattaa lasta, tukee ja auttaa sekä elättää hänet. Lapsi on riippuvainen vanhemmastaan heti syntymästä

lähtien ja tarvitsee aikuisen lähelleen jatkuvasti. Uusperheessä toinen lapsen biologisista vanhemmista on niin kutsuttu etävanhempi ja toinen lähivanhempi (Hokkanen 2002). Lähivanhemmaksi kutsutaan sitä, jonka luona lapsi viettää enemmän aikaa, tai kenen luona hän virallisesti väestötietorekisterin mukaan asuu. Hokkasen (2002) tutkimuksessa on käsitelty sitä, onko vanhempien suhde lapsiin niiden nimitysten veroinen, että tuleeko etävanhemmasta etäisempi kuin ennen perheen hajoamista ja onko lähivanhempi lapselle läheisempi. (Hokkanen 2002, 127.)

Aika joka on kulunut vanhempien erosta, ja joka on vietetty lasten kanssa tai erossa heistä, on merkittävä tekijä etäisyyden ja läheisyyden problematiikassa. Myös kahden kodin sijainnilla on merkittävä vaikutus. Tutkimuksessa esille nousseiden tietojen perusteella läheisyys ja etäisyys voidaan jakaa henkiseen ja fyysiseen. Liiton aikana vanhemmat eivät välttämättä olleet lastensa elämässä niin tiiviisti ja täysipainoisesti mukana, kuin ehkä olisi voinut. Kuitenkin perheen rikkoutumisen jälkeen, kun yhteistä aikaa lasten kanssa on rajallista, se kulutettiin intensiivisemmin ja läheisemmin kuin aiemmin. Voidaan todeta, että ehkä juuri ajallisesti jonkun aikaa kestäneestä fyysisestä erosta johtuen vanhemman suhde lapseensa on jopa läheisempi, kuin ennen eroa. Toisaalta viikon tai kahden erossa oloaika lapsesta saattaa aiheuttaa etävanhemmalle vieraantumisen tai etäännyntymisen tunteita, jos on ikään kuin pudonnut kärryiltä lasten arjessa olevista tapahtumista. (Hokkanen 2002, 127-128.)

Nykyään etävanhemman on onneksi mahdollista pitää lapsiinsa yhteyttä esimerkiksi Skypen välityksellä, joka on Internetistä ladattava ilmainen sovellus, jolla voi soittaa videopuheluita paikasta toiseen. Vaikka videopuhelu ei korvaa lasten kanssa yhteistä fyysisesti vietettyä aikaa samassa tilassa, luo näköyhteys kuitenkin turvallisemman ja läheisemmän ilmapiirin, kuin pelkkä puhelinyhteys. Hokkanen (2002) on tarkastellut teoksessaan yhteishuoltajuuden toimivuutta. Suhde entiseen puolisoon vaikuttaa etävanhemman mahdollisuuksiin olla mukana lastensa elämässä. Mitä asiallisemmat ja vilpittömämmät välit vanhemmilla on, sen paremmat mahdollisuudet

etävanhemmalla on osallistua lastensa elämään myös tapaamisajan ulkopuolella. (Hokkanen 2002, 123.)

Intensiivinen yhdessäolo, leikki ja yhteinen tekeminen ovat niitä asioita, joita lapset kaipaavat vanhemmiltaan (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 165). Ennen puhuttiin paljon "laatuajasta", joka merkitsi lapsen kanssa yhteisesti vietettyä aikaa, jolloin panostettiin ajan pituuden sijaan sen sisältöön. Laatuaika kului käytännössä niin, että vanhempi panosti ja keskittyi lapseensa täysin, esimerkiksi viemällä hänet johonkin erityiseen paikkaan, joka on lapsen intensiteetille suunnattu. Yhteisen ajan jälkeen vanhempi pystyi hyvällä omallatunnolla irtautumaan lapsen läheisyydestä ja uppoutumaan omiin asioihin. Tuorempien tutkimusten mukaan 13-14-vuotiaat nuoret olivat sitä mieltä, että he eivät toivo vanhemmiltaan mitään erityistä "laatuaikaa", vaan normaalia arkea. Arkinen läsnäolo, huolenpito ja tukeminen ovat nuorelle tärkeää. Kun vanhemmalla on vähemmän aikaa lapselleen esimerkiksi tapaamisaikojen rajoittamana, on oikeastaan ymmärrettävää, että vanhempi haluaa korvata menetetyn yhteisen ajan laadulla ja mieleenpainuvilla elämyksillä. (Hokkanen 2002, 128-130.)

Sisarussuhteet. Sisarussuhteita on uusperhetutkimuksen valossa ja muutoinkin tutkittu kaikista vähiten, vaikkakin sisarussuhteet ovat vanhemmuussuhteiden jälkeen kaikista läheisimmät perhesuhteet. Uusperheen lapsia tutkittaessa on huomio kiinnittynyt usein enemmän vanhempi-lapsi suhteeseen, kuin lasten väliseen suhteeseen (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 107). Ritala- Koskinen (2001) arvioi tämän johtuvan siitä, että uusperheen katsotaan olevan lähinnä aikuisten aiheuttamaa perhesuhteiden muutosta ja lasten väliset suhteet uusperheessä katsotaan sujuvan ikään kuin itsestään, koska he ovat yhtä kaikki lapsia. Sisarussuhteet uusperheessä on jaettu kolmeen eri ryhmään:

- 1) täyssisarukset, joiden molemmat biologiset vanhemmat ovat samat
- 2) puolisisarukset, joiden toinen biologinen vanhempi on yhteinen
- 3) uussisarukset, joiden kumpikaan biologinen vanhempi ei ole yhteinen.

Täyssisarukset ovat siis olleet olemassa jo ennen biologisten vanhempien eroa ja uusperheen syntymistä. Sisarpuolet voivat olla muun muassa uusperheeseen syntyneitä lapsia, jolloin heidän yhteinen vanhempi on useimmiten äiti. Uussisaruksilla tarkoitetaan käytännössä uuden puolison lapsia, eli isä- tai äitipuolen aikaisemmassa liitossa syntyneitä lapsia. On mahdollista, että uusperhe sisältää näitä kaikkia sisarussuhteita ja myös etävanhemman luona voi asua lapsen sisaruksia näissä eri suhteissa. (Ihinger-Tallman & Pasley 1989; Ganong & Coleman 1994a teoksessa Ritala-Koskinen 2001, 33.)

Sisarussuhteiden laatua on tutkittu lähinnä vanhempien kuvailemana tai retrospektiivisesti nyt aikuisia olevien lapsuudenmuistoina. Tutkimusten mukaan uusperheiden sisarussuhteet on todettu vähemmän läheisiksi, kuin ydinperheen sisarussuhteet. Erityisesti etäisyyteen on todettu vaikuttavan uussisaruus, jonka läheisyyden kerrotaan olevan vähäisintä. Kiintein suhde katsotaan olevan täyssisaruksilla. Kaikkiaan uusperheiden sisarussuhteiden kerrotaan olevan etäisemmät, jos ei kuitenkaan vihamieliset tai negatiiviset. (Duberman 1975; White & Riedman 1992; Ganong & Coleman 1994b; Ihinger-Tallman & Pasley 1997 teoksessa Ritala-Koskinen 2001, 34.)

Ihinger-Tallman & Pasleyn (1987) tutkimuksessa käsitellään uusperheen lasten eriarvoisuutta perheen sisällä. Tutkimus osoittaa, että vanhemmilta ja erityisesti puolivanhemmilta vastaanotettu epätasa-arvoinen kohtelu lähensi sisaruksia. Äitipuoli saattaa esimerkiksi vaatia lapsipuoleltaan sellaisia asioita, joita ei vaadi omalta biologiselta lapseltaan. Tutkimuksen mukaan lapset eivät kuitenkaan anna epätasa-arvon häiritä, vaan ryhtyvät pitämään toistensa puolia. Lisäksi tutkimuksessa kerrotaan, että isäpuolella olisi hankalampaa pitää yllä kuria ja järjestystä lapsipuolilleen, kuin biologisille lapsilleen. Tutkimuksen mukaan isäpuolella ei ole lapsipuoliin yhtä tiukkaa kasvatuksellista otetta kuin omille lapsilleen. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 106.)

Sisarussuhteet ovat lapsille kaikin puolin merkittävä osa omaa identiteettiä ja itsetuntemusta. Sisarukset usein suojelevat toisiaan ja ovat samalla puolella konfliktitilanteissa esimerkiksi vanhempiaan tai perheen ulkopuolisia kohtaan. Sisarukset opettavat toinen toisiaan sosiaalisiin taitoihin,

oikeudenmukaisuuteen, neuvottelutaitoihin ja asioiden jakamiseen. Suuret muutokset uusperheen muodostuessa voivat aiheuttaa sisarusten välille epätasa-arvoisuutta ja vaikeita tunteita. Ne lapset, jotka joutuvat vaihtamaan kotiaan ja muuttamaan uuteen kotiin jossa on uusi sisarpuoli, joutuvat luopumaan aikaisemmista kotiympäristöön olennaisesti liittyvistä asioista. Uusperheen syntyessä lapset joutuvat tekemään järjestelyistä riippuen erilaisia kompromisseja, kuten vaihtamaan kotia, luopumaan huoneestaan tai jakamaan huoneensa ja tavaroitaan toisen lapsen kanssa. Kriittisissä uusperheen muutostilanteissa on toimivuuden kannalta olennaista, että puolisoiden välinen suhde on hyvä ja toimiva. Myös uuden isä- tai äitipuolen hyvä suhde lapsipuoleen on äärimmäisen merkittävä osa lasten hyvinvointia ja perhesuhteiden läheisyyttä. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 105-109.)

Mikäli perheessä on jokin kriisitilanne esimerkiksi vanhempien välillä tai muista asioista johtuen, eivätkä vanhemmat pysty täysin vastaamaan lastensa hyvinvoinnista, sisarukset pitävät huolta toisistaan. Isosisarukset voivat auttaa pienempiä esimerkiksi kotitehtävissä ja muissa päivän askareissa. Täyssisarusten välillä havaittava side toimii samalla tavalla myös sisarpuolien välillä. Sisarusten väliseen läheisyyteen vaikuttavat merkittävästi muun muassa ikäero ja sukupuoli, vastavuoroisuus lasten välillä, riippuvuus samoista asioista sekä jaetut yhteiset kokemukset. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 108-109.)

Uuden vanhemman ja lapsen suhde. Kuten aikaisemmin tutkimuksessani on jo todettu, uuden vanhemman sulautuminen perheeseen saattaa olla ongelmallista ja haastavaa. Jokainen perhe on erilainen, ja suhteen onnistumista ja epäonnistumista uuden aikuisen ja lasten välillä on vaikea ennustaa etukäteen. Ritala-Koskisen (1993) tutkimuksen mukaan vanhemman uusi kumppani asetetaan vahvasti lapsen isän tai äidin asemaan. Useimmin äiti- tai isäpuolesta käytettiin nimitystä isäpuoli ja äitipuoli, sekä uusi isä tai äiti. Vanhemmuuden aste ei välttämättä säily samana koko elämänkaaren ajan, vaan voi muuttua enemmän tai vähemmän vanhempi-lapsi suhteen suuntaan. (Ritala-Koskinen 1993, 128-129.)

Biologista vanhemmuutta pidetään lasten keskuudessa kuitenkin koskemattomana ja korvaamattomana. On myös paljon kiinni uudesta äiti- tai isäpuolesta, millä tavoin hän toteuttaa vanhemmuuttaan. Läheisyyden ja luottamuksen osoittaminen lisäävät lapsen kiintymystä uuteen vanhempaan. Uusperheen vanhemmuuteen liitetään usein tietynlaisia ominaisuuksia, kuten rakkaus lapseen, luottamus ja kiintymys vanhemman ja lapsen välillä, luonteva suhtautuminen lapseen, toistensa hyväksyminen ja arvostaminen. Myös oikeutta käyttää sanavaltaa lapseen pidetään merkittävänä ominaisuutena uusperheen vanhemmuudessa. Tällä tarkoitetaan sitä, miten uusi vanhempi voi antaa ohjeita, neuvoja ja määräyksiä lapsille. Näiden kaikkien ominaisuuksien saavuttamista pidetään ideaalina, sillä ne vaativat suhteen rakentamiselta paljon aikaa ja ymmärrystä. (Ritala-Koskinen 1993, 129-131.)

Ihinger-Tallman & Pasleyn (1987) tutkimuksessa viitataan siihen, että sukupuolella olisi merkitystä puolivanhemmuuden sujuvuuteen. Tutkimuksen mukaan isäpuolet tunsivat usein olonsa riittämättömäksi lapsipuoltensa kanssa, eivätkä kaikki havainneet välitöntä rakkautta itsensä ja lapsipuolensa välillä. Isäpuolten tyytyväisyys suhteeseen lasten kanssa riippui paljon siitä, kuinka paljon he olivat tekemisissä yhdessä. Myös puolison, eli lasten äidin antama tuki isäpuolelle vahvisti suhteen ylläpitämistä ja tiivistymistä. Hafkinin (1981) tutkimuksessa ilmenee, että isäpuolet, joilla ei ollut omia biologisia lapsia, pystyivät luomaan läheisemmän suhteen lapsipuoliinsa. Ne isäpuolet, joilla oli omia biologisia lapsia, jotka taas mahdollisesti asuivat muualla, eivät olleet lapsipuolensa elämässä niin tiiviisti mukana. (Hafkin 1981 teoksessa Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 100.)

Ihinger-Tallman & Pasleyn (1987) tutkimus osoittaa myös, että uusperheissä joissa on äitipuoli, olisi enemmän ongelmia kuin isäpuoli-perheissä. Väite perustuu siihen, että perheen ihmissuhteissa olisi enemmän ongelmia eron myötä. Eron jälkeen äidillä on ollut esimerkiksi vaikeuksia hänen luokseen jääneen lapsen (useimmiten pojan) kanssa, jolloin lapsi on muuttanut asumaan isänsä luokse. Tällöin vanhempiensa erosta kärsivä lapsi tai nuori on haastava taakka myös uusperheelle, joka johtaa mutkikkaampiin ongelmiin

perhesuhteissa erityisesti äitipuolen kohdalla. Tutkimuksen mukaan myös lapsipuolten ikä vaikutti konflikteihin äitipuolen, sekä äitipuolen ja isän välillä. Vanhempien lasten säännöistä, kurista ja kasvatuksesta tuli helpommin erimielisyyksiä, kuin nuorempien lasten. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 100.)

Vähiten positiiviseksi suhteeksi tutkimuksessa osoittautuu äitipuolen ja tytärpuolen välinen suhde. Mikäli tytärpuoli ei saanut riittävästi rakkautta ja huomiota äitipuoleltaan, tämä johti lapsen lisääntyneeseen aggressiivisuuteen sekä madaltuneeseen itsetuntoon. Niillä lapsilla havaittiin olevan korkeampi itsetunto, joiden suhde äitipuoleen oli positiivisempi. Lisäksi ongelmallisuutta äitipuolen ja tytärpuolen välillä tuki se, miten ja kuinka usein tytärpuoli oli tekemisissä biologisen äidin kanssa. Tutkimuksen mukaan lapsen yhteys biologiseen äitiin lisäsi jännitteitä uusperheessä sekä monimutkaisti suhdetta äitipuolen kanssa. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 102-103.)

4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Kiinnostus eri perhemallien tutkimusta kohtaan on lisääntynyt ja kiinnostuksen piiriin kuuluu myös tutkimukset uusperheiden perhesuhteista. Aiemmissä tutkimuksissa on tutkittu uusperheen elämää lasten ja nuorten näkökulmasta tehden mm. haastattelututkimuksia, joiden kohteina ovat uusperheissä asuvat nuoret ja lapset. Aiemmat tutkimukset käsittelevät kuitenkin uusperhe-elämää aikuisten näkökulmasta ja lapsen asema uusperheessä näkyy oikeastaan lähinnä aikuisen ja lapsen välisen suhteen tutkimuksissa. En ole löytänyt käsiini aiheeseen liittyvää tutkimusta, joka olisi toteutettu retrospektiivisesti käyttäen aikuisia tutkimushenkilöinä. Tutkimuskysymyksenäni koskevatkin lapsuudenmuistoja ja henkilön kokemuksia jälkeenpäin ajateltuna.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia ovat aikuisten muistot lapsuuden uusperheestä?
 - Millaisia muistoja aikuisilla on uusperheen muodostumisesta?
 - Millaisia ovat aikuisten kokemukset perhesuhteista heidän lapsuudessaan?
2. Millainen merkitys lapsuuden kokemuksilla on henkilön elämänkaarella?

Ensimmäinen tutkimuskysymys sekä sen alakysymykset käsittelevät aikuisten muistoja yleisesti uusperheestä lapsuudessaan ja lisäksi heidän perhesuhteitaan. Tähän kysymykseen vastauksena osallistujat ovat kertoneet muun muassa vanhempien erosta ja sen jälkeisestä elämänmuutoksesta uusperheen muodostumisen merkeissä. He määrittelevät myös etä-, lähi-, ja puolivanhempien roolia ja merkitystä heidän elämässään, kertovat sisarusuhteistaan, sekä heidän yhteisistä tekemisistään yhdessä kunkin perheen jäsenen kanssa. Henkilöt pohtivat myös etäisyyden ja läheisyyden problematiikkaa perhe-elämässään kertoen asioista, jotka vaikuttivat siihen. Toinen tutkimuskysymys käsittelee henkilöiden ajatuksia siitä, millainen

merkitys lapsuuden muistoilla on heidän elämänkaarensa. Tutkittavat muun muassa kuvailevat uusperhettään muutamilla adjektiiveilla, sekä kertovat ominaisuuksista ja persoonallisista piirteistään, joita uusperheessä eläminen on heille heidän oman käsityksen mukaan tuonut.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Fenomenografia

Fenomenografia on laadullinen tutkimusmenetelmä, jonka pyrkimyksenä on kuvata erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia niiden omista lähtökohdista käsin. Fenomenografia tutkii ihmisten käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä ja sen tarkoituksena on olla ennen kaikkea kuvailevaa tutkimusta. Fenomenografista tutkimusta varten on hankittava empiiristä aineistoa, jota on tarkoitus analysoida, tulkita ja kuvata. (Häkkinen 1996, 10-14.) Fenomenografiassa käsitellään sitä, mitä olemme kulttuurisesti oppineet ja mitkä ovat yksilölliset tapamme liittää itsemme ympäröivään maailmaan (Marton 1981, 181).

Marton (1981) pitää fenomenografian lähtökohtana sitä, kuinka samaa asiaa käsittelevä kysymys voidaan esittää kahdella eri tavalla. Ilmiötä voidaan tarkastella kysymällä miksi jokin asia on niin kuin on. Tämän tyyppiseen kysymykseen vastauksena on jokin ilmaisu todellisesta ilmiöstä. Toisaalta voidaan myös kysyä mitä ihmiset ajattelevat, miksi jokin asia on niin kuin on. Tämän kysymyksen vastaus sisältää ihmisen käsityksen jostakin ilmiöstä, joka on fenomenografian pääajatus. (Marton 1981, 178-179.)

Käytännössä keräsin aineistoni kahdella eri tavalla: haastattelulla ja kirjoitelmilla. Kun käytetään kahta eri menetelmää saman tutkimuksen tekemiseen, voidaan puhua menetelmätriangulaatiosta. Tutkittavaan aiheeseen on mahdollista saada laajempaa näkökulmaa käyttämällä erilaisia tapoja lähestyä aihetta. Menetelmä voi olla haastattelun lisäksi esimerkiksi kirjoittamispiirtämis- tai vaikka näyttelemistehtävä. Ajatuksena on saada tutkittava ilmaisemaan itseään ilman tutkijan läsnäoloa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 38-39; Blaxter, Hughes & Tight 1996, 77; Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, Saari 1994, 141.)

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia ja selvittää ihmisten kokemuksia ja käsitystä tietyistä ilmiöistä, tässä tapauksessa uusperheen elämästä ja sen myötä muuttuneista perhesuhteista. Näin ollen pääasiallinen tutkimusmenetelmäni on fenomenografia, joka nojaa ihmisten käsityksiin mm. omista aikaisemmista kokemuksista ja tiedoista. Myös omassa tutkimukseni aineistossa esiin nouseva kontekstisidonnaisuus voi vaikuttaa merkittävästi ihmisen tapaan tulkita, ymmärtää ja käsitellä ilmiöitä. Erilaiset käsitykset asioista voivat johtua mm. ikäeroista. Fenomenografian analyysissä kiinnitetään huomiota siihen, millainen on tutkittavan kohteen sisäinen rakenne, ja mikä on sen merkitys. Analyysissä voidaan edetä esimerkiksi niin, että ensin tarkastelussa on se, kuinka sama teema esiintyy koko aineistossa, eri haastatteluissa ja kirjoitelmissa. Sen jälkeen voidaan tarkastella teemaa jokaisen tutkittavan kohdalla erikseen. (Häkkinen 1996, 5, 23-25; Hirsjärvi & Hurme 2000, 168-169.)

5.2 Teemahaastattelu

Haastattelu noudattaa yksinkertaista ideaa lähteä suorittamaan tutkimusta: kun on tarve tietää, mitä joku henkilö ajattelee jostakin asiasta, sitä on yksinkertaisinta kysyä häneltä itseltään. (Blaxter, Hughes & Tight 1996, 73.) Keskusteluomaisuus tekee haastattelutilanteesta vuorovaikutteisen, jolloin se on eräänlainen sosiaalisesti määräytynyt kohtaaminen, aivan kuin mikä tahansa muukin sosiaalinen tilanne. Hirsjärvi & Hurme (2000) määrittelevät haastattelun "ennalta suunnitelluksi päämäärähakuiseksi toiminnaksi" joka siis poikkeaa tavanomaisesta kohtamisesta ja keskustelutilanteesta sen suunnitelmallisuuden suhteen. Haastattelulla on aina jokin tavoite, toisin kuin keskustelulla yleensä saattaa olla vain yhdessäolon merkitys. Lisäksi haastattelu tapahtuu aina haastattelijan ohjaamana ja häntä kiinnostavien teemojen ympäröimänä. (Eskola & Vastamäki 2010, 26,32; Hirsjärvi & Hurme 2000, 42)

Haastattelu on hyvin tyypillinen fenomenografinen tutkimusmenetelmä. Haastattelussa tutkijan on tärkeää muistaa kuunnella haastateltavaa aktiivisesti ja haastattelun luonteen tulisi olla enemmänkin keskustelua, kuin kuulustelua. Aktiivinen haastateltavan kuunteleminen auttaa tutkijaa syventymään tutkittavan vastauksiin ja esittämään jatkokysymyksiä, jotka vahvistavat kertomusta. Haastateltavan ajatuksia kannattaa myös toistaa, jotta voidaan varmistua siitä, että asia on ymmärretty oikein, tai jos ei ole, tutkittava voi täydentää vastaustaan, jotta tulee ymmärretyksi. (Syrjälä, Syrjäläinen, Ahonen, Saari 1994, 136-137.) Gröhnin (1992) mukaan fenomenografinen haastattelu perustuu tarkoin suunniteltuihin pääkysymyksiin, jotka ovat kaikille haastateltaville samat. Pääkysymysten alla keskitytään haastateltavan henkilökohtaiseen tarinaan esittäen lisäkysymyksiä mukaillen. (Gröhn 1992, 18.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto, jossa pyritään keskustelunomaiseen haastattelutilanteeseen. Teemahaastattelu nimensä mukaan kohdistuu ennalta määrättyihin teemoihin, joissa haastattelijan on valta esittää kysymykset vapaassa muodossa ja tilanteeseen sopivassa järjestyksessä ja rytmissä. Haastattelun tavoitteena on saada tutkittavien ääni kuuluviin ja kiinnittää huomiota heidän tulkintoihin asioista, sekä heidän antamiin merkityksiin tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 42, 47-48.) Huuskon & Paloniemen (2006) mukaan fenomenografisella aineistonkeruulla pyritään siihen, että kysymyksenasettelu olisi mahdollisimman avoin. Tällöin erilaiset käsitykset tutkittavasta ilmiöstä tulevat paremmin esille. (Huusko & Paloniemi 2006, 164.)

Teemahaastattelun runko on laadittu ennalta suunniteltujen teemojen mukaan kysymysten muotoon. Haastattelutilanteessa teemoista tehdyt kysymykset ovat haastattelijalle muistilista, joka ohjaa keskustelua. Teeman tulisi antaa tutkittavalle vapaus kuvailla aihetta siten, kun se konkretisoituu hänen maailmassaan ja ajatuksissaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 66-67.) Haastattelutilanteissa tutkittavat kertovat usein tarinoitaan haastattelun teemojen ohjaamina, vaikkei heidän tarkoituksensa olisikaan millään tavalla

miellyttää haastattelijaa. Vaikka haastattelu onkin keskustelunomainen puolistrukturoitu teemahaastattelu, se on kuitenkin haastattelutilanne, jolloin tutkimushenkilö myös toimii sen mukaisesti. Strukturoimattomassa haastattelussa, jossa keskustelun aihe on hyvin vapaasti rajattu, on haastateltavan puntaroitava mitä olisi tarpeen kertoa ja mitä ei, mitä tutkija todennäköisimmin katsoo oleelliseksi tiedoksi, ja mitä ei. (Alasuutari 1995, 58-59.)

On tärkeää tehdä haastateltaville selväksi mikä on tutkimuksen tarkoitus ja mihin kysymyksillä pyritään. Tämä auttaa tutkijaa saamaan relevantteja vastauksia haastattelukysymykseen, mitkä tukevat tutkimusta tarkoituksenmukaisella tavalla. Yksilöhaastattelut tapahtuvat kahden kesken haastattelijan ja haastateltavan välillä. Tämä tekee usein aiheesta riippuen haastattelutilanteesta hieman terapiaistunnon kaltaisen tilanteen, jossa toinen henkilöistä haluaa tietää toisesta jotain, ja toisen henkilön on kerrottava siitä, mitä henkilökohtaisesti tuntee jotain asiaa kohtaan. (Alasuutari 1995, 990-91.)

Oman tutkimukseni haastattelurunko koostuu kuudesta erilaisesta teemasta, joita tutkimukseni käsittelee. Olen laatinut niistä kysymyslistan, joissa teemat ja käsiteltävät asiat ilmenevät. Jokaisen teeman alla on apukysymyksiä, jotka tarkensivat sitä, mihin aiheisiin teema fokusoituu. Haastattelut etenivät jokseenkin rungon etenemässä järjestyksessä, mutta teemojen sisäiset aiheet vaihtelivat sisällöltään tutkittavan kertomusten mukaan. Kaikki teemat ja apukysymykset eivät koskeneet kaikkia tutkittavia samalla tavalla, sillä heidän kokemuksensa samoista asioista eivät usein olleet yhtä mittavia keskenään.

5.3 Tutkimuksen aineisto

Laadullista tutkimusta tehtäessä puhutaan yleensä aineiston harkitusta ja tarkoituksenmukaisesta koosta. Pohditaan, minkä kokoinen aineisto on tarpeeksi kattava edustettavuudeltaan ja yleistettävyydeltään. Laadullisen

tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtää ja lisätä tietämystä tietynlaisesta toiminnasta, sekä muodostaa teoreettisesti kattava tulkinta jostakin tutkittavasta asiasta. Aineiston koolla ei sinänsä ole merkitystä, tai sitä ei pystytä määrittelemään millään mekaanisella säännöllä, sillä kysymys on aina yksittäisestä tutkimuksesta ja sen ominaisesta luonteesta. Aineiston tehtävänä on tukea ja auttaa tutkijaa muodostamaan käsitteellistä ymmärrystä tutkimuskohteesta, sillä tutkijan tehtävänä on laadullista tutkimusta suorittaessa pyrkiä rakentamaan tutkimuskohteesta teoreettisesti kestäviä näkökulmia. (Eskola & Suoranta 2001, 60-62.)

Eskolan & Suorannan (2001) mukaan tutkijan on itse määriteltävä se, minkä kokoinen aineisto on juuri omaan tutkimukseen nähden kattava ja riittävä. Voidaan myös ajatella, että aineisto kyllääntyy silloin kun aineistoa on riittävästi. Kyllääntyminen eli saturaatio saavutetaan silloin, kun aineisto ei enää tuota tutkimuksen kannalta uutta tietoa, jolloin voidaan katsoa aineiston olevan riittävä. Saturaatio kuitenkin edellyttää, että tutkija tietää, mitä on aineistosta hakemassa. Aineiston tulee olla sen verran laaja, että se alkaisi tuottaa uutta kiinnostavaa tietoa teorian tukemana. (Eskola & Suoranta 2001, 62-63.)

Oman tutkimukseni aineiston tarkoituksena ei ollut kuitenkaan koostaa nk. otosta, jonka avulla ja perusteella voisin julkaista jotain yleisesti pätevää uutta teoriaa. Tavoitteenani oli koota ihmisten erilaisia kokemuksia, lapsuuden muistoja ja kuunnella, mitä heillä oli sanottavanaan. Kaikkien yhdeksän keräämäni tarinan joukkoon mahtuu niin eroavaisuuksia kuin yhtäläisyyksiäkin, jonka koen olennaiseksi päämääräksi tutkimuksessani. Omasta perheestä puhuminen edellytti tutkittavia myös kertomaan tuntemuksistaan ja odotuksistaan sinä aikana, kun he elivät uusperheessä. Osa ihmisten tunnetiloista vastasivat jossain määrin toisiaan, ja taas jotkut havaitut tunnetilat vastaavanlaisissa tilanteissa olleilla henkilöillä poikkesivat keskenään huomattavasti. En voi tutkimuksellani todistaa mitään toistuvaa kaavaa ja sen perusteella laadittua teoriaa lasten suhtautumisesta uusperheeseen ja eri perheenjäseniin. Sen sijaan tutkimukseni kertoo, millaisia kokemuksia lapsella

voi olla uusperheestä, millaisia uusperheiden perhesuhteet voivat olla ja miten uusperheessä eläminen on vaikuttanut ihmisen tähänastiseen elämänkaareen.

Valitsin tutkimukseni kohteeksi aikuiset henkilöt, jotka ovat lapsuudessaan eläneet uusperheessä eri perhesuhteiden ympäröimänä. Aikuisten valitseminen tutkimuskohteeksi antoi mahdollisuuden käyttää tutkimuksessa kahta eri aineistonkeruumenetelmää: haastattelua ja kirjoitelmaa. Haastattelun sekä kirjoitelman aihepiirit ovat samat. Haastattelemalla pyrin saavuttamaan ne henkilöt, joille haastattelumenetelmä sopii paremmin ja jotka kertovat kokemuksistaan mieluummin haastattelun kautta. Myös käytännön syyt voivat vaikuttaa menetelmän valintaan. Kirjoitelman avulla tavoitan ne henkilöt, joille fyysinen kohtaaminen on joko käytännön syistä tai muista syistä hankalaa ja jotka kokevat kirjoittamisen luonnollisemmaksi ja mieluisemmaksi tavaksi kertoa omista kokemuksistaan. Näin sain aineistoa yhä useammalta henkilöltä, mikä tekee tutkimustuloksista kattavamman.

Keräsin osallistujia lähestyen heitä sähköpostitse. Tiedon mahdollisista osallistujista sain kysymällä asiaa heiltä itseltään sekä heidän tuttaviltaan. Keräsin kaikkien osallistujien sähköpostiosoitteet ja lähestyin heitä ensimmäisenä sähköpostitse, jossa liitteenä lähetin tutkimuspyynnön. Tutkimuspyynnössä kerron mitä olen tekemässä ja millaisia henkilöitä tarvitsen tutkimukseeni aineiston keruuta varten. Liitteenä oli myös tutkimuslupa, johon pyysin henkilöä vastaamaan, mikäli aikoi osallistua tutkimukseen. Näin tavoitin loppujen lopuksi yhdeksän osallistujaa, joiden avulla sain koottua aineiston tutkimukseeni.

Kahden eri aineistonkeruumenetelmän joukot jakaantuivat niin, että haastatteluja on neljä ja kirjoitelmia viisi. Litteroituani haastattelut ja saatuani kaikki kirjoitelmat kokoon aineistoa on yhteensä 60 sivua. Haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 37 minuuttia ja kirjoitelman mitta noin neljä sivua. Jätin haastatteluistani litteroimatta tutkimustehtäväni kannalta epäolennaiset seikat.

Osallistujat olivat iältään 19-36 -vuotiaita; yksi 19 -vuotias, yksi 36 -vuotias, ja seitsemän 21-29 -vuotiasta. Tutkimusjoukossa oli yksi mies, loput olivat naisia. Ainoastaan yhdellä osallistujista oli äitipuoli, kaikilla muilla uusperheessä asui äiti ja isäpuoli. Ikäerosta johtuen 36 -vuotiaalla oli luonnollisesti kulunut jo enemmän aikaa uusperheen ajoista, kun taas 19 -vuotias asui vielä kotonaan. Heidän välillään perspektiivi asioiden tarkasteluun on hyvin erilainen. Tutkimusjoukossa on myös kaksoissisarukset, jotka ovat kasvaneet samassa perheessä ja kokeneet yhteisen perheen historian. Kaikkien aineistossa ilmenneiden henkilöiden nimet on muutettu. Henkilöistä on lyhyet kuvaukset tutkimuksen liitteenä.

Haastateltavat henkilöt olivat minulle jossain määrin tuttuja, mutta kaikkien heidän perhetaustastaan minulla ei ollut aiempaa käsitystä. Kirjoitelman tehneistä henkilöistä tiesin etukäteen osasta vain nimen, ja osa oli minulle tuttuja. Tuttavuudesta huolimatta perhettä käsittelevät tarinat olivat minulle uusia ja suhtauduin niihin neutraalein, ulkopuolisin silmin. Ehkä juuri jonkunlaisen tuttuuden ansioista haastateltavat suhtautuivat minuun luottavaisin ja avoimin mielin, sillä he olivat haastattelutilanteissa varsin rentoja ja puhuivat asioista itsevarmasti ja oma-aloitteisesti, ilman että minun täytyi erityisesti kaivella tai johdattaa keskustelua. Eskolan & Suorannan (2001) mukaan elämänkertoja käsittelevien aineistojen anti on se, että niistä on välittömästi nähtävissä ihmisten kokemukset elämästä kaikkine tapahtumineen ilman ulkopuolisten tekemiä tulkintoja niistä (Eskola & Suoranta 2001, 122). Ihmiset vain kertoivat minulle elämäntapahtumistaan esittämieni kysymysten mukaan. Tulkinnan aika oli vasta aineiston keruun jälkeen.

Kertojia ei ollut vaikea suostutella osallistumaan tutkimukseen, ja kaikki haastattelutilanteet saatiin sovittua hyvissä ajoin ja ongelmitta. Henkilöt olivat itse kiinnostuneita aiheesta ja suurin osa heistä osoitti olevansa innoissaan siitä, että tutkin tällaista asiaa. Kirjoitelman tekijät saivat eteensä samat teemat ja kysymykset, mitä haastateltavilla oli. Teemoihin liittyen kysymyspaperissa oli lisäksi apukysymyksiä, joihin pyysin heitä kiinnittämään huomiota sitten, jos tuntui ettei keksi itse teemasta juuri mitään sanottavaa. Osa mainitsi minulle

vastausviestissä kirjoitelmaa palauttaessaan, että sen laatimisessa oli hankaluuksia, kun ei oikein aina tiennyt, että mitä kertoisi. Mainitsinkin lähettäessäni ohjeistusta kirjoitelman laatimista varten, että kaikki kysymykset eivät välttämättä koske kaikkia osallistujia, eikä heillä välttämättä ole mitään erityistä kerrottavaa jokaiseen teemaan. Pyysin heitä kuitenkin miettimään asiaa tarkoin ja kertomaan jotain muita asioita aiheeseen liittyen, jotka tuntuvat itsestä tärkeiltä ja olennaisilta asioilta mainita. Huolimatta joidenkin kirjoitelman tehneiden vaikeuksista kirjoittaa, jokainen kirjoitelma antoi vastauksia siihen, mitä halusinkin tietää ja vastaukset olivat osittain odottamattomia siihen nähden, mitä ajattelin, että he voisivat vastata.

Haastattelutilanteessa on haastattelijana luonnollisempaa muokata kysymystenasettelua, järjestystä ja sisältöä haastateltavan siihen mennessä annettujen vastausten mukaan. Keskustelussa on helpompi tuoda esille sitä mistä haluaa haastateltavan kertovan. Monesti haastatteluissakin ilmeni sellaisia yllättäviä asioita, mistä halusin tutkittavan kertovan lisää, mutta mitä en ollut suunnitellut kysyväni.

5.4 Aineiston analyysi

Hirsjärvi & Hurme (2000) ovat teoksessaan käsitelleet tyypillisiä pääpiirteitä laadullisen tutkimuksen aineiston analyysiin. Näistä yksi käsittelee mm. sitä, kuinka tutkijan analyysi aiheesta alkaa jo haastattelutilanteessa, kun hän tekee havaintoja eri haastatteluiden välillä. Tutkija pystyy usein tyypittelemään ja hahmottelemaan aineistosta saamiaan malleja jo pelkkien haastatteluista heti ilmenneiden havaintojen perusteella. Havaintojen perusteella tutkija käyttää induktiivista ja abduktiivista päättelyä analyysissaan. Induktiivinen päättely keskittyy aineistosta esiin nousseisiin aiheisiin, kun taas abduktiivinen päättely on valmiiden teorioiden todentamista saadun aineiston avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136,) Oman aineistoni analysointi alkoi jo haastatteluiden aikana. Haastatteluiden jälkeen kirjasin ylös päällimmäisiä ajatuksia erilaisista ilmiöistä,

joihin kiinnitin huomiota. Käytin induktiivista ja abduktiivista päättelyä kiinnittäen huomiota niin aineistosta esille nousseisiin aiheisiin, kuin tutkimani teorian tuottamien käsitysten toteutumiseen aineistossa.

Aineiston analyysin eri vaiheissa voidaan käyttää mm. aineiston kokoamista haastattelun teemojen alle, aineiston luokittelua vertaillen eri osia keskenään, sekä aineiston yhdistämistä säännönmukaisuuksien ja samankaltaisuuksien kesken. Syrjälän ym. (1994) mukaan usein teemahaastatteluiden teemakokonaisuudet muodostavat niin kutsutun tulkintayksikön, jotka ovat tutkijan työstämiä ajatuksellisia kokonaisuuksia aiheesta. Erilaisia tulkintayksiköjä voi muodostua myös teeman sisälle, jolloin se on koostettu useimmista ajatusyhteyksistä, jotka tukevat toisiaan, ja näistä on koostettu kokonaisuus. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 142-150; Syrjälä ym. 1994, 143.)

Fenomenografisen tutkimuksen ensimmäisessä analyysivaiheessa tutustutaan aineistoon huolellisesti lukemalla sitä läpi useaan kertaan (Larsson 1986 teoksessa Niikko 2003, 33). Aineistosta etsitään erilaisia ilmauksia ja merkityksiä sitomatta niitä liikaa itse tutkimushenkilöön (Niikko 2003, 33). Aloitin analysoinnin lukemalla haastatteluja sekä kirjoitelmia läpi kynän kanssa. Alleviivasin teksteistä kohtia, joissa puhuttiin kysytystä teemasta, sekä kirjasin lyhyesti ylös, mistä tekstikatkelmassa oli kysymys, jotta minun oli helpompi etsiä katkelmia jälkikäteen. Tein aluksi jokaisesta osallistujasta kuvion, josta ilmeni heidän uus- ja etäperhe, lyhyt kuvaus hänen suhteesta kuhunkin perheenjäseneen, sekä kertojan käyttämiä ilmaisuja heistä. Kokosin myös muutamalla sanalla ylös henkilön näkemyksen omasta uusperheestä.

Niikon (2003) mukaan analysoinnissa "aletaan etsiä, lajitella ja ryhmitellä merkityksellisiä ilmauksia ryhmiä tai teemoiksi." Ryhmittelyn ideana on poimia tekstistä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, sekä ottaa huomioon kertomusten poikkeamat ja ääritapaukset. (Niikko 2003, 34.) Huusko & Paloniemi (2006) esittävät, että fenomenografisessa analyysissä lähdetään liikkeelle merkitysyksiköiden etsimisestä. Tällöin etsitään aineistosta ajatuksellisia kokonaisuuksia yksittäisten sanojen tai lauseiden sijaan. Tämän jälkeen keskitytään merkitysyksiköiden lajitteluun ja ryhmittelyyn. (Huusko & Paloniemi

2006, 167.) Aloin purkaa aineistoa auki teema kerrallaan. Kokosin jokaisesta tekstistä asioita kunkin teeman alle ja koostin niistä kokonaisuuksia. Tuloksissa on otettu huomioon esille nousseet erot ja yhtäläisyydet, sekä poikkeavuudet aineiston sisällä.

Syrjälän ym. (1994) teoksessa käsitellään fenomenografisen tutkimuksen johtopäätösten luotettavuutta tietyin kriteerein. Johtopäätökset tulisi esittää johdonmukaisina kategorioina, jotka pohjautuvat aineistosta löydettyihin merkityksiin sekä tutkimuksen teoriaan. Tutkijan tulee aineistolainauksilla osoittaa tekemänsä johtopäätökset relevanteiksi niin, että ne tukevat tutkijan tulkintoja teorian valossa. (Syrjälä ym. 1994, 154-155.) Martonin (1994) mukaan analyysin ytimenä on tunnistaa erilaiset ja samanlaiset ilmaukset aineistosta (Marton 1994 teoksessa Huusko & Paloniemi 2006, 168). Tutkimukseni tulosluku sisältää aineistolainauksia, joihin perustan tekemäni analyysin. Analysoinnissa olen huomionut aineiston yhtäläisyydet ja eroavaisuudet. Tutkimukseni johtopäätösluku koostuu aineiston keskeisimmistä merkityksistä ja vastauksista tutkimuskysymyksiin. Olen analysoinut tutkimukseni tuloksia esittämäni teorian valossa välillä mukailen teoriaa ja välillä kritisoiden sitä aineistosta esiin nousseiden käsitysten perusteella.

5.5 Tutkimuksen eettisyys

King & Horrocksin (2010) tutkimuksessa käsitellään haastattelua laadullisessa tutkimuksessa ja puhutaan myös haastatteluiden eettisyydestä. Tutkija tuo aina mukanaan tutkimukseensa myös oman moraalinsa, joka on muovautunut yksilölliseksi erilaisen elämäkokemuksen ja -tapahtumien myötä sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä. Tutkija on myös velvollinen ottamaan vastuun eettisistä ongelmista tutkimuksissaan ja on kykeneväinen selittämään, kuinka eettiset ristiriidat ratkaistaan. (King & Horrocks 2010, 104, 109.)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) mukaan tutkija on velvollinen ottamaan vastuun siitä kuinka toteuttaa tieteellistä käytäntöä tutkimuksessaan. Tieteellisen käytännön toteuttamiseksi vaaditaan tutkimuksen huolellista suunnittelua, toteutusta ja raportointia. (TENK 2009.) TENK määrittelee tutkimuksentekoon liittyvät eettiset periaatteet kolmeen eri osa-alueeseen: Tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. Itsemääräämisoikeudella viitataan mm. siihen, että henkilöllä on oikeus päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Hänen suostumuksensa voi olla joko kirjallinen tai suullinen. Tutkittavaa on myös informoitava riittävästi tutkimuksen aiheesta sekä sen osallistumisen edellytyksistä. (TENK 2009.)

Tutkimushenkilöinä käytin aikuisia ihmisiä ja pyysin heiltä jokaiselta tutkimusluvan haastattelun tai kirjoitelman käyttöön tutkimusta varten. Minulla on tiedossa tutkimushenkilöiden nimet, mutta tutkimuksessani he esiintyvät anonymieinä ja puhuessani heistä nimitän heitä keksimilläni pseudonimillä. En mainitse tutkimuksessani myöskään henkilöiden asuinpaikkaa.

Tutkimusta tehdessä on huomioitava tutkittavien henkilökohtainen suhtautuminen tutkittavaan asiaan. Vahingon aiheuttamista tutkittavalle tulee välttää, heitä tulee kohdella kunnioittavasti sekä kirjoittaa heistä arvostavaan sävyyn. (TENK 2009.) Kaikki tutkimukseen osallistuneet henkilöt kertoivat osallistuvansa mielellään ja pitivät haastattelutilanteita ja kirjoitelman kirjoittamista mieluisina. Pyrin kirjoittamaan henkilöistä mahdollisimman totuudenmukaisesti ja kunnioittavasti perustaen analyysini ja väitteeni aineistolainauksiin. Tutkimushenkilöiden yksityisyyden suojaamiseksi olen käsitellyt ja säilyttänyt aineistoa huolellisesti ja luottamuksellisesti. Tutkimuksen aineisto, eli haastattelunauhut ja tekstit sekä kirjoitelmat, ovat ainoastaan minun saatavillani.

Tutkijalla on aina voimakas vaikutus tutkimuksiinsa ja niiden tuloksiin. Tutkija päättää itse oman tutkimuksensa aiheen, joka on valittu omien käsitysten perusteella, ja josta tutkittavalla on yleensä joitain ajatuksia ja mielipiteitä jo ennakkoon. Se luo tutkijalle tietynlaisen pohjan lähteä tutkimaan asiaa, etsiä

sopivat tutkimusmenetelmät ja raportoida tutkimuksen tuloksista. (Blaxter et al 1996, 76.) Niikon (2003) mukaan fenomenografisessa tutkimuksessa on olennaista, että tutkija itse asettuu tutkittavien rooliin ja pyrkii sulkeistamaan esiolettamuksensa tutkittavasta asiasta. Tutkimuksesta tulisi pystyä sulkemaan ulkopuolelle oma henkilökohtainen suhde tutkittavaan aiheeseen, kuten omat uskomukset ja teoreettinen tietämys asiasta. (Niikko 2003, 35.) Fenomenografista aineistoa voidaan pitää luotettavana ja oikeudenmukaisena, mikäli jokainen haastattelu pystytään sijoittamaan tutkimuksen sisälle (Larsson 1986 teoksessa Huusko & Paloniemi 2006 , 169).

On totta, että oma kiinnostukseni tutkimaani aiheeseen on peräisin tapahtumista, joita itse olen kohdannut aikuisena, ilmiöstä, josta olen muodostanut jonkunlaisen käsityksen ja josta olen kiinnostunut. Oma kokemukseni ja käsitykseni aiheesta on kuitenkin suhteessa hyvin vähäistä, jos vertaa esimerkiksi tutkimushenkilöihin, jotka tutkimuksessani esiintyvät. Haluan tutkimuksellani avartaa niin omaa kuin muidenkin näkökulmaa uusperheistä ja niiden perhesuhteista. Koen, että oma kiinnostukseni ja käsitykseni aiheesta ei ole tutkimuksessani rajoittava tekijä, vaan päinvastoin se innosti minua tutkimaan ja tarkkailemaan aihetta osallistujien silmin, eri näkökulmista ja eri lähtökohdista.

6. TULOKSET

Aineistoni purku eteni haastatteluiden ja kyselyjen toteuttamalla kaavalla kuuden teeman mukaan. Aluksi käsittelin sitä, mistä kaikki alkoi, kun lapsen vanhemmat erosivat. Sen jälkeen pohditaan sitä, miten kustakin perheestä tuli uusperhe. Alkuelvittelyjen jälkeen osallistujat kuvailivat heidän välejänsä perheensä jäseniin, läheisyyttä ja etäisyyttä, sekä konflikteja perheenjäsenten kesken. Henkilöt kertoivat myös yhteisesti vietetystä ajasta perheen kanssa, sekä pohtivat asemaansa uusperheessä perheenjäseniinsä nähden. Viimeiseksi osallistujat kertoivat siitä, millaisena lähtökohtana he kokivat uusperheen elämälleen ja millainen muisto heille oli kaikkiaan jäänyt lapsuuden ajastaan uusperheen jäsenenä. Haastattelu- ja kyselyrunгон rakenne on pyritty asettelemaan niin, että kertoja käy kokemiaan asioita läpi elämänkaarityylisesti järjestyksessä alkaen alusta ja edeten ajallisesti. Jokainen haastattelu ja kirjoitelma alkoi siitä, kuinka kertoja kertoi ensin vanhempiansa erosta ja sen seurauksista ja päättyi siihen, millainen kokemus uusperhe oli kaikkiaan. Tuloksissa aineistolainauksen yhteyteen on merkitty, onko osallistuja ollut haastattelussa (H) vai kirjoittanut kirjoitelman (K).

6.1 Tästä kaikki alkoi

Kuuden osallistujan vanhemmat olivat eronneet, kun he olivat varsin nuoria, alle kolmevuotiaita. He eivät muista vanhempiansa erosta mitään. Eron jälkeen lapset asuivat äitinsä tai isänsä kanssa vuodesta muutamaan vuoteen keskenään. Loput osallistujista olivat 6-11 -vuotiaita, kun vanhemmat erosivat. Joidenkin osallistujien isät olivat muuttaneet heti eron jälkeen uuden naisystävän luo ja joidenkin eronnut isä oli jäänyt yksikseen ainakin toistaiseksi. Vain yksi osallistujista kertoi vanhempien eron traumaattisuudesta koko

perheelle, muut eivät mainitse eroa kriittisenä osana elämäänsä. Maria oli 11 -vuotias kun hänen vanhempansa erosivat:

Maria (H): *"Syy miks ne eros oli että isällä oli ollu niinkö toinen nainen kaks vuotta äitin selän takana. [] iskä sitte muutti saman tien sen Helenan [uuden naisystävän] tykö. [] eihän me Sofian [isosisko] kans hyväksytty sitä ollenkaan. Ei me haluttu nähä sitä koko akkaa."*

Ero oli shokki koko perheelle ja Maria oli jo siinä iässä, että hän ymmärsi hyvin tuollaisia asioita ja koki pettymyksen ja surun voimakkaasti:

Maria (H): *"Kaiken niinku ymmärsin, se että nyt oli aika pahasti tehty. Ja sittekö näki sen äitin murtumisen siinä ihan täysin sitten."*

Maria koki, että isä oli käyttäytynyt väärin äitiään kohtaan ja oli hyvin murheissaan äitinsä puolesta. Maria ikään kuin liittoutui äitinsä ja isosiskonsa kanssa isäänsä vastaan. Hän koki loukkauksen äitiään kohtaan niin suurena, että koki tulleen loukatuksi myös itse.

Elina oli vain kaksivuotias kun hänen vanhempansa erosivat. Elina arvioi tilannetta nyt 19 -vuotiaana näin:

Elina (H): *"Iskä teki hirveenä keikkatyötä ja reissas ja sitte.. emmää tiijä ehkä niillä [äidillä ja isällä] meni joku muuki asia ristiin ko kumminki ne oli ollu yhesä jostaki seittämäntoista vuotiaasta asti. Ja siinä vaiheesa ko minä synnyin ne oli kolomekymppisiä. Että ehkä siinä meni niillä ristiin joku mutta kumminki mä olin kaks sillon ja sitte tuota elettiin äitin kanssa kahestaan about viis vuotiaaksi asti eli niinkö kolome vuotta."*

Marian kertomukseen nähden Elinan ja muidenkin kertojien kokemukset vanhempien erosta ovat vähemmän traagisia. Ikä on merkittävä asia eroon liittyvissä tekijöissä, sillä kaksivuotias ei ymmärrä tilannetta samalla tavalla kuin 11-vuotias. Johanna oli myöskin 11-vuotias hänen vanhempiansa erotessa, muttei kerro haastattelussa erikseen minkäänlaisista tuntemuksista eroon liittyen, joten en lähtenyt niistä erikseen tiedustelemaan, sillä se ei ollut olennaista tutkimukseni kannalta. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, etteikö ero

olisi herättänyt tunteita Johannassa. Haastattelun vapaamuotoisesta luonteesta johtuen haastateltavat kuitenkin saivat kertoa asioita, jotka olivat heille itselleen merkittäviä ja näin ollen voisi ajatella, että Marialle vanhempien ero ja sen seuraukset olivat merkittävämpiä kuin muille osallistujille. Muut osallistujat eivät kerro vanhempiensa erosta muuta erityistä mainittavaa kuin sen, milloin ero tapahtui. Useimmalle osallistujista ero on lapsuudessa käsitelty asia, joka ei sittemmin ole heitä vaivannut enää vanhempana. Ainoastaan Maria kärsii eron aiheuttamasta surusta, seurauksista ja muutoksista vielä aikuisiälläänkin. Hän on kärsinyt masennuksesta tapahtumien jälkeen ja tarvinnut psykiatrista hoitoa.

Kristiinan vanhemmat olivat eroamassa kun Kristiina syntyi ja isä avioitui uudelleen ennen Kristiinan ensimmäistä syntymäpäivää.

Kristiina (K): "En tietenkään muista vanhempieni erosta tai alkuelämäni asumistilanteista mitään, ainoastaan sen mitä minulle on kerrottu []. Näistä asioista keskusteleminen ei ole ikinä ollut luontevaa perheellemme, ainoastaan äitini kanssa olen puhunut erosta ja siihen liittyvistä asioista. Pienenä tuskin edes tiesin, miksi asiat olivat näin, enkä kummastellut asiaa. Minulla vain oli kaksi perhettä, that's it. Minulle se on aina ollut ainoa tapa elää."

Kristiina oli alusta alkaen tottunut erilaiseen asumisjärjestelyyn, joka oli hänelle luonnollista ja päivänselvää. Kristiina ei vaikuta olevan katkera isän tekemistä ratkaisuista Kristiinan ollessa vauva. Eron vaiheista onkin luontevaa keskustella lapsen kanssa silloin, kun lapsi on siinä iässä, että hän selvästi miettii tapahtumaa ja keskustelusta on apua (Hayman 1999, 163, 167). Aiheeseen on vaikeampi palata, jos tapahtumasta on jo kulunut paljon aikaa. Pauliina kertoi olleensa noin kahden vuoden, kun hänen nuori äitinsä muutti ulkomaille ja Pauliina jäi asumaan isänsä luo. Pauliinan äiti oli hyvin nuori Pauliinan syntyessä, ja hän on useaan otteeseen miettinyt, miksi äiti lähti tuolloin. Hän ei ole kuitenkaan vielä aikuisenakaan rohjennut kysyä asiasta äidiltään.

6.2. Uusperheen muodostuminen

Muutaman vuoden jälkeen erosta osallistujien äidit ja isä löysivät uuden puolison. Uuden puolison mukaantulo oli useimmille lapsille positiivinen kokemus, eikä siitä ole tehty suurta numeroa. Johanna oli n. 13 -vuotias kun äiti löysi uuden miehen.

Johanna (H): *"Se vaan tuli yhtäkkiä jostaki. [] en tiiä onks se [äiti] ehkä suoraan kertonu sitten Juhanista [isäpuoli] tai jotenki sillee semmonen aavistus on ollu ihan alusta alkain, että nyt on joku ja sit se on vaan jonaki viikonloppuna tullu käymään kylässä ja siitä varmaan tuli heti sellane: no tää on ehkä tulevinaki viikonloppuina sitte."*

Johanna koki uuden isäpuolen hyvin positiivisena asiana. Tilanteesta riippuen tällaiset muutokset saattavat sujua joko täysin omalla painollaan, niin kuin Johannan tapauksessa, tai sitten ne vaativat jonkun verran pohjustusta ja selitystä, että miksi näin tapahtuu. Asiaa on turha lähteä liioin paisuttelemaan, mikäli siihen ei ole tarvetta. Voi kuitenkin olla niinkin, että lapsi vaatii laajempaa ymmärrystä ja tarkempaa selvitystä siitä, miksi heidän perhetilanteensa muuttuu erilaiseksi. Jokainen vanhempi tuntee lapsensa sen verran hyvin, että pystyy ymmärtämään ja selvittämään myös uudelle puolisolle, miten lapsen kanssa tulisi toimia uudessa tilanteessa.

Johannan kolme pikkuveljeä ottivat myös isäpuolen hyvin vastaan vaikka vanhimmalla pikkuveljellä oli taipumusta äidin suojeluun ja hän halusi olla oman isän puolella. Johannan kertoman mukaan hänen ja pikkuveljien huomio jakaantui karkeasti niin, että Johanna oli äidin tyttö ja veljet olivat isänsä poikia. Pikkuveljet muuttivat isänsä luo asumaan ennen kuin muuttivat omilleen. Lapset ikään kuin halusivat jonkunlaisen tasapainon perheiden välille.

Johanna (H): *" Mulla oli itellä semmonen vaihe, että mää en ois halunnu millään jäähä sen [isän] tykö yöksi vaikka niinku samassa kylässä [asuttiin]."*

Sitte itellä oli jotenki sillai, että no pitäähä jonku jäädä äitinki luo. Että sitten `no mää oon päivät isän tykönä ja sitten yöt äitin tykönä`"

Johanna kertoi, että hän koki ikään kuin velvollisuudekseen huolehtia äidistään kun veljet pitivät huolta isästään. Hän ratkaisi asian sitten niin, että kun oli aika vieraillla isän luona, hän vietti siellä päivänsä ja tuli yöksi kotiin äidin luo. Monesti lapset saattoivat kokea, että heidän täytyi huolehtia hieman vanhemmistaan, koska hekin huolehtivat aina lapsistaan.

Marko muistelee haastattelussaan isäpuolen mukaantuloa perheeseen positiivisena asiana. Marko oli tuolloin 6 -vuotias.

Marko (H): "M: No se tapahtu sillälaila että ehän minä tietenki ku minä olin hyvin pieni sillon, mutta muistan sen ku meillä kävi joka toine ilta semmonen parrakas setä mikä toi aina karkkia. Ja sitten yhen kerran se parrakas setä ei lähtenykkää enää pois. [] tämä mies vaan tuli tai kävi meillä ja sitten se jäi tosiaan ja se vaan sanottiin että tämän miehen nimi on Hannu. Ja ei siitä sen kummempaa, ei siinä puhuttu mistää isistä koska isä on olemassa ja näin, että se vaan tuli siihen, ja alotettiin olemaan. Porukassa.

J: No minkälaisia tuntemuksia se sussa herätti?

M: minä olin tyytyväinen, minä ootin sitä että ku se tullee se tuo karkkia. Ja sen jälkeen ku se oli siinä se oli hyvin lempeä ja kohteli hyvin niinkun mukavasti meitä, että ei oo ollu mittää, ei jääny minkäänlaisia traumoja."

Suurin osa henkilöistä suhtautui uuteen vanhempaan positiivisesti ja ennakkoluulottomasti. Osa pystyi myös luomaan isä- ja äitipuoleen läheisen suhteen vuosien aikana. Sinin elämä muuttui kahdeksanvuotiaana, kun hän muutti äitinsä ja siskonsa kanssa uudelle paikkakunnalle isäpuolen luokse.

Sini (K): "Muutto toiselle paikkakunnalle ja uusi isäpuoli tietysti jännittivät. Toisaalta olin niin nuori, että sopeutuminen oli helppoa, mutta toisaalta taas olin ihan varma, että vanhemmat palaisivat vielä yhteen, joten en ottanut isäpuoltani kovinkaan vakavasti osaksi perhettä."

Sini elätteli vielä muuton jälkeen toiveita, että he palaisivat takaisin kotiin isän luokse ja suhtautui siksi isäpuoleen hieman varauksellisesti. Hän oli mielestään isälleen velkaa sen, että suhtautuu isäpuoleen varauksellisesti vaikkei isä tällaista pyyntöä koskaan esittänytkään. Sini oli kuitenkin isäpuolen luo muuttaessa mielissään siitä, että sai sisko- ja velipuolen itselleen vaikka nämä asuivatkin vakituisesti äitinsä luona.

Maria oli murrosikäinen, kun hän muutti äitinsä kanssa isäpuolen luokse. Hän ei aluksi hyväksynyt ajatusta muutosta.

Maria (H): "M: Sillon mie pääsin ysiltä, ko me muutettiin sitten mie ja äiti sinne Matin tykö.

J: [] mitä muistoja siitä?

M: En halunnu muuttaa. Mie en aluksi halunnu ees käyä siellä. Että tuota, olin kauan aikaa sillai, että me jäähään sitten niinkö Sofian kans kahestaa asumaan siihen [entiseen asuntoon, johon Sofia- sisko jäi]. Mutta tuota, sit se Sofia sai niinkö puhuttua ja käännettyä [Marian] pään, ja sitte... Matti oli tosi mukava ja se teki kaiken mahdollisen, että mulla ois niinkö hyvä olla."

Marian oli kuitenkin lopulta helpompi hyväksyä uusi isäpuoli kuin isän uusi naisystävä. Tämä johtui siitä, että Maria ei voinut hyväksyä isänsä tekoa äitiä kohtaan, eikä siten voinut hyväksyä alkuun isän uutta puolisoakaan. Myös Maria koki hieman Johannan tavoin voimakasta suojeluviettiä äitiään kohtaan. Tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa hän muun muassa kertoi siitä, kuinka hän halusi toiminnallaan viestiä äidilleen sitä, ettei tämän tarvinnut kantaa liikaa huolta tai olla huolissaan Mariasta.

6.3 Perhesuhteet uudessa tilanteessa

Tiedustelin osallistujilta heidän perhesuhteistaan mm. kysymällä oliko joku perheenjäsenistä erityisen läheinen tai miten ja kenen kanssa konfliktit

useimmiten syntyivät. Kysyin myös haastattelussa sitä, millä nimityksellä he kutsuivat isä- tai äitipuoltaan. Haastateltavista kaikki kutsuivat isäpuoltaan etunimellä. Kirjoitelmissa kaksi kertoi isäpuolestaan pelkästään isäpuolena, enkä voinut olla heistä varma, millä nimityksellä he olivat isäpuoltaan puhutelleet. Loput kolme kirjoitelman kirjoittanutta puhuttelivat isä- ja äitipuoltaan etunimellä. Yksi kertojista puhutteli myös isän uutta puolisoa "äiskäksi" mukaillen isän perheessä asuvia muita lapsia. Myöhemmin kun oman äidin ja isän puolison välinen ero selkeni, "äiskänä" puhuttelu vaihtui etunimeksi.

Useimmat nimesivät läheisimmäksi perheenjäsenekseen äidin ja/tai sisaruksen. Tähän asiaan vaikutti se, että Pauliinaa lukuun ottamatta osallistujat jäivät asumaan äitinsä luokse ja olivat asuneet osan elämästään äidin kanssa ilman uutta vanhempaa, jolloin äiti oli heidän elämässään aina pysyvä henkilö. Kertoja jonka perheessä on äitipuoli, pitää erityisesti kahta perheeseen syntynyttä velipuoltaan tärkeinä itselleen. Myös äidin perheeseen syntynyt siskopuoli oli hänelle tärkeä. Tutkimuksessa mukana olleet kaksoset tunsivat voimakasta läheisyyttä keskenään ja toinen sisaruksista katsoi, että kaksosilla oli erityinen side välillään. Marko piti myös äitiään läheisimpänä, vaikka hänellä onkin veli. Osa kertojista tuli lapsuudessaan erityisen läheiseksi myös isäpuolensa ja sisarpuolensa kanssa. Näin kertoo muun muassa Kristiina.

Kristiina (K): "Isäpuolella oli myös poika, minua viisi vuotta vanhempi. [] Isäpuoleni poika oli minulle isovelji, ja koin sekä hänet että isäpuoleni läheiseksi alusta alkaen. [] isäpuoleeni minulla on ollut aina läheiset välit, paljon läheisemmät kuin isääni. Uskon tämän johtuvan siitä, että äidin ja isäpuolen kanssa olen asunut ja elänyt todellista arkea. [] Isäni kanssa olen aina tullut hyvin toimeen, mutta en koe meillä olevan erityisen läheiset välit."

Tässä tapauksessa välit samassa taloudessa asuvaan isäpuoleen olivat muodostuneet läheisemmäksi kuin oman isän kanssa. Näin kertoo myös Sini.

Sini (K): "Isäpuoleni muuttui läheiseksi ajan myötä ja nykyään hän on läheisempi kuin biologinen isäni."

Perhe on yhteisönä hyvin tiivis. Perheen kanssa ihminen viettää usein suurimman osan ajastaan ja näin ollen perheenjäseniin muodostuu tietynlainen side. Uusperhetilanteessa perheeseen tulee mukaan ulkopuolisia henkilöitä, jotka yllättäen ovatkin virallisesti osa omaa perhettä. Lasten odotetaan hyväksyvän uudet henkilöt perheenjäsenikseen ja heidän odotetaan kohtelevan toisiaan täysvertaisina perheenjäseninä. Toisaalta taas uusperheen muodostuessa perheessä on aina joku henkilö, joka lähtee pois, jää pois tiiviistä yhteisöstä. (Jallinoja 2000, 192-193.) Uuden perheen muodostuessa on mahdollista, kuten jotkut osallistujista kertoivat, että suhde uuteen perheenjäseneseen oli sittemmin muodostunut voimakkaammaksi kuin edeltäjäänsä. Pauliina puolestaan kertoi läheisistä väleistään uusiin isovanhempiinsa.

Pauliina (K): *"Paljon aikaa vietin mummolassa mummon ja tätien kanssa. [] Kävimme paljon mökillä kolmestaan [isä, äitipuoli ja Pauliina], sekä olin useasti Tuulan [äitipuoli] vanhempien mukana mökillä. Heistä tuli minulle vahvasti mummo ja pappa, vaikkeivät oikeasti sitä olleetkaan."*

Osa tutkimushenkilöistä kertoi tulleensa läheiseksi ja viettäneensä aikaa myös isä- ja äitipuolen vanhempien kanssa. Pauliina kertoi, että mummot ja tädit olivat hyvin vahvassa roolissa, myös kasvatuksellisessa roolissa hänen lapsuudessaan. Joskus hänestä tuntui, että he olivat isommassa roolissa, kuin hänen äitinsä. Myös muutama muu osallistuja kertoi isovanhempien olleen merkittävässä roolissa heidän lapsuudessaan ja myös niin kutsutut uudet isovanhemmat kuuluivat olennaisena osana perheeseen. Jotkut eivät maininneet isovanhemmistaan mitään erityistä tai kertoivat, etteivät liiemmin olleet tekemisissä uusien isovanhempien kanssa.

Anna ja Emilia ovat kaksosia, jotka olivat jakaneet koko lapsuuden uusperhekokemuksen keskenään. Molemmat kirjoittivat minulle oman kirjoitelman lapsuuden kokemuksistaan.

Emilia (K): *"Perheessäni niin sanotusti uusista perheenjäsenistä läheisin minulle oli äidin mies, koska hän loppujen lopuksi asui kanssamme ja oli eniten näin ollen päivittäisessä elämässä mukana."*

Emilian kaksoissisko Anna puolestaan ilmaisi isäpuolen merkityksen seuraavasti:

Anna (K): *"Pekka [isäpuoli] ei ottanut koskaan isän roolia lapsuudessamme, vaan pysytteli jonkin verran etäällä. Olen kuitenkin kokenut Pekan hyvin läheisenä ja tärkeänä ihmisenä elämässäni."*

Läheisyyden tunnetta lisää se, että asutaan yhdessä ja tehdään asioita yhdessä. Kodin ja kasvuympäristön jakaminen luo perheenomaista tunnetta ja lisää kiintymystä perheenjäseniin. Erityisiä konfliktitilanteita ei toisilla ollut juuri lainkaan, toisilla jonkun verran kotona, jossa pääsääntöisesti asuivat ja yhdellä konflikteja syntyi lähinnä isän ja tämän uuden puolison kanssa. Emilia kuvaili konfliktitilanteita perheessään:

Emilia (K): *"Äidin mies muutti meille [paikkakunta], kun olimme siskoni kanssa 14 -vuotiaita. Meillä taisi silloin olla joitakin satunnaisia riitoja hänen [isäpuolen] kanssaan. [] Hän ei ottanu meistä koskaan oikeastaan kasvatuksellista vastuuta, niin jotenki sitä kai oli hämmentynyt kaikinensa siitä hänen muutostaan."*

"Äidin kanssa taisteltiin erityisesti teini-iässä rajojen asettamisesta, isän kanssa konflikteja ei oikeastaan koskaan kummemmin ole ollut, koska isä ei meille niinkään rajojakaan asettanut. Äidin miehen kanssa kävimme teini-ikäisenä muutamia konflikteja, jotka luulen purkaneeni häneen ihan vain siksi, että hän oli miespuolinen aikuinen arkiympäristössäni."

Emilian kuvailemat konfliktitilanteet kuulostivat hyvin tavanomaisilta ja niitä käydään läpi varmasti melko monessakin perheessä. Riitatilanteet olivat ilmeisesti olleet kuitenkin ohimeneviä eivätkä siten ole jättäneet katkeruuden tunteita kenellekään. Emilian kaksoissisko Anna ei maininnut riitatilanteista perheessä, jolloin voisi ajatella, että ne eivät ole jääneet merkittävänä asiana

mieleen. Hän kertoi myös, että kun äidin ja isäpuolen välillä pitkään kestänyt etäliitto lopulta muuttui niin, että isäpuoli muutti samaan talouteen, ratkaisu tuntui luonnolliselta ja sujui helposti. Tällöin äidin ja sisarusten ei tarvinnut enää matkustaa isäpuolen luo yhtenäin.

Anna (K): "Mulle se oli ihan ok että Pekka muutti meille. [] se oli ehkä vaan semmonen äitin miesystävä Pekka, joka ei ollu mikkää isähahmo muuttaessankaan meille."

Kaksoset olivat yhtä mieltä siitä, ettei isäpuoli ollut missään vaiheessa varsinainen isähahmo heille, eivätkä he kokeneet häntä kasvattajana samalla tavoin kuin äitiänsä. Kaksosille isäpuolen rooli taisi olla alusta asti melko selkeä, että Pekka on äidin miesystävä ja oma isä on isä. Äiti taas oli perheen pää ja hänellä oli vastuu kaksosten ja heidän isoveljensä kasvatuksesta. Osallistujat mainitsivatkin usein äidin eräänlaisena päähenkilönä ja tukijalkana perheessä. Se oli suhde, joka ei muuttunut perhetilanteen muuttuessa. Poikkeus on tietenkin Pauliina, joka jäi vanhempien eron myötä isänsä luo asumaan. Hänen kertomuksensa taas puolsi enemmän isovanhempien ja äitipuolen vahvaa kasvatusroolia.

Elina oli 19 -vuotias ja oli lähitulevaisuudessa muuttamassa pois kotoaan. Hän ei koskaan riidellyt äitinsä kanssa. Isän ja velipuolen kanssa konflikteja pääsi syntymään harvakseltaan, sillä heidän kanssaan hän viettää vähemmän aikaa asumisjärjestelyjen vuoksi. Hän kertoi kanssakäymisestään isäpuolensa kanssa näin:

Elina (H): "Ei me Karinkaan kanssa hirveenä niinkö tapella juurikaan mutta niinkö se vaan äyskii ja tiuskii mulle ja mää sitte ruppeen räyhäämään takasi ko mää en kestä että se komentellee mua. [] se sen tyyli on semmonen että mää en tykkää siitä yhtää. [] ei niinkö löyä sitä yhteistä ymmärrystä siihen asiaan."

Elinan kertoma antaa ymmärtää, että suhde isäpuoleen ei ollut kovin läheinen ja yhteinen kanssakäyminen tuotti hankaluuksia.

Elina (H): *"Emmää niinkö nyttten mee kertomaan [] yhtään mistään sille. [] Ei mua kiinnosta alakaa kertomaa sille mistää. Ja sitte vaikka kerronkaa jostaki ni se vaa "mite se sillee?" [tiuskaisee], tai jotaki vastaavaa ni tullee heti semmonen [olo], että se ei oo tyytyväinen muhun. Jotenki tullee semmonen, kolhoaa aina itsetuntoa tai jotain vastaavaa ni [ei] halua mennä ees periaatteessa rökitettäväksi sinne, kertoakkaa sitte mittää."*

Kysyin Elinalta, että oliko tilanne kärjistynyt myöhemmällä iällä ja hän kertoi että mahdollisesti näin onkin. Kysyin asiaa siksi, että mielestäni Elina oli nyt muutoinkin sellaisessa elämäntilanteessa, että nykyinen perhekuvio ei ollut hänelle kaikista otollisin. Hän oli hakemassa opiskelupaikkaa ja muuttamassa pois kotoa. Tuossa elämäntilanteessa itsenäistymisen tarve ajaa ajatukset muualle ja perhe-elämä kotona ei välttämättä ole se kaikista tärkein ja merkittävin asia tuolloin. Hän kuitenkin omalla tavallaan ymmärsi isäpuolensa luonnetta tietäen että hän on pohjimmiltaan kiltti, mutta ei vaan osaa osoittaa tunteitaan sillä tavalla, miten Elina ehkä toivoisi. Toisin kuin muutamalla muulla Elinan suhde omaan isäänsä oli hänen kertomansa mukaan läheisempi kuin isäpuoleensa, vaikka isä on ollut Elinalle etävanhempi jo pienestä pitäen. Ihmisen persoonallisuudet ja temperamentti vaikuttavat ihmissuhteiden toimivuuteen. Elinalle ei sopinut isäpuolensa kaltainen käyttäytyminen, asioihin suhtautuminen ja kanssakäyminen, eikä isäpuoli taas ehkä ymmärtänyt tai tiennyt, miten voisi toimia tytärpuolen kanssa muulla tavoin.

Kristiina kertoi, että riitoja oli kotona enemmän velipuolen kanssa, koska he asuivat yhdessä. Velipuolella oli myös enemmän riitatilanteita äitipuolensa eli Kristiinan äidin kanssa. Isän luona asuvien sisarusten kanssa riitoja oli vähemmän ja siellä asuvat sisarukset riitelivät lähinnä keskenään. Yhdessä asuminen lisää läheisyyden tunnetta mutta myös altistaa herkemmin konflikteille.

Kristiina (K): *"Suurimpia konflikteja perheessäni oli isoveljelläni äidin ja isäpuolen kanssa. Nämä johtuivat isoveljeni melko vaikeasta luonteesta ja räjähdysherkkyydestä."*

Sini kertoi, ettei muista konflikteja olleen kovin paljon itsensä ja muiden perheenjäsenten kanssa. Hän kuitenkin totesi, että isosiskolla oli vaikeampaa sopeutua uusperheeseen johtuen hänen iästään. Hän saattoi joskus ottaa rankastikin yhteen isäpuolen ja äidin kanssa. Molemmat sisarukset ikävöivät paljon vanhaa kotia ja koulua sekä entisellä kotipaikkakunnalla asuvia kavereitaan. Ikävää helpotti kuitenkin uudessa kodissa huolehdittavana olleet kotieläimet sekä uudet kaverit ja perheen kanssa vietetty yhteinen aika.

Kaikki osallistujat, joilla oli isäpuoli, kokevat isäpuolen kasvatuksellisen roolin melko pieneksi uusperheessä. Kukaan isäpuolista ei ottanut liian vahvaa isän roolia ainakaan lasten mielestä. Isäpuoli oli kertomusten mukaan ikään kuin taustatukena kasvatuksessa eivätkä he pyrkineet korvaamaan lasten oikeaa isää. Kysyin isän roolista Markolta.

Marko (H): *"J: Ottiko se [isäpuoli] siinä jotenki selkeästi semmosen niinku isän roolin vai..?"*

T: *Ei. Ei, se oli vaan mies, Hannu joka muutti meille ja se oli kiva tyyppi. Ei siis mitään ei pienintäkään semmosta isän roolin ottamista ollu sillo []. Koska kaikki tiesi, että mulla on isä ja Hannu ei halunnu olla muuta kun... me oltiin kavereita. Ei koskaan yrittäny mitenkään esittää isää eikä...kaikki oli itsestään selvää, että hänen ei tarvinu [olla isä]."*

Kysyin Markolta pitikö isäpuoli häntä ikään kuin poikanaan, johon Marko vastasi, että ei pitänyt. Hän mielsi Hannun kaverikseen eikä kaivannut häneltä isällisyyttä. Hannu omaksui asemansa kaverina, eikä yrittänyt olla muuta. Useimmalle osallistujista tuntui olevan tärkeää se, ettei isäpuoli ottanut liian vahvaa isän roolia tai kasvatusvastuuta perheessä.

Johanna oli jo hieman vanhempi (13v.) kun isäpuoli muutti heidän luokseen ja muisteli, että kasvatuskysymyksissä koskien Johannan pikkuveljiä, äidillä ja isällä saattoi olla erimielisyyksiä. Näissä tilanteissa isäpuoli oli katsonut viisaaksi pysytellä äidin taustatukena ristiriitojen välttämiseksi. Johanna oli ollut tyytyväinen isäpuolensa toimintaan. Kaksossisarukset olivat molemmat

kokeneet isäpuolen eräänlaisena mieshahmona elämässään. Kertomusten mukaan isäpuoli ei ollut ottanut kaksosista kasvatuksellista vastuuta.

Emilia (K): *"Hän on aina ollut tietyllä tapaa isän roolimallina, vaikka ei kasvatuksellista roolia ottanutkaan. Hän selvästi kuitenkin rakasti meitä kuin omia lapsiaan,[] hän teki vuoksemme paljon asioita."*

Anna puolestaan oli kokenut isäpuolen roolin hieman eri tavoin ja kommentoi hänen toimiaan jyrkemmin.

Anna (K): *"Eihän Pekka ollut periaatteessa meille mitään sukua. Pekka oli meille enemmänkin semmonen työnantaja ja vähän etäinen kasvattaja. [] Koskaan se ei huutanut, kiittänyt tai näyttänyt elettäkään siitä että me oltaisiin hänelle perhe. Paitsi silloin lapsena []. Silloin oli ihan mukava olla Pekan luona. Isällä on perhe [paikkakunta], ja pitää meihin paljon yhteyttä, mutta en koe, että meillä olisi koskaan ollut isää kasvattajana. Pekka ei koskaan ottanut sitä roolia. "*

Kertomuksessa Emilia oli mieltänyt Pekan kuitenkin jonkinlaiseksi isähahmoksi, vaikka hän ei ottanutkaan kasvatuksellista vastuusta tytöistä. Hän koki, että isäpuoli välitti ja rakasti heitä kuin omia lapsiaan. Anna puolestaan ei antanut tunnustusta isäpuolen rakkaudesta tai kiintymyksestä. Annan mielipiteeseen lienee vaikuttanut myös isäpuolen hiljattainen katoaminen kaksosten elämästä. Kaksosia harmitti suunnattomasti äidin ja Pekan välinen ero, joka tapahtui muutama vuosi sitten. He olivat hieman murheellisia siitä, että yhtäkkiä isäpuoli ei enää ollutkaan heidän elämässään millään muotoa.

Anna (K): *"Sitte Pekka vaan katosi meidän elämästä. [] Pekka on lähtenyt perheestä eikä takaisin tule. Se ei kuulu enää perheeseen, koska ei itse niin halua. [] minusta se oli tosi itsekkäästi tehty, ku ei se koskaan ees sanonu heippoja eikä mittään, kunhan vain lähti."*

Emilia kuvaili tuntemuksiaan isäpuolen katoamisesta:

Emilia (K): *"Tietyllä tapaa siis äidin ja hänen [isäpuolen] eronsa nyt vanhemmiten on ollut minulle hankalampi paikka kuin biologisten*

vanhempien ero.[] Heidän eronsa jälkeen mies ei ole pitänyt minuun minkäänlaista yhteyttä, mikä tuntuu itseasiassa todella pahalta. Tietyllä tapaa kuitenkin myönnän olevani hänelle hieman katkera, että hän katkaisi täysin siltansa myös meihin, sillä itse koen olevani syytön hänen ja äitini eroon."

Anna oli selkeästi loukkaantunut ja pahoittanut mielensä siitä, ettei isäpuoli enää pitänyt heihin yhteyttä. Emilia puolestaan tunsu katkeruutta ja oli myöskin pahoittanut mielensä asiasta. Isä tai äitipuolen on teoriassa helpompi kadota perheestä kuin biologisen vanhemman. Perheestä eroaminen edellyttää biologiselta vanhemmalta vähintään elatusapua ja mahdollisesti tapaamisia lastensa kanssa. Puolivanhemmalla tällaista vastuuta ei ole, minkä vuoksi hän voi halutessaan irtautua perheestä täysin. Tunnesiteet ovat asia erikseen; niistä irtautuminen ei useimmiten ole aivan niin yksinkertaista.

Maria ja Elina eivät olleet halunneet hyväksyä isäpuoliaan liian läheisiksi henkilöiksi elämässään vaikka Elina oli elänyt isäpuolensa kanssa toistakymmentä vuotta. Molempien isäpuolet eivät olleet yrittäneet olla vahvassa isän roolissa vaikka ovatkin huolehtineet lapsista. Kumpikaan ei ollut halunnut kutsua isäpuolta isäksi ja harvoin edes isäpuoleksi tai muuksi isään viittaavaan nimeen.

Sini kertoi, että biologisen isän rooli hänen ja hänen siskonsa elämässä jäi aika pieneksi, sillä isä ei vanhempien eron jälkeen ollut vaikuttanut sisarusten elämään juurikaan. Tähän asiaan vaikutti myös se, että äiti oli halunnut olla Sinin isän kanssa mahdollisimman vähän tekemisessä ja lapsen yhteydenpito isäänsä oli ollut kiusallista ja ei-toivottua. Yleisesti kertojien elämässä oman isän vaikutus ja rooli sekä kasvatuksellinen ote jäi huomattavan pieneksi sen jälkeen, kun perhe muutti erilleen. Fyysinen ja ehkä henkinenkin etäisyys oli ollut yksi merkittävin tekijä, joka vaikutti isän asemaan.

Pauliina jäi asumaan isänsä luokse, jonne myös äitipuoli muutti myöhemmin. Äiti muutti takaisin Suomeen ja Pauliina oli alkanut tavata häntä säännöllisesti lomilla. Pauliina kertoi, kuinka äitipuoli Tuula oli ollut ikään kuin perheen pää ja määrittänyt säännöt lapsille.

Pauliina (K): *"Äidin luona tehtiin aina kaikkea kivaa. Käväsin ja lähdin. Ei mitään pysyvää. Rajat ja säännöt rakennettiin isän luona. [] Hän [äitipuoli] on viime kädessä asettanut rajat. Kavereiden kanssa puhuttiin aina ilkeästi äitipuolesta. [] nyt kun miettii niin ymmärtää miksi se silloin siltä tuntui ja miksi vanhempien täytyy rajoja asettaa nuoruuden kapinassa. Silloin se tuntui vain Tuulan paskamaisuudelta ja siltä ettei se ees välitä kun en ole sen oikea lapsi. Nyt fiilikset on erit."*

Muiden osallistujien perheissä äiti oli ollut se, joka on ollut perheen pää ja pyörittänyt perheen asioita ja viime kädessä päättänyt lapsia koskevista asioista. Isäpuoli oli ollut se, joka on hyväksynyt asetelman ja toiminut sen mukaisesti. Pauliinan perheessä oli samoin: äiti oli perheen ensisijainen päällikkö sillä erotuksella, että tämä perheenäiti ei ollut Pauliinan biologinen äiti. Kasvatusvastuu ja asioiden päätäntävalta tuntui joka perheessä olevan äitihahmolla, olipa hän biologinen äiti tai ei (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 117).

Pauliina kertoi, että ei ollut kokenut olleensa eriarvoinen myöhemmin syntyneiden velipuoliensa rinnalla vaikka katsoikin nykyään, että velipuolille asetetut rajat ja kuri ovat olleet hieman höllempää kuin hänellä itsellään. Pauliina oli kiitollinen äitipuolelleen siitä, miten hän oli ottanut Pauliinan omaksi tyttärekseen. Samalla hänellä oli kuitenkin epämääräinen tunne isältään saamastaan huomiosta.

Pauliina (K): *"Aina on tuntunut että joudun tappelemaan isän huomiosta Tuulan kanssa. En tiedä mistä se johtuu."*

Tuota kommenttia ennen Pauliina kirjoitti siitä, kuinka hän omasta mielestään oli kuitenkin aina ollut isin tyttö. Tällaisessa asetelmassa, missä nainen muuttaa miehen luo, jolla on tyttölapsi, voisi kuvitella, että vastaavia tilanteita voi syntyä. Tytär oli omien sanojensa mukaan isin tyttö, kaipasi isän huomiota ja läheisyyttä. Myös isän elämäkumppani kaipasi huomiota ja läheisyyttä, vaikkakin hieman eri tavalla kuin lapsi. Näin ollen saattoi välillä syntyä tilanteita, joissa toisesta tuntui, että huomio ei ollut jakautunut tasapuolisesti. Näitä tilanteita voi syntyä myös muiden perheenjäsenten välille, kuten esimerkiksi

sisarusten välille. Uusperheen haasteena on uuden vanhemman mukaantulossa perheenjäsenten välisten suhteiden tasapainon säilyminen. Siihen vaikuttaa, miten vanhempien huomio jakautuu kutakin lasta kohden ja miten lasten huomio jakautuu sisaruksia ja vanhempia kohtaan.

Useimmat osallistujista pitivät kanssaan asuvia sisarpuoliaan ja isänsä luona asuvia sisarpuoliaan täysivertaisina sisaruksina. Sisarpuolten läheisyyteen vaikutti paljon heidän ikäeronsa ja yhdessä vietetty aika, joka oli lapsena yhteisiä leikkejä ja touhuja. Näin ollen suuri ikäero lasten välillä sekä eri taloudessa asuminen saivat aikaan sen, että lapset olivat etäisemmässä suhteessa keskenään. Kaksoset Emilia ja Anna kertoivat, että he puhuivat mielellään isänsä puolison lapsista siskona ja veljenä vaikka he eivät virallisesti sitä olekaan. Anna koki isän perheen hyvin läheiseksi, etenkin perheessä asuvan pojan, joka oli vain vuoden kaksosia nuorempi. Myös Emilia koki olleensa aina tervetullut isän kotiin, jossa kaikki jäsenet hyväksyivät heidät perheeseensä.

Kristiinan vanhempien erottua hän vietti pienestä pitäen paljon aikaa myös isänsä perheen luona. Perheessä asui isän puolison vanhempi tytär, jonka Kristiina omaksui välittömästi isosiskokseen. Myös jälkepäin isän perheeseen syntyneet veli- ja siskopuoli olivat olleet Kristiinalle mieluisia ja onnellisia tapahtumia, ja hän pitää kaikkia sisaruksiaan täysinä sisaruksinaan.

Kristiina (K): "Kahdeksanvuotiaana äitipuoleni [isän puoliso] ja isäni saivat tyttären. Sain pikkusiskon, se oli minusta ihanaa."

6.4 Perheen kanssa vietetty aika

Kysyin tutkimuksessa myös sitä, miten ja kuinka paljon henkilöt viettivät lapsena aikaa perheensä kanssa. Miltei kaikilla osallistujilla oli muistoja perheen kanssa yhteisesti vietetyistä retkistä tai matkoista, joilla he kävivät koko perheen voimin. Osa heistä kertoi viettäneensä myös kahdenkeskistä aikaa isäpuolen kanssa.

Yhdessä perheessä päivittäiset yhteiset ruokahetket ja harrastukset kuuluivat perheen yhteiseen toimintaan. Yhdessä vietetty aika retkineen ja matkoineen painottui enemmän varhaisempaan lapsuuteen kuin nuoruuteen. Kokemukset perheen kanssa vietetystä ajasta olivat positiiviset ja muistot olivat pääosin mieluisia.

Jotkut tutkimukseen osallistujista kertoivat, että etävanhemman luona vietetty aika oli ollut lähinnä lomailua sillä käytännön järjestelyistä johtuen aika heidän luona oli mahdollista järjestää usein vain viikonloppuisin ja loma-aikaan. Kotona äidin ja isäpuolen kanssa tai yhdessä tapauksessa isän ja äitipuolen kanssa vietettyä aikaa kuvailtiin usein normaaliksi arjeksi ja arjessa tapahtuviksi yhteisiksi asioiksi. Kristiina kertoi, että molempien perheiden kanssa yhdessä tehtävät asiat olivat olleet erilaisia.

Kristiina (K): "Isän luona ollessani vietimme paljon aikaa yhdessä perheenä. [] Tuntui, että teimme aina jotain yhdessä. [] Normaaliala työ- ja kouluarkea en periaatteessa ole heidän kanssa juurikaan elänyt. Kotona äitini luona arki oli taas melko normaaliala. [] Nautin laskettelu- ja asuntovaunureissuista sekä yhteisistä leffa- ja pizzailloista isän perheen kanssa. [] Äitini perheen kanssa taas nautin yhteisistä pyörä- ja kyläretkistä ystävien luo, sekä tietysti yhteisistä lomamatkoista."

Isän luona vietetty aika oli ollut ehkä enimmäkseen niin kutsuttua "laatuaikaa". Laatuaika on ajallisesti lyhyempi, mutta sisällöllisesti rikkaampaa lapsen mieltymyksiin perustuvaa toimintaa (Hokkanen 2002, 128-130). Äidin luona perheen yhteinen tekeminen oli ollut arkisempaa vaikka lomamatkojakin tehtiin. Kristiina kertoi viettäneensä äitinsä kanssa paljon aikaa kahdestaan. Isäpuolen kanssa hänellä oli ollut yhteinen harrastus, joka oli Kristiinan mukaan tuonut heitä läheisemmiksi vuosien kuluessa. Kaikkien sisarpuolten kanssa hän oli ollut aina paljon tekemisessä ja viettänyt aikaa. Hyviä muistoja yhteisesti kulutetusta ajasta löytyi jokaisen sisaruksen kanssa. Kristiinan perhesuhteet osoittautuivat hänen kertomuksessaan hyvin tiiviiksi ja melko läheisiksi. Hänellä

oli runsaasti perheenjäseniä mutta yhtä kaikki, hän kertoi kaikkien suhteiden toimineen ja olleen tärkeitä lapsuudessa. Kohtalaisen pienet ikäerot lasten välillä vaikuttivat sisarussuhteiden mutkattomaan toimivuuteen.

Kuusi yhdeksästä osallistujasta kertoi, että heillä oli ollut isäpuolen kanssa omia juttuja, joita he tekivät vain kahdestaan. Nämä askareet olivat usein miehille yleisempää puuhaa, kuten nikkarointia, metsäretkiä ja myös isäpuolen työpaikalla työskentelyä. Marko muisteli nauttineensa lapsuudessaan eniten hetkistä, joita hän vietti kahdestaan isäpuolensa kanssa.

Marko (H): *"Kun me käytiin metsästävässä ja kalastamassa niin ne oli parhaita reissuja. Minä koin sen semmoseksi miesten jutuksi. Ku mulla ei ollu niitä miesten juttuja juurikaan oman isän kanssa koskaan ollu, niin minä pääsin vähän semmosiin niinku metsästyspiireihin tämän Hannun kautta ja tykkäsin hirveesti kulkee siellä metässä Hannun kanssa. Et ne oli sitten mun ja Hannun juttu []."*

Marko kertoi kokeneensa itsensä tärkeäksi, kun hän oli päässyt isäpuolensa mukaan yhteisille reissuille. Hän arvosti sitä, että isäpuoli oli jaksanut kuljettaa Markoa mukanaan, vaikka siitä joskus saattoi olla vähän vaivaakin. Monet olivat kokeneet yhteiset hetket isäpuolen kanssa mukaviksi ja tärkeiksi. On hienoa, että henkilöillä oli yhteisiä muistoja isä- tai äitipuolensa kanssa, hetkiä joita he olivat jakaneet kahdestaan. Mikään muistoista ei ollut ikävä. Elina puolestaan muisteli, kuinka tykkäsi yhteisistä reissuista perheensä kanssa.

Elina (H): *"On lähetty junalla, otettu pyörät mukkaan, menty jonnekki Tampereelle ja Särkänniemeen ja pyöräilty ympäri joka paikkaa ja naurettu hikijaloille junassa ja [] siis on ihan oikeesti tämmösiä ihan hyviäki muistoja."*

Elina kertoi myös siitä, kuinka hän oli isäpuolensa kanssa tehnyt reissuja kahdestaankin, kun oli pienempi. Heillä oli ollut yhteinen perinne, jolloin he kävivät yhdessä syömässä. Nämä olivat Elinalle positiivisia muistoja yhteisesti vietetystä ajasta isäpuolen kanssa. Äidin kanssa Elina oli läheisempi, jolloin yhteiset jutut hänen kanssaan olivat tavanomaisempia kuin isäpuolen kanssa.

Nykyään Elinan ollessa jo aikuinen, kahdenkeskiset hetket isäpuolen kanssa olivat jääneet. Heidän keskinäinen kanssakäyminen oli varsin vähäistä.

6.5 Lapsen asema uusperheessä

Pyysin tutkimukseen osallistuneita kertomaan siitä, millaisena he kokivat oman asemansa uusperheessä ja miten he kokivat tullessa kohdelluiksi. Moni kertoi etävanhemman aseman heikentyneen joko etäisyyden tai vähäisen osallistumisen myötä. Kotona olevien vanhempien rooli puolestaan kasvoi, sillä elämä pyöri tiiviimmin heidän ympärillään ja yhteinen aika ja arki olivat yleisempää uusperheen kesken. Suurin osa kertojista kuitenkin koki, että heidän oma asemansa ja merkityksensä poismuuttaneeseen vanhempaan nähden ei ollut heikentynyt vaikka etäisyyttä olisikin ollut enemmän tai vähemmän. Kukaan osallistujista ei kertonut uusien sisarusten käyttäytyneen ikävästi tai luotaantyöntävästi heitä kohtaan. Myös uusperheen syntymisen jälkeen tulleet uudet sisarpuolet olivat saaneet lämpimän vastaanoton. Maria koki kuitenkin vanhempien raskaan eron jälkeen asemansa isäänsä nähden muuttuneen radikaalisti.

Maria (H): "No äitihän kyllä on aina yrittänyt tehdä kaiken mahdollisen että meillä ois kaikki Sofian kans hyvin. Ja isä nyt on välillä ollu ihan perseestä. [] Mie yritän aina olla niinkö hyvä ja antaa sille [isälle] kaikkeni, että se pitäis minusta. [] Aiva sama mite päin mie yritän olla ahkera, millä elämän osaluueella, nii aina joku on parempi. Aina se niinkö sen jotenki saa tyylytettyä ja sitte mulla on tosi paska fiilis."

Maria kertoi haastattelussa, ettei isä eron jälkeen ollut kohdellut häntä enää samalla tavalla vaan arvosti joissakin asioissa puolisonsa lapsia enemmän kuin häntä. Maria oli kuitenkin kokenut olevansa tasavertainen oman siskonsa kanssa, eikä ole huomannut heidän saamassa kohtelussa eroavaisuuksia muun

muassa äidin taholta. Toisaalta hän koki jossain määrin itsensä myös ulkopuoliseksi äidin ja isäpuolen suhteen.

Maria (H): "Äiti ja Matti oli paljo yhdessä ja mie niinkö koin itseni, että mie olin vähän ulkopuolella siinä."

Tämän ongelman Maria oli ratkaissut pysyttelemällä paljon pois kotoa, jolloin hänen päivänsä täyttyivät opiskelusta ja harrastuksista. Maria kertoi haastattelussa paljon suhteestaan isään ja hänen uuteen perheeseen sillä ne olivat asioita joiden kanssa hän oli joutunut kamppailemaan useita vuosia. Tutkijana yritin kuitenkin keskittyä uusperheeseen ja sen välisiin suhteisiin ja jouduin karsimaan Marian haastattelua useista kiinnostavista katkelmista huolimatta.

Marko kertoi, että hänet oli pidetty tyytyväisenä lapsena muutosten aikana ja huolehdittu siitä, millaisena hän koki äidin ja isäpuolen yhteiselon. Hän koki tulleen hyvin huomioiduksi ja olleensa onnellinen ja tyytyväinen ratkaisuihin. Marian tarinasta poiketen lapsen asema omalle isälle vanhempien avioeron jälkeen ei muuttunut Markon tapauksessa, vaan isä kohteli häntä aina samalla tavalla, kuin mihin Marko oli tottunut alusta alkaen. Toisaalta on myös huomioitava, että Markon vanhemmat erosivat juuri ennen Markon syntymää, jolloin asetelma on ollut olemassa jo alusta alkaen, eikä hänellä näin ollen ollut kokemusta muusta.

Eлина ja Johanna kertoivat, että asema omiin vanhempiin eron jälkeen ei ollut muuttunut vaan oli pysynyt samanlaisena läpi lapsuuden. Elinan vanhemmat pitivät edelleen häntä omana ainoana tyttönään ja esikoisenaan ja osoittivat hänelle vilpitöntä välittämistä ja rakkautta. Välillä Elinasta oli tuntunut, että on isälleen jopa rakkaampi kuin velipuolensa eli isänsä toinen lapsi. Johanna oli ollut perheensä vanhin tytär ja pitänyt asemansa perheen vanhimpana lapsena koko lapsuuden ajan. Hän kertoi myös positiivisesti siitä, kuinka hänen asemansa isäpuoleensa nähden on ollut arvokas ja tärkeä, sillä isäpuoli oli halunnut huolehtia Johannasta aina kuin omasta tyttärestään. Samantapaisista kokemuksista kertoi myös Kristiina, jonka isäpuoli oli ottanut hänet niin ikään

omaksi tyttäreksen ja joka koki asemansa perheessä olleen tasa-arvoinen. Välillä hänestäkin tuntui, ettei oma isä välttämättä pitänyt häntä samassa arvossa kuin isän perheen muita lapsia, sillä heille isä muun muassa osteli herkemmin tavaroita kuin Kristiinalle. Kristiina arvioi asemansa suhteessa isäänsä johtuneen siitä, ettei hän ollut asunut siellä vakituisesti. Asemaansa muihin sisaruksiin nähden hän kuvaili seuraavasti:

Kristiina (K): "Asemani verrattuna muihin sisaruksiin on ehkä kuitenkin ollut hieman erilainen, erityisesti isän luona. Minulle ei juurikaan ikinä suututtu samoin kuin muille. [] Äidin luona taas olin äidin ainoa lapsi, joten hän on aina suhtautunut minuun eri tavoin kuin siellä olevaan isoveljeen."

Kun aikaa lapsen kanssa on käytettävissä rajallisesti, on mielekkäämpää välttää konfliktitilanteita ja lapsen komentamista. Toisaalta tasa-arvon ja tavallisuuden tuntua lapsessa voi lisätä se, että häntä koskevat samat säännöt ja oikeudet, kun perheen muitakin jäseniä. Lapsen kahdessa perheessä viettämää elämää voi tasapainottaa sillä, että molemmissa kodeissa on yhdenmukaiset säännöt. Lapsen ei tarvitse olla etuoikeutettu etäperheessä, missä hän vierailee. Oikeudenmukaisen kohtelun tulisi kuulua molempiin perheisiin.

Mariaa lukuun ottamatta kaikki osallistujat tapasivat etävanhempaansa jokseenkin säännöllisesti. Etävanhemman tapaaminen sijoittui usein loma-aikaan tai viikonloppuihin. Ajan mittaan tapaamiskerrat usein harvenivat ja lapset saivat päättää niistä itse. Nuoremmat lapset tapasivat etävanhempaansa hieman useammin. Kristiina kertoi kirjoitelmassaan siitä, millaista kulkeminen kahden perheen välillä oli. Hän oli verrannut omaa tilannettaan ystäviinsä ja puntaroinut sitä, miksi hänen piti kulkea kahden eri perheen välillä. Kaikki joulut, lomamat ja viikonloput piti vuorotella ja välillä hän oli tuntenut olonsa ulkopuoliseksi etenkin isänsä perheessään.

Kristiina (K): "Molemmat siskoni ja pikkuveli asuivat siellä aina, mutta minä kävin siellä tavallaan vain "kylässä". Olin kateellinen heille. Tunteeni olivat ristiriitaisia, välillä olin ylpeä kahdesta perheestäni ja välillä toivoin, että minulla olisi vain yksi koti, yksi perhe."

Hän mainitsi, että koti oli äidin ja isäpuolen sekä velipuolen luona, mutta tunsikin kuuluvansa yhtäläillä myös isänsä perheeseen. Hän kertoi perheeseen äidin, isäpuolen, isän ja hänen puolisonsa sekä kaikki neljä sisarpuolta, joista yksi asui vakituisesti Kristiinan kanssa ja muut isän luona. He olivat Kristiinan perhe.

Kristiina (K): "Perheeseeni kuuluu molempien kahden perheen kaikki jäsenet. Vaikka kahden erilaisen perheen välissä kulkeminen on ollut välillä rankkaakin, koen olevani siunattu, sillä minulla on kaksi upeaa perhettä, jotka välittävät minusta. Olen saanut kokea kahdenlaista perhe-elämää ja monia asioita kaksinkertaisesti."

Vaikka kahden perheen välillä kulkeminen oli tuonut haastetta Kristiinan elämään, hän koki silti kuuluneensa täysin molempiin perheisiin. Kristiina tuli kaikkien perheenjäsentensä kanssa niin hyvin toimeen, että lannistui välillä siitä, ettei saanut olla kaikkien kanssa yhtä paljoa. Hän oli todellakin koko perhesysteemissä ainoa, joka kulki kahden perheen väliä. Hän ei kuitenkaan kertonut kadehtineensa kotonaan olevaa velipuolta, joka sai aina jäädä kotiin, sillä hän ei kulkenut oman äitinsä luona. Kristiina tunsikin nimenomaan kateutta etäperheen sisaruksiin, koska kaipasi heitä ja he saivat olla hänen isänsä kanssa.

6.6 Uusperhe henkilön elämänkaareissa

Viimeisenä asiana kysyin osallistujilta sitä, millaisena kokemuksena he pitävät uusperhettä, mitä se on heille antanut ja ajattelevatko he jääneensä jostain paitsi. Moni piti uusperhettä positiivisena kokemuksena ja oli onnellinen siitä, kuinka suuri verkosto heillä on elämässään. Useimpien tapauksessa uusperhe on ollut toimiva ratkaisu ja perhe on voinut viettää tavanomaista ja onnellista elämää. Usein toistuva termi kertomuksissa oli kiitollisuus, jota henkilöt osoittivat vanhempiaan ja koko perhettään kohtaan. He olivat kiitollisia kaikista sisaruksistaan, kokemuksistaan, huolenpidosta ja tyytyväisestä lapsuudesta.

Useimmat osallistujista mielsivät perheekseen sen joukon, jonka kanssa he asuivat pääsääntöisesti saman katon alla. Enemmän tai vähemmän tiiviisti he laskivat perheekseen myös etävanhemman, hänen luona asuvat sisarpuolet ja puolison.

Kukaan osallistujista ei kertonut uusperheen olleen heille mitenkään häveliäs asia tai sellainen, että sitä olisi pitänyt liioin selitellä ihmisille. Osa kertojista mainitsi keskustelleensa ystävien kanssa joskus uusperhetilanteesta ja perheenjäsenistään. Muun muassa Sinille helpotusta asian hyväksymiseen oli tuonut se, että oli muitakin ikätovereita, joiden vanhemmat olivat eronneet ja elämä oli jatkunut hieman toisenlaisena sen jälkeen. Lapsen saama vertaistuki on tällaisissa suurissa elämänmuutoksissa varsin tärkeää.

Kaksoiset Anna ja Emilia kertoivat, että isän luo oli ollut aina mukava mennä ja oli ollut sellainen olo, että kuuluu perheeseen. Osallistujat kertoivat etävanhemman uudesta puolisosista usein niin, että he olivat olleet pääosin vastaanottavaisia ja huolehtivia heitä kohtaan, mikä oli lisännyt perheen yhteenkuuluvuutta sekä lasten turvallisuuden tunnetta. Marian oli ollut vaikea hyväksyä isän puolisoa johtuen lähinnä vanhempien vaikeasta erosta ja isän aiheuttamasta harmista ja luottamuksen puutteesta. Maria mainitsikin haastattelussa, että hankalinta hänelle olivat olleet vaikeat riitatilanteet isän ja tämän uuden puolison kanssa.

Maria (H): "Mitä huonoa on niin, se että niin paljon konfliktitilanteita ja jokainen riita aina murtaa minun itsetuntoa, ku mie oon just semmonen, että mie sitte heti aattelen, että nyt on minussa se vika ja minua kaikki haukkuu []."

Maria koki, että hän epäonnistui aina isänsä silmissä eikä saanut häneltä tarvitsemaansa välittämistä ja huolenpitoa. Se on mahdollisesti vaikuttanut hänen itsetunnon kehittymiseen. Jos joitain asioita olisi pystynyt muuttamaan, hän olisi toivonut, että asiat olisivat tapahtuneet edes jonain muuna ajankohtana. Suuret elämänmuutokset vanhempien eron ja koulunvaihdon myötä olivat suuri taakka, kun ne kaikki tapahtuivat yhtä aikaa. Hyvänä puolena

tästä kaikesta hän mainitsi kuitenkin sen, että on tullut erityisen läheiseksi isosiskonsa kanssa. Perheen hajoamiseen liittyvät ikävät asiat saattavat vetää perheenjäseniä reilusti erilleen ja samaan aikaan lähentää suhdetta johonkin toiseen perheenjäseneseen.

Jotkut tutkimukseen osallistujista mainitsivat perheestään eräänlaisia voimavaroja, jotka ovat kulkeneet perheen arjessa läpi heidän lapsuutensa. Marko kertoi, että asioista puhuminen oli edistänyt perheen kanssa toimeen tulemistä. Elina totesi haastattelussa, että erimielisyyttä herättäneet asiat oli jätetty riitelemättä ja kukin oli myöntynyt siihen, että asian annettiin olla sikseen. He olivat myöntyneet toisilleen eivätkä olleet halunneet aiheuttaa turhaa riitaa. Tämä oli ollut heidän tapansa päästä asioissa eteenpäin ja se oli osoittautunut toimivaksi ja kaikki olivat olleet siihen tyytyväisiä. Emilia puolestaan koki, että perheen yhteinen henki oli pitänyt heidät tyytyväisinä.

Emilia (K): "Perheeni voimavarana on ehdottomasti se, että heikoimmasta pidetään aina huolta ja puhalletaan yhteen hiileen, vaikka mitä tulisi eteen. Äiti ja isä ovat aina vetäneet kasvatuksessamme yhtä köyttä []. Olemme perheeni kanssa hyvin läheisiä kaikkienensa, ja avoimuus on myös yksi juttu, mikä on vienyt minua elämässäni eteenpäin."

Emilia arvosti perheessään toisten hyväksymistä ja sitä, että oli saanut olla oma itsensä. Emilia ja erityisesti kaksoissisko Anna ovat kertoneet, että isä ei ollut ottanut kasvatuksellista vastuuta lapsistaan, mutta toisaalta kuitenkin Emilia toteaa, että äiti ja isä olivat vetäneet yhtä köyttä kasvatuksessa. Ehkä Emilia halusi viitata siihen, ettei kasvatusasioista ollut tullut ainakaan erimielisyyksiä, vaan isä ja äiti olivat olleet samoilla linjoilla kasvatuskysymyksissä. Johannan perheessä isäpuoli oli ollut kasvatusasioissa äidin tukena taustalla eräänlaisena kivijalkana, minkä Johanna koki olleen hyvä asia haastavissa konfliktitilanteissa.

Kukaan kertojista ei oikein osannut kuvitella elämäänsä niin, että he olisivat olleet ydinperhe äidin ja isän kanssa. He olivat tottuneet ja sopeutuneet uuteen perhetilanteeseen oikein hyvin, lukuun ottamatta Mariaa, jonka perhe-elämä rikkoutui merkittävästi vanhempien eron myötä. Elina kertoi, ettei osaa kuvitella

vanhempiaan saman katon alle asumaan mutta toisaalta miettii, jos vanhemmat olisivat yhä yhdessä, hän olisi nähnyt tietynlaisen parisuhdemallin, jossa vanhemmat olisivat rakastaneet toisiaan. Hänellä oli sellainen tunne, että isäpuoli ja äiti eivät olleet yhdessä täysin rakkauden tähden vaan enemmänkin ehkä taloudellisista syistä. Jos Elina olisi saanut muuttaa jotain perheessään, hän olisi toivonut isäpuolen asenteeseen ja kommunikointityyliin muutosta, mikä tekisi hänestä vähemmän jäyheän ja tymeän. Hän oli kuitenkin kokenut uusperheen rikkautena, sillä hänellä on kolmet isovanhemmat ja pikkuvelipuoli. Myös Johanna mietti, että mitä häneltä olisi jäänyt puuttumaan, jos uusperhettä ei olisi ollut.

Johanna (H): *"Mitä mun elämästä puuttuis, esimerkiksi, että tuskin olis pikkusisko, jos ei olis sitä isäpuoltakaan ja sitte minkälainen ihminen vaikka äitistä olis sitte vuosien myötä tullu []."*

Puhuessaan äidistä Johanna viitanee siihen, kuinka isän ja äidin parisuhde oli ehkä sellaisessa tilanteessa, että sen jatkaminen ei olisi ollut parasta heille kaikille. Johannan mielestä uusperhe oli ollut hyvä lähtökohta hänen elämälleen, eikä hän kokenut jääneensä mistään paitsi uusperheessä eläneenä. Johannan suhtautuminen perheeseensä ja siitä puhumiseen oli koko haastattelun ajan varsin positiivista ja avointa ja hän nauroi paljon asioista puhuessaan.

Suurimalla osalla osallistujista oli uusperheessä asumisesta kulunut aikaa kuudesta kymmeneen vuotta, yhdellä jo yli kaksikymmentä vuotta ja yksi asuu vielä kotonaan. Useimmat kertoivat, että välit perheenjäseniin ovat säilyneet yhtä läheisinä tai jopa muuttuneet läheisimmiksi.

Emilia (K): *"Nykyään välit ovat ehkä vielä lapsuutta avoimemmat, erityisesti isään ja hänen naisystäväänsä."*

He joilla myös uusperhe hajosi myöhemmin, eivät olleet enää olleet yhteydessä silloiseen isäpuoleensa. Kaksoset toivoivat ja yrittivät yhteydenpitoa isäpuoleensa eron jälkeen, mutta eivät saaneet häneen kontaktia. Marko ja Maria eivät olleet liioin pitäneet yhteyttä isäpuoleensa, sillä yhteydenpito ei ehkä

enää äidin ja isäpuolen eron jälkeen tuntunut niin luontevalta. Marko kertoi muutoinkin, että välit olivat enää erittäin läheiset oikeastaan vain äidin kanssa.

Markon uusperhe hajosi hänen ollessa 14 -vuotias. Hänen silloinen isäpuolensa löysi Markon kertoman mukaan uuden naisystävän, jonka vuoksi tuli ero. Marko luonnehti asiaa haastattelussaan seuraavasti:

Marko (H): "M: Hannu tuli mulle vaan ite sanomaan muutama minuutti ennen ku hän lähti lopullisesti [], että tää oli nyt tässä. Ja pyysi anteeksi, sano näillä sanoin, että `Marko, tätä minä en ois halunnu sulle tehdä.` Ja lähti.

J: Okei. Minkälainen reaktio sulla oli tähän?

M: No siinä sitte itkettiin."

Isäpuoli oli tullut vielä myöhemmin selittämään eron syytä ja Marko kertoi hyväksyneensä asian silloin, eikä halunnut syyttää tai kantaa kaunaa miestä kohtaan. Hän halusi pitää mielikuvan ja näkemyksen isäpuolesta juuri sellaisenaan, kuin se oli koko ajan ollutkin. Yhteydenpito ja yhteinen aika isäpuolen kanssa päättyi kuitenkin Markon omien sanojen mukaan kuin seinään.

Marko (H): "M: Tämä Hannu [], en tosiaan tiä yhtään [missä on], [] eli häntä ei periaatteessa mulle enää ole. [] Isoveljeen välit on asialliset, mutta ollaan hyvin harvoin tekemisissä. [] Isän kanssa sama juttu. [] Sisarpuoliin niin nyt viimeaikoina ollaan oltu vähän enempi tekemisissä ku on ollu kaiken maailman perhejuhlia.

J: Ooks sää tyytyväinen siihen, että minkälaiset ne välit on nyt []?

M: Olen. Olen hyvin tyytyväinen. Kaikki on just niinku ne voi olla ja kaikki on tyytyväisiä."

Marko, Maria ja kaksoset ovat siis heitä, joiden uusperhekin hajosi ajan myötä. Kertomansa mukaan Marko ei kaipaakaan isäpuoltansa enää, eikä hänestä juuri puhuta perheessä. Isäpuolen ja äidin välinen ero oli kuitenkin tuonut hänelle murheellisen mielen aikanaan, mutta näin yli kaksikymmentä vuotta

tapahtuneen jälkeen asiasta puhuminen ei herätä Markossa murheen tunteuksia, eikä edelleenkään katkeruuden tai syytösten tunteita. Vaikka Maria kertoi haastattelussaan muuten vielä kärsivänsä isän ja äidin silloisesta erosta ja sen tuomista hankaluuksista, perheen eroaminen isäpuolesta ei silti vaivaa hänen mieltään liioin. Tosin Marian aika uusperheessä oli verrattain lyhyt, vain noin vuoden mittainen. Tuonkin ajan Maria pyrki viettämään paljon aikaa perheen ulkopuolella, mikä edesauttoi sitä, että tiivistä suhdetta isäpuoleen ei päässyt syntymään.

Pauliina iloitsi uusperheessä elämisestään ja koki elämän siinä rikkaaksi ja hyväksi. Ja kun mummit ja tädit ovat olleet hänelle aina hyvin tärkeitä, hän oli hyvillään siitä, että hänellä oli kolme mummia. Pauliina kertoi, että hän oli viettänyt aikaa eri paikoissa ja ollut paljon tekemisessä ihmisten kanssa, minkä vuoksi hänestä on kasvanut sosiaalinen ihminen. Hän oli sitä mieltä, että lapsuutensa oli paljon rikkaampi noin kuin mitä se olisi mitenkään muuten ollut. Myös Sini oli sangen tyytyväinen perheeseensä ja kuvaili sen vaikutuksia seuraavasti:

Sini (K): "Olen oppinut uusperheessä sopeutuvaiseksi ja joustavaksi. [] En tiedä rakkaampaa paikkaa kuin lapsuudenkotini joka rakennettiin uusperheen kanssa. Toisaalta vanhempien ero ja uusperheen muodostuminen ovat aiheuttaneet stressiä, ikävää ja syyllisyyttä. [] Uusperhe antoi varmasti paremmat lähtökohdat elämälleni kuin mitä ydinperhe olisi pystynyt antamaan."

Sini oli vain kuusivuotias, kun he muuttivat isän luota pois, jolloin hän jäi kaipaamaan paljon vanhaa kotia ja kavereita. Tämä on aiheuttanut Sinille stressiä ja ikävää. Hän kertoi, että kavereiden samantyyppinen tilanne auttoi Siniä ymmärtämään ja hyväksymään omaa tilannettaan, eikä hänen tarvinnut olla ainoa eroperheen lapsi. Suuret elämäntilanteenmuutokset aiheuttavat niin aikuiselle kuin lapsellekin stressiä. Lapsen iästä riippuen hän joutuu mahdollisesti vaihtamaan päiväkotia tai koulua, kaverisuhteet muuttuvat, ympäristö vaihtuu, koti vaihtuu ja perhe muodostuu uudelleen. Lyhyessä ajassa voi tapahtua paljon suuria muutoksia, sillä lapsi joutuu täysin itsestään

riippumatta luopumaan monista tutuista ja itselleen tärkeistä asioista. (Raittila & Sutinen 2008, 17-18.) Olisi erityisen tärkeää, että lasta kuunneltaisiin ja tuettaisiin näiden asioiden käsittelyssä, jotta liiallinen stressi ja ikävöiminen helpottaisi. Tämä tuo haasteita lapsen vanhemmille, sillä tilanne on myös heille uusi ja kuluttava, ja oman jaksamisen ohella täytyisi pystyä turvaamaan myös lapsen hyvinvointi.

Sini mainitsi kertomuksessaan tunteneensa syyllisyyttä kohtaamastaan elämänmuutoksesta. On mahdollista, että lapsi ajattelee vanhempiensa eron johtuneen hänestä. Lapsi voi esimerkiksi ajatella, että toinen vanhemmista väsyi lapsen hoitamiseen tai siihen, että lapsi on käyttäytynyt huonosti, eikä siksi halunnut enää olla osa perhettä. (Raittila & Sutinen 2008, 22.) Kouluikäinen lapsi voi tuntea syyllisyyttä myös ystäviään kohtaan, että hän on ikään kuin pettänyt heidät kun muuttaa pois paikkakunnalta vaikka ystävät miten kaipaivat hänen seuraansa. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää, että lapselle annetaan mahdollisuuksia käsitellä asiaa riittävästi ja hänen olosuhteidensa mielekkyyteen ja turvallisuuteen panostettaisiin uudella paikkakunnalla ja uudessa kodissa.

Eroperheiden määrä on lisääntynyt ja kohtalotovereita lasten joukosta löytyy varmasti useita, jolloin asian voi jakaa myös jonkun ikätoverin kanssa. Johanna oli jonkun verran puhunut uusperheestä ystäviensä kanssa, mutta ei ollut kokenut tuntevansa liiallista puhumisen tarvetta, sillä tilanne oli ollut hänelle varsin luonnollinen ja mieluisa. Hänen elämänmuutokseen ei ole liittynyt paikkakunnan vaihdosta.

Johanna (H): "Aika vähän on tullu jostaki tämmösestä [puhuttua], tai sillee ettäkö se on ittelle jotenki niin itsestään selvää nii sitte ei tuu varmaan sillee niinkö puhuttuakaa asiasta sen suuremmin."

Kristiina oli hyvin pieni uusperheensä muodostuessa, joten myös hänelle tilanne oli alusta alkaen ollut varsin normaali. Hän oli elänyt tiiviisti sekä isänsä että äitinsä perheessä pienestä lapsesta pitäen, jolloin hän mieltää kaikki

perheenjäsenet omikseen. Hän tunnisti perheestään eräänlaisia voimavaroja, jotka ovat kannattaneet perhettä muutosten tiellä.

Kristiina (K): "Uskon, että tämä erilaisuuden ymmärtäminen ja toisten rakastaminen verisiteistä viis, on ollut perheemme onnen salaisuus aina. [] Koen myös, että uusperheessä asuminen on saanut minut arvostamaan erilaisuutta ja ymmärtämään erilaisia ihmisiä ja perhetilanteita."

Omasta perhekuviostaan huolimatta Kristiina haaveili itse elinikäisestä parisuhteesta ja yhtenäisestä perheestä, mutta oli sitä mieltä, että myös eroperheiden lapset voivat olla onnellisia. Anna oli miettinyt samaa asiaa omasta tulevaisuudestaan. Hän seurustelee nykyään ja toivoo, että voisi olla saman ihmisen kanssa koko loppuelämänsä. Joka tapauksessa hän oli sitä mieltä, että kaikki ei aina mene niin kuin suunnittelee ja hän voi olla myös onnellinen uusperheessä. Anna suhtautui erilaisiin perheisiin hyvin avoimesti ja kertoo uusperheen vaikutuksesta itseensä:

Anna (K): "Pidän uusperheessä oloa melko tärkeänä osana omaa identiteettiäni. [] Olen avoin erilaisille perhekäsityksille ja sille ettei se kerro ihmisestä tai hänen vanhemmistaan yhtään mitään, jos on avioeroperheestä."

Marko oli itse nykyään kahden lapsen isä ja eronnut vaimostaan. Lapset asuvat pääsääntöisesti äitinsä luona, jolloin Marko on lasten etävanhempi. Lapset ovat pieniä, alle esikouluikäisiä, ja vierailevat isänsä luona säännöllisesti. Kysyin Markolta haastattelussa sitä, miten hän kuvailisi uusperheen vaikuttaneen häneen omaan elämäänsä ja omiin valintoihinsa.

Marko (H): "Minä oon elämäni eläny niinku minä oon halunnu tehdä. [] en minä näitä asioita oo koskaan ite yhistäny siihen, että miten mulla on lapsuudessa ollu. [] jokkainen elämä on erilainen ja ei ne tuu perintönä tommoset hommat."

Hän kertoi kuinka uusperhe on ollut erittäin positiivinen asia hänelle itselleen. Hän kokee olleensa suorastaan etuoikeutettu, on saanut rohkeutta tehdä asioita

elämässään ja pitää uusperhettä parempana vaihtoehtona itselleen, kuin mitä ehkä ydinperhe olisi ollut. Hänkin oli kokenut tilanteen niin, että hänellä oli kaksi perhettä, äidin ja isän perhe kaikkine jäsenineen, ja molemmissa perheissä oli aina ollut hyvät oltavat. Marko oli selvinnyt aina hankaluuksista ja oli saanut perheestään itselleen voimavaroja.

Moni osallistujista mainitsikin, että ei osaisi kuvitella itselleen parempaa lapsuutta, kuin mitä heillä on ollut. He totesivat, että uusperhe oli heille varmasti paras mahdollinen ratkaisu ja on antanut heille paljon enemmän, kuin mihin alkuperäinen ydinperhe olisi ehkä koskaan kyennyt. Joukosta vain yksi oli kokenut nuoruudessaan turvattomuuden tunnetta ja surua uudelleen järjestyneistä perhekuvioista. Loput henkilöt kokivat lapsuutensa olleen onnellinen ja uusperhe oli ollut onnistunut ja lapsen kasvua tukeva. Lapset ovat saaneet olla lapsia, heistä on välitetty ja heitä on huomioitu heidän mielestään riittävästi.

Emilia (K): "Olen aina kokenut olevani rakastettu lapsi - minulla on ollut kotona kaikki mitä tarvitaan: rajat ja rakkautta."

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tarkastelen keräämäni aineistoa teorian ja aiempien tutkimusten valossa. Aineistoa analysoidessani etenin aineiston esittämässä järjestyksessä, joka perustui teemahaastattelurungon rakenteeseen. Johtopäätöksissä sidon yhteen tutkimukseni teoriaa ja aineistoa, jolloin jäsentely määräytyy osin teorialukujen mukaisesti.

Uusperheen muodostuminen. Saadakseni kokonaiskuvan siitä, kuinka osallistujien historia uusperheessä alkoi ja jatkui, lähdin heidän kanssaan liikkeelle siten, että he pohjustivat hieman miten ovat päätyneet sellaiseen perhetilanteeseen. Aluksi osallistujat kertoivat minulle vanhempiansa erosta, sen seurauksista, sekä uuden isä- tai äitipuolen mukaantulosta. Suurin osa tutkimusjoukosta koki vanhempien eron jo heti ensimmäisinä elinvuosinaan alle kolmen vuoden iässä. Tämän ryhmän henkilöt eivät tietenkään muista vanhempiansa erosta mitään ja sopeutuivat tilanteeseen hyvin. He eivät kerro liioin pohtineensa sitä, jos vanhemmat vielä olisivatkin yhdessä, että millaista sitten olisi. Vanhempien erossa olo on ollut heille aina tavanomainen asia, eivätkä he osaa mieltää sitä mitenkään paremmaksi asiaksi, että heidän vanhempansa olisivat yhä yhdessä.

Toinen ryhmä osallistujista koki vanhempiansa eron ollessaan 6-11 -vuotiaita, jolloin heillä on jo muistikuvia tapahtumista. Tästä ryhmästä yksi kertoo kokeneensa eron traumaattisena asiana elämässään. Hänen traumansa laajuuteen vaikuttaa syy, jonka vuoksi vanhemmat erosivat. Muut tämän ryhmän henkilöt eivät kerro muistojen vanhempiansa erosta olleen liioin traumaattisia tai suurempaa surua aiheuttava tekijä. Sini kuitenkin kertoo siitä, että eron myötä hänen rikkoutunut perheensä muutti uudelle paikkakunnalle. Tämä aiheutti silloin kuusivuotiaassa Sinissä hänen omien sanojensa mukaan stressiä ja ikävää. Hän kertoi, että ikävöi muuton jälkeen vanhaa kotipaikkakuntaa, ystäviä ja kotia, sekä sinne jäänyttä isäänsä. Hän muistaa

odottaneensa, että he palaisivat pian kotiin, ja että muutto ja ero olisivat olleet vain väliaikainen ratkaisu.

Teoriassa esittelemäni Papernowin (1984) syklimallin mukaan lapset elävät uusperheen perustamisen alkuvaiheessa eräänlaisessa haavemaailmassa, jossa he toivovat, että omat vanhemmat palaisivat vielä yhteen ja uusi isä- tai äitipuoli katoaisi heidän elämästään (Papernow 1984,357). Tutkimuksessani esiintyvän Sinin kohdalla olikin aluksi näin, eikä hän ottanut siksi isäpuoltaan heti kovin vakavasti, koska uskoi vielä vanhempien yhteen palaamiseen. Kukaan muu tutkimuksen henkilöistä ei esitä tällaista muistoa omasta lapsuudestaan. Enemmistö osallistujista oli sitä mieltä, että uusperhemalli oli heille ehdottomasti parhain mahdollinen perhe, vaikka toinen biologinen vanhempi puuttuikin siitä.

Uuden vanhemman mukaantuloa perheeseen pidetään mm. Papernowin mallissa pulmallisena ja haastavana asiana (Väestöliitto). Tapahtuma ei kuitenkaan osallistujien mukaan herättänyt heissä suurta järkytystä tai vastarintaa. Suurin osa heistä kertoo olleensa varsin pieniä tuolloin, jolloin heidän on ollut kohtalaisen helppo hyväksyä uusi jäsen perheeseen. Uudesta tilanteesta on pyritty tekemään lapsille positiivinen: kuten Marko kertoo, että isäpuoli toi aina käydessään makeisia tai Elinalle isäpuoli oli tuttu koiraharrastuksista, ja isäpuolen koira oli Elinalle varsin mieluinen.

Papernowin (1984) syklimallissa puhutaan uusperheen alkuvaiheisiin liittyen siitä, kuinka lapsen biologinen vanhempi on ikään kuin ristitulella tasapuolisen huomioinnin suhteen lapsensa ja uuden puolison välillä (Papernow 1984, 357). Tutkimusteni puitteissa tämä näyttäisi ainakin osittain käyvän toteen silloin, kun kyseessä on sellainen asetelma, että perheessä on isä, tytär ja äitipuoli. Henkilöt jotka olivat eläneet äitinsä ja isäpuolen kanssa, ei ollut suuremmin mainintaa äidin huomion epätasaisesta jakautumisesta. Tähän asetelmaan vaikuttava asia voi olla sukupuoli. Äitipuoli-perheessä isällä on merkittävä rooli niin puolisona kuin isänäkin, jolloin huomion tasapuolinen jakaminen kahden naispuolisen henkilön, tyttären ja puolison, kesken voi olla vaativaa. Toisin kuin Papernowin (1984) syklimallissa oletetaan, Pauliina ei kuitenkaan kerro, että

tilanteet, joissa hän koki jääneensä vähemmälle huomiolle, olisi johtanut riitoihin ja että hän olisi käyttänyt ristiriitaisia tilanteita hyväkseen lisäten bensaa liekkeihin.

Perhesuhteet. Selvitin tutkimuksessani lasten suhteita heidän perheensä jäseniin ja tutkimustulokset olivat osittain melko yhteneväisiä. Osallistujat olivat esimerkiksi yhtä mieltä siitä, että he pitivät äitiään läheisimpänä henkilönä perheestään, lukuun ottamatta Pauliinaa, joka asui isänsä luona. Useimmiten myös sisarus mainittiin erittäin läheiseksi henkilöksi ainakin perheen sisällä, mutta myös ulkopuolella. Osallistujien kertomukset ovat osittain yhteneväisiä myös siltä osin, että useimmille etävanhemman rooli heikkeni vanhempien eron ja uusperheen myötä.

Hokkanen (2002) on pohtinut tutkimuksessaan etä- ja lähivanhemmuuden nimityksen paikkansapitävyyttä siinä määrin, että onko etävanhempi lapselle etäisempi ja lähivanhempi läheisempi. Käsitteen tarkastelussa hän on nostanut esille fyysisen ja psyykkisen etäisyyden ja läheisyyden yhteyden. Teoria osoittaa, että jonkun aikaa kestäneestä fyysisestä erosta johtuen etävanhemman ja lapsen suhde voi jopa muuttua kiinteämmäksi, sillä yhdessä vietetty rajoitettu aika halutaan viettää intensiivisemmin, kuin ennen eroa. Toisaalta myös etäisyys ja lapsesta erossa oleminen aiheuttaa etäännyttä läheisyyttä lapsen ja vanhemman välille, koska vanhempi ei ole jatkuvasti mukana lapsen arjessa. (Hokkanen 2002, 127.) Omassa tutkimuksessani kuusi osallistujaa kertoi oman etävanhemman roolin heikentyneen vanhempien eron myötä. Tosin näiden osallistujien vanhemmat olivat eronneet jo lasten ollessa varsin pieniä, alle kolmivuotiaita, jolloin heillä ei ole muistikuvia isän mukanaolosta perheessä. Muun muassa Elina ja Kristiina kertoivat suhteensa poismuuttaneeseen isään säilyneen yhä läheisenä, kun taas osa totesi, että suhde isäpuoleen muuttui vuosien varrella läheisemmäksi kuin mitä se oli omaan isään.

Sisällytän tutkimukseeni lasten perhesuhteita uusperheen ulkopuolella, kuten suhde etävanhempaan ja mahdollisesti hänen uuteen perheeseen. Niiden merkittävyys näkyy osallistujien kertomuksissa siten, että jokainen heistä tuo

asian jossain määrin esille. Marian tapaus on pitkälti tyyppiesimerkki siitä, kuinka etäsuhde voi mennä pieleen. Epäonnistumista pohjustaa dramaattinen vanhempien ero, jonka jälkeen asioiden läpikäyminen on osoittautunut äärimmäisen raskaaksi ja hankalaksi. Isän uusi perhekuvio ei helpota tilannetta, vaan tekee kuviosta mutkikkaamman. Positiivisempaa tyyppiesimerkkiä lapsen ja etävanhemman suhteesta tässä tutkimuksessa edustavat muun muassa Elina, sekä kaksoiset Anna ja Emilia. Heidän suhteensa isään on säilynyt varsin läheisenä ja isän perheen luona vierailu on merkinnyt heille aikaa nauttia yhteisestä ajasta perheen kanssa. Näiden ääriesimerkkien rinnalla tutkimukseen mahtui myös henkilöitä, joiden suhdetta etävanhempaan voi kutsua melko läheiseksi tai vähintään neutraaliksi. Tässä ryhmässä etävanhemman kasvatusrooli koetaan vähäisemmäksi. Toisaalta positiivisen kokemuksen etävanhemmuudesta omaavat kaksoiset ovat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että isän rooli heidän perheessä on jäänyt lähes olemattomaksi.

Hokkanen (2002) puhuu tutkimuksessaan siitä, kun etävanhemman aika lapsensa kanssa on vähäisempää, aikuinen haluaisi viettää yhdessä kulutetun ajan laadukkaammin (Hokkanen 2002, 128-130). Moni osallistujista kertoikin, että etävanhemman luona vietetty aika tapahtui usein järjestelyjen puitteissa loma-aikaan, jolloin yhteinen tekeminen oli erilaista, kuin tavanomainen arki omassa kotona. Etävanhemman luona vietettyä aikaa moni luonnehtikin *lomailuksi*. Kotona lähivanhemman luona *luotiin säännöt* ja elettiin *normaalia arkea*.

Kysyessäni tutkimushenkilöiltä heidän läheisimmistä perhesuhteistaan, suuri osa mainitsi äidin lisäksi myös sisarukset läheisiksi tai erittäin läheisiksi henkilöiksi. Tutkimuksessa mukana olleet kaksoiset Anna ja Emilia kokivat etenkin Emilian sanojen mukaan kiinteää läheisyyttä toisiinsa, jonka Emilia uskoo johtuvan nimenomaan kaksosuuteen liittyvästä erityisestä siteestä. Osallistajat nimittävät ja pitävät sisaruksiaan täysinä sisaruksina huolimatta siitä, ovatko he sisarpuolia vai täyysisaruksia. Ritala-Koskisen (2001) tutkimuksessa on todettu, että uusperheiden sisarussuhteet olisivat etäisemmät kuin ydinperheiden sisaruksilla. Etäisyyden katsottiin olevan merkittävin

uussisarusten välillä, jolloin kumpikaan biologinen vanhempi ei ole yhteinen. (Ritala-Koskinen 2001, 34.)

Useimmissa tutkimukseni tapauksissa eri taloudessa, esimerkiksi isän perheessä asuminenkaan ei ollut esteenä sisarpuolen mieltämiseksi täydeksi sisareksi. Lähes kaikki eivät halunneet tehdä eroa sisarpuolten ja täyssisararten välillä, vaan he kokivat olleensa kaikki yhtä suurta perhettä. Sisaruksiksi nimettiin mielellään myös uussisarukset, joilla ei ollut osallistujiin biologista sidettä lainkaan, kuten isän puolison lapset, jotka asuivat isän perheessä. Tosin suuret ikäerot vaikuttivat merkittävästi sisarussuhteen läheisyyteen. Näin oli esimerkiksi Sinin tapauksessa, jossa isäpuolen poika oli jo täysi-ikäinen ja asui omillaan, jolloin vierailu Sinin uusperheessä oli velipuolella vähäisempää ja näin ollen myös Sinin ja velipuolen välinen kanssakäyminen oli suppeampaa.

Jallinoja (2000) on tehnyt tutkimusta siitä, kuinka lapsi joutuu pohtimaan ja arvioimaan perhesuhteet uudelleen uusperheen syntyessä. Hän joutuu miettimään, ketkä kaikki mieltäisi uusiksi perheenjäsenikseen, miten heihin suhtautuisi ja miten heidän kanssaan tullaan toimeen. Jallinojan (2000) mukaan jäsenten välisellä kemialla ja yhteisesti vietetyllä ajalla on merkittävä vaikutus perhesuhteiden hyväksymiseen (Jallinoja 2000, 193-194.) Kaikilla tutkimukseni henkilöillä perhe-elämään liittyi puolisisaruksia tai uussisaruksia joko omassa vakituksessa perheessä tai etäperheessä isän tai äidin luona. Mitä vähemmän lapsilla oli ikäeroa keskenään, ja mitä enemmän he viettivät aikaa yhdessä, sen helpommaksi ja luonnollisemmaksi perhesiteen luominen ja vahvistaminen osoittautui.

Kuten Ihinger-Tallman & Pasleyn (1987) tutkimuksessa todetaan, sisarukset usein pitävät huolen toisistaan ja ovat vaikeina hetkinä toistensa tukena. Kriittisiä hetkiä perheessä voivat olla esimerkiksi vanhempien väliset hankaluudet, kuten tutkimuksessani Marian perheessä oli. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 106.) Perheen vaikeudet ovat tuoneet Mariaa ja hänen siskoaan yhä läheisimmiksi ja he ovat liittoutuneet sisaruskaksikoksi, jotka taistelevat yhdessä hankalan perhesuhteen kanssa isäänsä ja hänen uuteen puolisoon. Sukupuolella ja ikäerolla todetaan myös olevan merkittävä vaikutus

sisarussuhteen laatuun (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 106-107). Esimerkiksi Marko ei tuntenut kovinkaan suurta läheisyyttä biologiseen isoveljeensä johtuen hänen etäisestä ja hieman luotaantyöntävästä luonteesta. Marko ei lapsuudessaan pystynyt luomaan myöskään kovin läheisiä suhteita isän perheeseen syntyviin sisarpuoliin, sillä ikäerot heihin ovat suuria (9-17 vuotta)

Puhuttaessa suhteista perheenjäseniin osallistujien huomio kiinnittyi sisarusten ja biologisten vanhempien ohella olennaisesti myös puolivanhempiin. Henkilöt joilla oli isäpuoli, kuvailivat usein hänen rooliaan *mieshahmoksi talossa, tukijalaksi kasvatuksessa tai äidin taustatueksi*. Useimmat osallistujista kertoivat, että isäpuoli ei ollut kovin vahvassa isän roolissa eikä yrittänyt ottaa isän paikkaa perheessä. Erilaisen kuvan puolivanhemman roolista antoi Pauliina, jolla uusperheessä olikin äitipuoli. Hänen kuvailujensa perusteella taas äitipuoli oli suurimmassa kasvatuksellisessa roolissa ja vastuussa heidän uusperheessään. Pauliina kertoi, että äitipuoli on viimekädessä asettanut rajat perheen lapsille. Hänellä oli myös tuntemuksia lapsuuden ajoilta, että hän olisi joutunut taistelemaan isän saamasta huomiosta äitipuolen kesken.

Kaikki kertojat jotka mainitsivat tavastaan puhutella puolivanhempaa, kutsuivat heitä nimellä, ei isäksi tai äidiksi. Ritala-Koskisen (1993) jo vanhahkossa tutkimuksessa esitetään, että uusi aikuinen asetetaan usein vahvasti perheen äidin tai isän rooliin. Tutkimuksessa myös väitetään lapsen omaksuneen uuden vanhemman uudeksi äidikseen tai isäkseen ja myös puhuttelevan häntä näillä nimityksillä. (Ritala-Koskinen 1993, 128-129.) Omat tutkimustulokseni eivät puhu tämän tutkimuksen puolesta, sillä osallistujien mukaan asetelma on melko päinvastainen. Ritala-Koskisen (1993) tutkimus painottuukin enemmän aikuisen näkökulman tutkimiseen, kun taas omassa tutkimuksessa olen kiinnostunut aikuisten ihmisten lapsuudenmuistoista, jolloin näkökulman voi ajatella olevan lapsen.

Uudempi Ritala-Koskisen tutkimus (2001) käsittelee lapsia uusperheessä, sekä heidän tulkintojaan perhesuhteista. Tässä tutkimuksessa sivutaan sitä aihetta, että sukupuoli olisi merkittävä vaikutus perhesuhteen laatuun. Tutkimuksessa todetaan, että perheen lasten ja äitipuolen väliset suhteet

olisivat mutkikkaampia, kuin isäpuolen kanssa muodostuneet suhteet. (Ritala-Koskinen 2001, 30.) Omassa tutkimuksessani on vain yksi henkilö, jonka uusperheeseen kuului äitipuoli. Hän ottaakin kirjoitelmassaan esille vanhan ilmiön, joka koskee *pahaa äitipuolta*. Hän kertoo, että äitipuolen voimakasta roolia ja toimintaa on ollut hankala hyväksyä ja ymmärtää, mutta ajan mittaan asia ei ole tuottanut vaikeuksia. Muutkin osallistujat kertovat jossain määrin konflikteista puolivanhemman kanssa, mutta ne eivät liity suoranaisesti siihen, että he olisivat ajatelleet sen johtuvan puolivanhemmuudesta. Toisekseen äitipuolen kanssa lapsuutensa viettänyt onkin ainoa, joka kertoo puolivanhemman roolin olleen selkeästi voimakkaampi, kuin mitä isäpuolen kanssa eläneet kertovat isäpuolen ottamasta roolista kasvattajana.

Vaikka tutkimusjoukkoni on sen suhteen hieman puutteellinen, ettei mukaan ole saatu kuin yksi äitipuolen kanssa elänyt henkilö, pitävät merkit sukupuolen vaikuttamisesta perhesuhteiden laatuun jossain määrin paikkansa. Näiden tulosten perusteella voisi ajatella, että isän rooli perheen kasvattajana ja sääntöjen organisoijana ei aina välttämättä ole niin voimakas kuin perheen äidin, olipa isä sitten biologinen tai ei. Minun tutkimukseni osoittaa tietenkin vain lasten näkökulman asiasta lapsuuden muistoina. Tulokset voisivat olla toisenlaiset, jos vanhemmat ja puolivanhemmat kertoisivat itse näkemyksensä omasta roolistaan perheessä.

Ihinger-Tallman & Pasleyn (1987) tutkimuksessa kerrotaan isäpuolen vaikeudesta tuntea kiintymystä ja läheisyyttä lapsipuoleen etenkin silloin, jos isäpuolella on omia biologisia lapsia (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 100). Oman tutkimukseni tulosten puitteissa en voi allekirjoittaa tällaista väittämää, sillä kertojat eivät moittineet isäpuolen rakkauden tai läheisyyden puutteesta riippuen siitä, oliko heillä omia lapsia vai ei. Oikeastaan tulokset puhuvat päinvastaista, sillä osa henkilöistä kertoo tullessa erittäin läheiseksi isäpuolensa kanssa. En voi myöskään väittää sukupuolella olleen vaikutusta suhteen laatuun isäpuoleen nähden, sillä sekä Marko että osa tutkimuksen naisista kertovat olleensa läheisiä isäpuolensa kanssa.

Perhe muutoksessa. Uusperhe-elämä ei ollut osallistujilla aina aivan yksinkertaista ja helppoa, vaan perheissä ilmeni jossain määrin perheenjäsenten välisiä kahnauksia ja yhteenottoja. Kaikki tutkimuksessani mukana olleet mainitsevat perheenjäsenten olleen heille tärkeitä henkilöitä, jotka ovat osoittaneet välittämistä ja huolenpitoa tutkittavia kohtaan. Harisen (1998) tutkimuksessa määritellään perheen voimavaraksi perheenjäsenten väliset pyyteettömät ja lämpöiset välit, sekä vastuuntunto, jota he kantavat toisistaan. Perhe on olemassa sen jäseniä varten ja toimii heidän parhaakseen. Tutkimukseni henkilöt kuvailevat usein vanhempiaan ja sisarusiaan heille läheisiksi henkilöiksi. Kuten Harinen (1998) tutkimuksessaan mainitsee, perheellä on rajat, jotka määrittävät perheen sisä- ja ulkopuolen. (Harinen 1998, 67-69.) Osa tutkimukseni henkilöistä kertoi jaotelleensa perheen kahdeksi yksiköksi: oma perhe ja isän perhe. He kuitenkin määrittivät aina myös etävanhemman, isän perheen, kuuluvan osaksi perhettä. Niinpä myös etävanhemman uusi puoliso ja heidän yhteiset lapset tai uussisarukset luettiin usein kuuluvaksi perheeseen.

Teoriaosuudessa esittelemäni Jallinojan (2000) tutkimuksen mukaan poismuuttaneella vanhemmalla, usein isällä, on vaarana pudota pois perheyhteisöstä. Tutkimuksessa kerrotaan eron ja poismuuton tavalla olevan merkitystä etävanhemman mieltämiseksi perheenjäseneksi. (Jallinoja 2000, 191.) Tutkimuksessani Maria oli kokenut vanhempien eron katastrofaalisena, joka vaikutti paljon hänen suhtautumiseensa etävanhempaan, tässä tapauksessa isään. Tästä huolimatta hän liitti isänsä perheenjäsenekseen, osaksi omaa perhettään. Eron katastrofaalisuus vaikutti merkittävästi tutkittavan kuvaan ja mielipiteeseen isästään, mutta yhtä kaikki isä on hänelle yhä isä, ja osa hänen perhettään.

Isän perheenjäsenyyteen vaikuttaa myös äidin suhtautuminen isään eron jälkeen. Jallinojan (2000) mukaan perheen äiti on usein herkemmin asettamassa poismuuttanutta isää perheen ulkopuolelle (Jallinoja 2000, 191). Tutkimuksessani Sinillä oli perheen rikkoutumisen jälkeen tilanteita, jolloin hän halusi olla yhteydessä isäänsä, vaikka äiti ei pitänyt yhteydenpitoa mieluisana.

Poismuuton jälkeen hän kaipasi isäänsä ja yhteydenpitoa häneen, mutta koki yhteydenpidon olevan ei-toivottua äidin osalta. Yhteydenpito hiipui hiljalleen, ja Sini kertoikin isäpuolensa tulleen hänelle läheisemmäksi vuosien myötä, kuin mitä oma isä oli.

Ihinger-Tallman & Pasleyn (1987) tutkimuksen mukaan isäpuolen suurempia vaikeuksia ylläpitää kuria ja järjestystä lapsipuolilleen, kuin omille biologisille lapsilleen (Ihinger-Tallman & Pasley 1987). Omassa tutkimuksessani aihetta sivutaan hiukan ja puhutaan myös jonkun verran oman biologisen isän epätasa-arvoisesta käyttäytymisestä tutkittavia, sisarpuolia ja uussisaruksia kohtaan. Johanna ja Pauliina muun muassa kertovat, että perheen vanhimpana lapsena ovat omasta mielestään saaneet tiukemman kasvatuksen, kuin mitä pikkusisarukset. Johannan uusperheeseen syntynyt sisarpuoli ja Pauliinan äitipuolen pojat, eli Pauliinan uussisarukset sekä uusperheeseen syntyneet velipuolet ovat tyttöjen mielestä päässeet hieman helpommalla, kuin he itse. Johanna arvioi näin jälkikäteen, että ehkä vanhemmat ovat esikoisen kanssa jaksaneet olla enemmän ehdottomia kuin myöhemmin syntyneiden lasten kanssa. Joidenkin osallistujien eri perheessä asuva biologinen isä saattoi huomioida siellä asuvia puolison lapsia ja heidän yhteisiä lapsia enemmän, kuin eri kodissa asuvia biologisia lapsiaan. Biologinen isä myös saattoi pitää tiukempaa kasvatuksellista kuria oman perheensä lapsille ja huomioida heidät hankinnoissa paremmin, kuin muualla asuvaa biologista lastaan kohtaan.

Moni tutkimukseeni osallistunut koki, että uusperhe-elämä on tuonut heille *ymmärrystä* ja *avarakatseisuutta* erilaisuutta kohtaan. Myös *sosiaalisuus*, *avoimuus* ja *sinnikkyys* ovat asioita, joita osallistujat mainitsevat kuvaillessaan ominaisuuksia, joita uusperhe-elämä on heille tuonut tullessaan. Maria mainitsee, että hänen saamansa esimerkki perhe-elämästä tai sen epäonnistumisesta on toiminut ikään kuin varoituksena, joka on estänyt häntä tekemästä ajattelemattomia tekoja. Toisaalta on harmillista, jos on ikäviä kokemuksia perhe-elämässä, jotka vaikuttavat omaan toimintaan myöhemmin. Mutta toisaalta jos sen osaa kääntää positiiviseksi asiaksi itselleen, että siitä on ollut jotain etua, asian voi yrittää mieltää paremmaksi.

8. POHDINTA

Fenomenografia tutkimusmenetelmänä pohjautuu nimenomaan erilaisiin merkityksiin ja ilmaisuihin joita ihmiset antavat jollekin ilmiölle (esim. Niikko 2003; Häkkinen 1996; Syrjälä ym. 1994). Tutkimukseni tavoitteena oli tutkia aikuisten ihmisten käsityksiä lapsuuden uusperheestä ja sen ihmissuhteista, jolloin fenomenografinen lähestymistapa sopi hyvin aiheeseen. Erilaisten ilmaisujen ja käsitysten kokoaminen fenomenografisesti tapahtuu haastattelun ja kirjoitelman avulla, jotka ovat tutkimukseni aineistonkeruumenetelmä. Sovelsin tutkimuksessani fenomenografista analyysitapaa, joka etenee vaihe vaiheelta alkaen aineistoon tutustumisella ja edeten sen pilkkomisella erilaisiin pieniin kokonaisuuksiin. Fenomenografisessa tutkimusmenetelmässä myös painotetaan sitä, että aineiston täytyy tulla tutkijalle erityisen tutuksi kun sitä aletaan analysoida (Niikko 2003, 33). Kävin läpi aineistoani moneen otteeseen ja muistin niistä paljon asioita ulkoa. Erityisesti haastattelut jäivät mieleeni heti haastatteluiden aikana ja tästä syystä niihin oli kohtalaisen helppo palata jälkikäteen.

Käytin fenomenografiselle tutkimusmenetelmälle ominaisena aineistonkeruumenetelmänä haastattelua, joka sopi erityisen hyvin tutkimusmateriaalin kokoamiseen. Haastattelemani ihmiset olivat minulle jostain yhteydestä tuttuja, vaikka en tuntenutkaan heidän kaikkien perhetaustaa ennalta lainkaan. Tuttavuus vaikutti haastattelutilanteeseen positiivisesti, niin että henkilöt olivat haastattelun aikana rentoja ja varsin avoimia. Pyrin myös itse olemaan haastattelutilanteessa mahdollisimman hyvä kuuntelija ja rohkaista kertojaa kuvailemaan tuntemuksiaan ja kokemuksiaan tarkoin. Haastattelusta oli kuitenkin selkeästi havaittavissa haastattelulle ominaiset roolit, niin että minä esitin kysymyksiä, kuuntelin ja kommentoin, osallistujat kertoivat, kuvailivat ja selittivät. Markon, Johannan ja Elinan haastattelut tapahtuivat positiivisessa hengessä, eivätkä aiheuttaneet kertojille mielipahaa. Heidän suhtautumisensa

muuttuneeseen elämäntilanteeseen lapsuudessa oli pääpiirteittäin positiivinen, minkä uskon vaikuttaneen haastattelun positiiviseen henkeen.

Marian kertomus kaikkienensa oli huomattavasti negatiivisemmän sävyinen, kuin muiden osallistujien kertomukset. Tämä johtui Marian elämänmuutoksen luonteesta, joka oli raskaampi kuin muiden kertojien. Hän oli haastattelun aikana varsin itkuinen. Tämä teki analysoimisesta hieman hankalampaa, kuin että aineisto oli positiivinen ja muodostui iloisimmista asioista. Negatiivisten asioiden syiden ja seurausten tutkiminen ei tuntunut niin mutkattomalta, kun pitäisi yrittää olla liikaa eläytymättä henkilön kertomukseen. Maria kuitenkin kertoi tarinansa mielellään ja osallistui tutkimukseen hyvillä mielin. Hän oli käsitykseni mukaan sangen tottunut käsittelemään asiaa, vaikka tunteet nousivatkin herkästi pintaan. Osasin tutkijana jossain määrin varautua siihen, että omasta perheestä puhuminen saattaa herättää kertojissa voimakkaitakin tunteita, olkoon ne sitten negatiivisia tai positiivisia. Silti koin Marian itkun jotenkin hätkähdyttävämpänä tunteiden osoituksena, kuin esimerkiksi Johannan naurun haastattelun aikana.

Tunneilmauksista huolimatta suhtauduin aineistooni tarkkaavaisesti ja hahmotin ja erotin tunteiden joukossa olevat käsitykset tutkimusaiheesta. Tunteet oli havaittavissa voimakkaasti myös tutkimushenkilöiden kirjoitelmista. Se näkyi siinä, kuinka he kertoivat perheensä merkityksestä ja vaikutuksesta itseän, sekä siinä, mitä asioita he arvostivat perheessään. Kirjoitelma oli käytännössä hyvä vaihtoehto haastattelun rinnalle. Kaksi eri aineistonkeruutapaa antoivat minulle mahdollisuuden saada tutkimuksestani kattavamman, sillä tällä tavoin sain enemmän tutkimushenkilöitä tutkimukseeni.

Ohjeistin kirjoitelmaan vastaamista haastattelua enemmän, mutta silti sain kirjoittajilta palautetta, että kirjoittaminen tuntui osittain hankalalta. Suurin syy hankaluuksiin oli se, että he eivät tienneet, mitä olisivat vastanneet kysymyksiin. Ymmärsin tämän niin, että ikään kuin heillä ei olisi mitään erityistä sanottavaa asiasta, jota olin kysymässä. Haastattelussa pystyin muokkaamaan ja tarkentamaan teemaan liittyviä kysymyksiä henkilön kertomuksen mukaan, mutta kirjoitelmassa tätä mahdollisuutta ei ole. Tällöin kirjoittajan vastauksen

laajentaminen ja tähdentäminen jää kirjoittajan vastuulle. Erään osallistujan kohdalla pyysin häneltä täydennystä jälkikäteen, joka osoittautui antoisaksi tavaksi saada lisää merkittävää ja täsmentävää tietoa kertojalta.

Toinen kirjoitelmaan liittyvä kynnyskysymys oli aikataulu. Kirjoitelman laatiminen oli kirjoittajan vastuulla ja hänen omien aikataulujensa puitteissa tapahtuvaa. Kirjoitelman tekeminen vaati osallistujalta myös enemmän aikaa, kun taas haastattelu oli valmis alle tunnissa. Viikkojen vastausajasta huolimatta osalla kirjoittajista tuli tekstin kanssa hieman kiire ja annoin heille lisäaikaa kirjoittamiseen. Henkilön mainittaessa kiireestä ja hieman hätäisesti laaditusta kirjoitelmasta herää tutkijalle kysymys, että mitähän kirjoittaja olisi vielä kertonut, jos olisi saanut lisää aikaa kirjoittamiseen. Minun täytyi kuitenkin asettaa raja omalle aikataululleni, jonka vuoksi jouduin hoputtamaan ja rajoittamaan myös osallistujien kirjoitusaikaa. Määräajat olivat kuitenkin joustavia ja hyvissä ajoin kertojien tiedossa. Kenenkään kirjoitelma ei jäänyt puuttumaan tutkimuksesta aikarajan vuoksi.

Tutkimusten mukaan (esim. Planitz & Feeney 2009) käsitykset uusperheistä ovat usein hieman negatiivisesti sävyittyneitä ja liitetty negatiivisiin käsitteisiin. Uusperhe on ikään kuin merkki siitä, että ollaan epäonnistuttu ja sitten yritetään uudestaan. Pääosa oman tutkimukseni henkilöistä eivät koe perheensä epäonnistuneen tai sen olevan heille epäreilu kokemus lapsuudessa. Suurin osa kertojista oli hyväksynyt asian ja piti uusperhettään absoluuttisena ja ainoana totuutena omasta perhemallistaan. Se oli ainoa mitä heillä oli ja he olivat siihen varsin tyytyväisiä. Esimerkiksi Anna ei ollut ajatellut lapsena edes eläneensä uusperheessä, vaan ymmärsi ja huomasi sen vasta myöhemmin.

Uusperheen muodostaminen on radikaali muutos sen muodostaneille aikuisille, mutta yhtä mittava muutos se on myös perheen lapsille. Koko perheen hyvinvoinnissa on huomioitava myös lasten tunteet ja ajatukset, sillä ne poikkeavat merkittävästi aikuisten tavasta käsitellä asioita. Lasten rooli aikuisista poikkeaa uusperheessä käytännössä niin, että lapset ovat yleensä niitä, jotka kuuluvat kahteen perheeseen ja kulkevat kahden perheen välillä. Lapset ovat asiantuntijoita kertomaan näistä asioista, sillä he ovat sen itse

konkreettisesti kokeneet. Tutkimukseni tavoitteena on saattaa keskustelun ja tutkimusten piiriin lapsen näkökulma uusperheen muodostamisesta, sen perhesuhteista ja vaikutuksesta ihmisen elämänkaareen, mikä toteutettiin tässä tutkimuksessa lapsuuden kokemusten muisteluna.

Oman tutkimukseni aineiston puitteissa pystyin vain jonkun verran sivuamaan sukupuoliroolien antamaa merkitystä perhesuhteille. Tutkimuksessani oli mukana yksi miespuolinen henkilö ja yksi henkilö, jonka uusperheeseen kuului äitipuoli. En syventynyt tutkimuksessani liiemmin sukupuoliroolien vaikutukseen perheessä, sillä johtopäätösten tekeminen noin vähäisestä poikkeusten määrästä olisi arveluttavaa. Jatkotutkimusten kannalta mielenkiintoista olisi perehtyä sukupuolirooleihin uusperheessä. Tutkimuksessa voisi pohtia isä- ja äitipuolten erilaisia rooleja, heidän eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Puolivanhempien suhteiden tarkastelun lisäksi voisi tutkia myös vanhempien ja lasten välisiä suhteita, sekä lasten välisiä suhteita sukupuoliroolien valossa.

Oman tutkimukseni uusperheet olivat muodostuneet niin, että perheessä asui useimmiten äiti ja isäpuoli ja yhdellä osallistujalla isä ja äitipuoli, sekä sisaruksia. Osallistujien etävanhemman luona asui joko pelkästään etävanhempi tai useimmiten myös etävanhemman uusi puoliso ja heidän perheensä. Tällainen perhekuvio saattaa ulkopuolisesta henkilöstä tuntua sekavalta. Jatkotutkimuksen aihetta voisi olla kuitenkin uusperheissä, jossa ihmissuhteet ja roolit ovat vielä monimutkaisemmat. Tällaisia uusperheitä ovat esimerkiksi sellaiset, joissa vanhemmat eroavat ja toinen vanhemmista muodostaa parisuhteen entisen puolisonsa sisaruksen kanssa. Jos tällä sisaruksella, joka on nyt etävanhemman uusi puoliso, on lapsia, perheiden lapset ovat serkuksia keskenään. Nyt puolison vaihdon myötä lapset ovat myös sisarpuolia keskenään. Tällaisiin perhemuotoihin olen törmännyt vain perhepuheita koskevissa aikakauslehdissä ja keskusteluissa, mutta tieteellistä julkaisua aiheesta en ole tavoittanut. Perheiden monimuotoisuus on yhä yleisempää ja niistä tehtävää tutkimusta tarvitaan siinä määrin, missä kaikkea muutakin yhteiskunnan muutoksiin liittyvää tutkimusta.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1995. Researching culture : Qualitative method and cultural studies. London: Sage.

Blaxter, L., Hughes, C., & Tight, M. 1996. How to research. Buckingham: Open University Press.

Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Helsinki: Väestöliitto.

Castrén, A. 2009. Mahtuuko ero perheeseen? Perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä. Teoksessa Jallinoja R. (toim.) Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 106-127.

Castre´n, A. 2009. Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Eskola, J., & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234#L6> (Luettu 4.11.2013.)

Gröhn, T., Jussila, J., Jussila, J., & Gröhn, T. 1992. Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Harinen, P., & Helve, H. 1998. Nuorten arki ja muuttuvat rakenteet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hayman, S., & Tanner, K. 1999. Sinun, minun, meidän. Opas uusperheille. Jyväskylä: Gummerus.

Hetherington, E. M., Henderson, S. H., O'Connor, T. G., Insabella, G. M., Taylor, L. C., & Anderson, E. R. 1999. I. family functioning and the adjustment of adolescent siblings in diverse types of families. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 64(4), 1-25.

Hirsjärvi, S., & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu : Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hokkanen, T. 2002. "Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää". Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Rönkä & Kinnunen (toim.) *Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Jyväskylä: PS-kustannus. 119-140.

Huttunen, J. 1998. Isästäkö äidin kaltainen vanhempi. Teoksessa Laurinen, L. (toim.) *Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina*. Jyväskylä: Atena. 36-66.

Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 37 (2), 162-173.

Häkkinen, K. 1996. Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä. Teoreettinen katsaus fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtiin. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos.

Ihinger-Tallman, M., & Pasley, K. 1987. *Remarriage*. Newbury Park, Calif: Sage.

Jaakkola, R., & Sääntti, R. 2000. *Uusperheitten lapset ja vanhemmat : Perheitten rakenne, toiminta ja talous*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Jallinoja, R., & Jallinoja, R. 2009. *Vieras perheessä*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Jallinoja, R. 2000. *Perheen aika*. Helsingissä: Otava.

Jensen, T. M., & Shafer, K. 2013. Stepfamily functioning and closeness. Children's views on second marriages and stepfather relationships. *Social Work*, 58(2), 127-136.

King, N. 2010. *Interviews in qualitative research*. London: Sage.

Kinnunen, I., Kyrönseppä, U., Koskinen, S., Kinnunen, I., Kyrönseppä, U., & Koskinen, S. 1990. *Muuttuvat perhesuhteet. Miten lapsi selviytyy uusperheessä?* Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. *Lapsen hyvä arki*. Helsinki: Kirjapaja.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. *Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Laurinen, L., Hirsjärvi, S., Huttunen, J., Miettinen, S., Väänänen, S., Leinonen, M., et al. 1998. *Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina*. Jyväskylä: Atena.

Marton, F. 1981. Phenomenography- Describing conceptions of the world around us. *Instructional Science* 10, 177-200.

Niikko, A. 2003. *Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Onnismaa, E. 2010. *Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967-1999*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Paajanen, P. 2007. *Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997*. Helsinki: Väestöliitto.

Papernow, P. L. 1984. The stepfamily cycle: An experiential model of stepfamily development. *Family Relations*, 33 (3), 355.

Planitz, J. M., & Feeney, J. A. 2009. Are stepsiblings bad, stepmothers wicked, and stepfathers evil? An assessment of Australian stepfamily stereotypes. *Journal of Family Studies*, 15 (1), 82-97.

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus 14-29.

Pösö, T. 2008. Kiistanalaiset perhesuhteet ja tutkimisen moraalit. Teoksessa Sevón & Notko (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press. 93-107.

Raittila, K., & Sutinen, P. 2008. Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja.

Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.

Ritala-Koskinen, A. 1993. Onko uusperheestä perheeksi? Tutkimus uusperheen kulttuurisesta kuvasta suomalaisten naisten- ja perhelehtien konstruoimana. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Schalin, L. 1991. Perheen ihmissuhteista. Helsinki: Yliopistopaino.

Sevón, E., Notko, M. 2008. Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Sevón, E. & Notko, M. Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press. 13-26.

Syrjälä, L., Syrjäläinen, E., Ahonen, S., & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

TENK. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

<http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf> (Luettu 15.11.2013)

Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/perh/tau.html> (Luettu 15.4.2013.)

Väestöliitto.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/uusperheet/ (Luettu 15.4.2013.)

LIITE 1.

KUVAUKSET TUTKIMUSHENKILÖISTÄ

Elina:

Elina asui yhä kotona äitinsä ja isäpuolensa kanssa. Hänen vanhempansa erosivat Elinan ollessa kaksivuotias. Elina tapasi isäänsä säännöllisesti. Isän perheeseen kuului myös Elinan velipuoli. Elinalla ei ollut kovin läheistä suhdetta isäpuoleensa, vaikka heidän yhteinen historia oli melko pitkä. Äidin, isän ja velipuolen kanssa hän oli varsin läheinen. Elinan uusperhe-elämä oli jatkunut pitkään. Hän piti sitä toimivana ja positiivisena, vaikkakaan ei kovin tiiviinä tai kiinteänä perheenä isäpuolen osalta.

Maria:

Marialla oli lyhyt, noin vuoden mittainen kokemus uusperheessä elämisestä. Hänen vanhempansa erosivat Marian ollessa 11-vuotias. Vanhempien ero oli katastrofaalinen ja Marialla oli erosta ja eron jälkeisestä elämästä paljon huonoja kokemuksia. Hän oli erityisen läheinen siskonsa Sofian kanssa. Uusperhe-elämästä Marialla oli rikkiäinen, lyhytaikainen ja ei niin positiivinen kokemus. Marian uusperhe hajosi vain vuoden olemassaolon jälkeen.

Marko:

Markon vanhemmat olivat eronneet ennen kuin Marko oli syntynyt. Hän oli kuusivuotias kun isäpuoli tuli kuvioihin. Markon isä perusti uuden perheen, jossa Markolla oli neljä sisarpuolta. Marko tapasi isäänsä säännöllisesti. Markolla oli kolme ja puoli vuotta vanhempi isovelji, jonka kanssa välit olivat etäiset. Suhde biologiseen isään oli myös melko neutraali ja etäinen. Isäpuolen kanssa Marko vietti paljon aikaa ja Marko piti tätä kaverinaan. Markon uusperhe hajosi Markon ollessa 14-vuotias, mikä tuolloin aiheutti hänelle pettymyksen ja surua. Markolla

oli kuitenkin hyvät muistot uusperhe-elämästä ja hän oli kiitollinen onnellisesta lapsuudestaan.

Johanna:

Johanna oli 11-vuotias vanhempiensa erotessa ja pari vuotta siitä eteenpäin uusi isäpuoli muutti Johannan perheeseen. Johanna muisti uuden isäpuolen mukaantulon positiivisena elämänmuutoksena. Johanna tapasi isäänsä säännöllisesti kolmen pikkuveljensä kanssa. Suhde isäpuolen ja Johannan välillä oli ongelmaton ja läheinen. Johannalla oli erityisen kiinteä suhde äitiinsä ja välit pikkuveljiin olivat myös läheiset. Johannan ollessa 16-vuotias uusperheeseen syntyi pikkusisko, jota Johanna piti tasavertaisena ja läheisenä sisarena. Johannan uusperhe oli kiinteä, onnellinen ja tyytyväinen ja Johannan kokemus uusperheestä oli onnistunut ja positiivinen.

Anna:

Anna oli toinen tutkimuksen kaksosista, joiden vanhemmat erosivat kaksosten ollessa noin kaksivuotiaita. Uusi isäpuoli tuli mukaan kaksosten elämään reilun vuoden päästä erosta. Isäpuoli Pekka asui toisella paikkakunnalla ensimmäiset yhdeksän vuotta uusperheen muodostumisesta, minkä jälkeen isäpuoli muutti samaan talouteen kaksosten perheen kanssa. Isäpuoli oli tärkeä ja läheinen Annalle, vaikka pitikin tätä etäisenä kasvattajana perheessä. Kaksoset tapasivat myös toisaalla asuvaa biologista isäänsä ja hänen uutta perhettään säännöllisesti. Isän perhe uusine sisarpuolineen oli kaksosille läheinen ja tärkeä. Kaksosten uusperhe hajosi myöhemmin kun he olivat jo muuttaneet pois kotoa, eivätkä he olleet saaneet isäpuoleen enää yhteyttä eron jälkeen. Yhteyden katkeaminen isäpuoleen harmitti Annaa yhä. Muutoin Anna koki uusperheen olleen onnellinen ja tyytyväinen ja yhdessä vietetty aika perheen kanssa oli Annalle ikimuistoista ja mieluisaa.

Emilia:

Emilia oli toinen tutkimuksen kaksosista. Emilia koki Anna tavoin, että isäpuolen luo oli aina mukava mennä ja he olivat kiitollisia isäpuolen antamasta

mahdollisuudesta tutustua työelämään ja harrastukseen. Kaksoset olivat yhtä mieltä siitä, että isäpuoli ei ottanut heidän perheessään kasvatuksellista vastuuta, vaan kasvatusvastuun kantoi äiti. Emilia koki, että kaksoisuus teki hänestä ja Annasta erityisen läheiset keskenään. Emilialle isän perhe oli myös läheinen, mutta hänen mukaansa siellä olemisen ei tuntunut niin kotoisalta, koska siellä oltiin vain loma-aikaan. Myös Emiliaa harmitti uusperheen hajoaminen ja isäpuolen katoaminen kaksosten elämästä. Hän oli kuitenkin kiitollinen perheestään ja kertoi kokeneensa onnellisen lapsuuden.

Kristiina:

Kristiinan vanhemmat olivat eroamassa, kun Kristiina syntyi ja hänen ollessa kahden vuoden ikäinen, hänen isäpuolensa muutti perheeseen. Kristiina tapasi isäänsä säännöllisesti sovittuina ajankohtina ja sulautui hyvin isän uuteen perheeseen, jossa Kristiinalla oli sisarpuolia. Kristiina vietti tiiviisti aikaa sisarpuoltensa kanssa ja piti heitä täysinä sisaruksinaan. Kristiinan isäpuolen mukana perheeseen muutti isäpuolen poika, Kristiinan uusi velipuoli. Kaikki sisarukset olivat Kristiinalle tärkeitä ja läheisiä. Kristiina kertoi olleensa läheisempi isäpuolensa kuin isänsä kanssa. Kaikkiaan uusperhe sekä etäperhe olivat Kristiinalle mieluisia kokemuksia lapsuudessa ja hän piti sitä ainoana tapana elää. Kristiinan uusperhe oli toimiva ja positiivinen ja hän koki olleensa onnellinen lapsuudessaan.

Sini:

Sini vanhemmat erosivat Sinin ollessa kuusivuotias. Myöhemmin Sini muutti äitinsä ja isosiskonsa kanssa isäpuolen luokse. Sinin uusperheeseen kuului äidin ja isosiskon lisäksi isäpuoli sekä sisko- ja velipuoli. Sisarpuolista toinen asui jo omillaan ja toinen asui vakituisesti äitinsä luona. Sini ja hänen biologinen sisaruksensa murehtivat alkuun pitkään poismuuttoa ja ikävöivät vanhaa kotiaan. Sini uskoikin aluksi, että isä ja äiti palaavat vielä yhteen. Sini oli erityisen läheinen äitinsä ja siskonsa kanssa. Ajan mittaan isäpuolesta tuli hänelle läheisempi kuin biologisesta isästä. Sini kuitenkin tapasi isäänsä säännöllisesti etenkin nuorempana. Sini koki uusperheen olleen hänelle rakas,

läheinen ja tärkeä, sekä hänen mielestään parempi ratkaisu kuin ydinperhe hänen kohdallaan.

Pauliina:

Pauliina oli kaksivuotias kun hänen äitinsä muutti pois maasta ja Pauliina jäi asumaan isänsä kanssa. Pauliinan perheeseen muutti äitipuoli Tuula. Äidin muutettua takaisin Suomeen Pauliina tapasi häntä ja hänen uutta perhettään säännöllisesti. Pauliinan ollessa kuusivuotias hänen perheeseensä syntyi pikkuvelipuoli ja samaan aikaan myös äidin perheeseen syntyi velipuoli. Pauliina otti hyvin uudet velipuolensa vastaan. Myöhemmin perheeseen syntyi vielä yksi velipuoli lisää ja äidin perheeseen siskopuoli. Kaikki sisarpuolet olivat Pauliinalle tärkeitä ja läheisiä. Myös isovanhemmat, sekä isän että äitipuolen, olivat hyvin merkittävässä roolissa Pauliinan lapsuudessa. Pauliina koki uusperhe-elämän rikkaana ja miellyttävänä. Hän iloitsi laajasta perheverkostostaan, joka hänellä oli lapsuudessaan.

LIITE 2.

TUTKIMUSPYYNTÖ

Hei!

Olen luokanopettajan tutkintoa suorittava opiskelija Lapin yliopistosta ja teen tällä hetkellä pro gradu- tutkielmaa. Tutkielmani käsittelee uusperheiden perhesuhteita, eli tarkemmin ottaen perheen vanhempien ja lasten välisiä suhteita. Tarkastelen aihetta lapsuuden kokemuksina siten, että tutkin aikuisia ihmisiä, jotka ovat lapsuudessaan eläneet uusperheessä. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää perhesuhteiden laatua, lisätä tietämystä uusperheiden mallista ja sen sisäisistä suhteista, sekä auttaa ymmärtämään lapsen asemaa siinä. Tavoitteena on myös lisätä käsitystä siitä millaisena aikuinen muistaa mieltäneensä perhesuhteet lapsuudessaan ja miten ne vaikuttivat kokemukseen uusperheestä.

Toteutan tutkimukseni kahdella eri tavalla tutkien aikuisten lapsuuden kokemuksia. Tutkimukseen voit osallistua joko tulemalla haastatteluun tai kirjoittamalla kokemuksistasi. Haastattelussa kysyn muutamia kysymyksiä lapsuudesta liittyen perhesuhteisiin ja elämään uusperheessä. Haastattelutilanne on keskustelunomainen ja saat vastata kysymyksiin vapaamuotoisesti. Mikäli haastattelu ei sovi Sinulle, voit osallistua tutkimukseen myös laatimalla kirjoitelman. Kirjoitelman aiheet ovat samat kuin haastattelussa ja niihin voit vastata vapaamuotoisesti haluamassasi järjestyksessä. Haastattelut ja kirjoitelmat kootaan kesä-heinäkuun 2013 aikana. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua tämän vuoden marraskuuhun mennessä. Sinulla on oikeus perua suostumuksesi milloin tahansa ennen tutkimuksen painoon viemistä.

Toivoisin Sinun auttavan minua tutkimuksen valmistumisessa ja pyydän Sinua osallistumaan tutkimukseeni jakamalla lapsuuden kokemuksesi uusperheessä.

Käsittelen aihetta inhimillisesti ja arvokkaasti, sillä perhe on jokaiselle varsin henkilökohtainen asia. Tutkittavien henkilöllisyys ei ilmene tutkimuksesta ja henkilötiedot tulevat ainoastaan minun tietooni. Keräämääni aineistoa käytetään vain tutkimuksen tekemiseen. Tutkimusta ohjaa KT Tuija Turunen.

Yhteystiedot:

Tutkija,

Jenni Laukkanen

p. xxxx xxxxxx

s. xxxxxxxx

Ohjaaja,

KT, Tuija Turunen

s. posti: xxxxx.xxxxxxx

LIITE 3.

TUTKIMUSLUPA

Jenni Laukkanen
Lapin yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Pro gradu

Osallistun Jenni Laukkasen tekemään pro gradu- tutkimukseen uusperheiden perhesuhteista lapsuuden muistona. Annan luvan haastatteluni/kirjoitelmani käyttöön tutkimuksessa.

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Voit vastata tutkimuspyyntöni sähköpostitse tai puhelimitse. Mikäli päätät osallistua tutkimukseen, pyydän lähettämään tutkimusluvan allekirjoitettuna minulle sähköpostiin 6.7.2013 mennessä. Samalla voit myös kertoa, kumpi tutkimustapa sopisi sinulle paremmin, haastattelu vai kirjoitelma. Haastattelun ajankohdasta voimme sopia yhdessä. Kirjoitelmaa varten laaditun kysymyspaperin lähetän sinulle sähköpostitse. Vastaan mielelläni kaikkiin mieltä askarruttaviin kysymyksiin koskien tutkimustani. Ota rohkeasti yhteyttä!

Kesäterveisin,
Jenni Laukkanen